

**PROJEKTS Nr. HOME/2012/ISEC/AG/4000004321 “Esošā pilsētas dizaina attīstība,
noziedzības novēršanas metožu plānošana un jaunu ieviešana, lai uzlabotu dzīvojamās vides
drošību (CPTED)”**

Līdzfinansē Eiropas Komisijas programma “Noziedzības profilakse un apkarošana”

CPTED KURSA PUBLIKĀCIJA

Tallina 2015

2	IEVADS.....	3
3	NOZIEDZĪGU NODARĪJUMU NOVĒRŠANA AR VIDES DIZAINA PALĪDZĪBU	5
4	CPTED OBJEKTU APMEKLĒJUMI.....	9
	III modulis Tampērē 26. - 29.08.2014.	9
	<i>Muotiala rajons.....</i>	<i>9</i>
	<i>Satiksmes informācijas un kontroles centrs .....</i>	<i>11</i>
	<i>Tamperes pilsētas centrs.....</i>	<i>11</i>
	IV modulis Nīderlandē 29.09.2014.-1.10.2014.	13
	<i>Bijlmermeer .....</i>	<i>13</i>
	<i>IJburg.....</i>	<i>16</i>
	<i>Alkmaar; rajoni ar policijas apzīmējumu .....</i>	<i>17</i>
	<i>Zaandam .....</i>	<i>18</i>
5	GADĪJUMU IZPĒTE NO KATRAS VALSTS.....	20
	Uzdevums no II moduļa	20
	<i>Somija .....</i>	<i>21</i>
	<i>Lietuva .....</i>	<i>27</i>
	<i>Latvija.....</i>	<i>38</i>
	<i>Igaunija.....</i>	<i>50</i>
	Uzdevums VI modulim.....	58
	<i>Somija .....</i>	<i>59</i>
	<i>Lietuva .....</i>	<i>71</i>
	<i>Latvija.....</i>	<i>82</i>
	<i>Igaunija.....</i>	<i>95</i>
6	GAIDĀMIE REZULTĀTI.....	107

1 IEVADS

Noziedzīgu nodarījumu novēršana ir viena no Eiropas Savienības prioritātēm. ES dalībvalstis nepārtraukti meklē efektīvākos veidus noziedzības samazināšanai un drošības sajūtas palielināšanai sabiedrībā.

Pilsētplānošana un vides dizains ir ļoti svarīga noziedzības novēršanas daļa. Tā samazina iespējas veikt noziedzīgas darbības un paaugstina dzīves kvalitāti. Projekts *Esošā pilsētas dizaina attīstība, noziedzības novēršanas metožu plānošana un jaunu ieviešana, lai uzlabotu dzīvojamās vides drošību* (Programmas *Vides dizains likumpārskatīšanu novēršanai – CPTED* aizgādībā) tika īstenots, sadarbojoties 11 partneriem no Igaunijas, Latvijas, Lietuvas un Somijas:

1. Igaunijas Policija un Robežsardzes pārvalde – koordinators
2. Somijas Valsts policijas pārvalde
3. Latvijas Valsts policija
4. Lietuvas Republikas Iekšlietu ministrijas Policijas departaments
5. Igaunijas Republikas Tieslietu ministrija
6. Igaunijas Republikas Iekšlietu ministrija
7. Igaunijas Republikas Drošības Zinātņu akadēmija
8. Igaunijas Apkaimes sardze
9. Igaunijas Pilsētu asociācija
10. *Harju* apgabala pašvaldība (līdz 2014. gada septembrim)
11. Latvijas NVO "Pro-Police Latvia"

Šī projekta galvenie mērķi bija:

1. Esošo CPTED metožu attīstība partnervalstīs
2. Dalībnieku profesionālo zināšanu paplašināšana par CPTED
3. Tīklu izveide sadarbības uzlabošanai un labākās prakses metožu apmaiņai
4. Mācību materiālu un speciālu rokasgrāmatu sagatavošana policijas darbiniekiem

Tiek sagaidīts, ka pēc projekta ieviešanas CPTED metode tiks īstenota visās partnervalstīs un ieviesta policijas izglītības sistēmā. Šis projekts atbalsta ES Padomes secinājumus 8094/11 (2011)

par CPTED filozofijas un principu atbalstīšanu un pieņemšanu policijas spēkos visās ES valstīs¹; Eiropas Padomes Vietējo un reģionālo pašvaldību kongresa (CLRAE 1997) deklarācijas rekomendācijas (speciālas apmācības policijas pārstāvjiem, lai viņi spētu konsultēt reģionālās un vietējās varas pārstāvjus un profesionālus projektētājus par saistību starp noziedzību un izbūvētu pilsētvidi); *Igaunijas Mājokļu sektora attīstības stratēģiju 2008.-2013. gadam* (lai apmācītu amatpersonas par CPTED un sagatavotu instrukcijas); labāku Eiropas Standarta CEN/TR 14383-2 izmantošanu (iepriekš ENV 14383-2:2003), kas attiecas uz noziedzības novēršanu ar pilsētvides plānošanas un celtniecības projektu palīdzību.

Projekta laikā partneri piedalījās šādās aktivitātēs: atklāšanas un noslēguma konferencē, 6 apmācību moduļos un valsts mēroga apmācībās katrā partnervalstī.

Šī publikācija ir viens no projekta rezultātiem, un to izveidoja visas partnervalstis kopā. Tas ir vispārīgs pārskats par projektu, ietverot ievadu par CPTED principiem, CPTED gadījumu izpēti no katras partnervalsts, pārskatus par apmeklējumiem Tampērē (Somijā) un Amsterdamā (Nīderlandē), kā arī katras valsts secinājumus par CPTED īstenošanu nākotnē.

Šajā projektā kā izglītojamie pavisam darbojās 60 dalībnieki. Daudzi no viņiem ir izpildījuši rakstiskus uzdevumus pēc ekspertu un šī kursa vadītāju norādījumiem. Tagad šie uzdevumi veido šīs publikācijas daļas, un tie padarīja iespējamu redkolēģijas darbu.

Ar cieņu,

Redkolēģijas locekļi

Matti Airaksinen, Somija

Marge Tamme, Igaunija

Ülle Vanaisak, Igaunija

Tarmo Roosaar, Igaunija

Kristel-Liis Kaunismaa, Igaunija

Lidija Legzdiņa, Latvija

Arunas Paulauskas, Lietuva

---

¹ <http://www.veilig-ontwerp-beheer.nl/publicaties/draft-council-conclusions-on-encouraging-cpted/view>

2 NOZIEDZĪGU NODARĪJUMU NOVĒRŠANA AR VIDES DIZAINA PALĪDZĪBU

Noziedzīgu nodarījumu novēršana ar vides dizaina palīdzību (CPTED) ir daudznozaru pieeja noziedzīgas rīcības novēršanai ar vides dizaina un pilsētplānošanas palīdzību.

CPTED stratēģijas ir balstītas uz spēju ietekmēt likumpārskāpēju lēmumu pieņemšanas procesu, kam seko noziedzīgas darbības. Pirmo reizi attiecību starp pilsētvidi un sabiedrisko drošību apskatīja antropoloģe Džeina Džeikobsa (*Jane Jacobs*) savā leģendārajā 1961. gadā publicētajā grāmatā "*The Death and Life of Great American Cities*" ("Nāve un dzīve Amerikas lielajās pilsētās").

Džeinas Džeikobsas teorijai ir divi galvenie jēdzieni: 1) skats uz ielu (iepriekšēja nojausma par aktivitāti, kustību, ēkām ar izeju uz ielu, logiem ar skatu uz to) ir primārais drošības faktors; 2) pilsētas drošība ir atkarīga no teritoriālās identitātes: persona ir atkarīga no vietas, kas tai pieder, un ciena to.

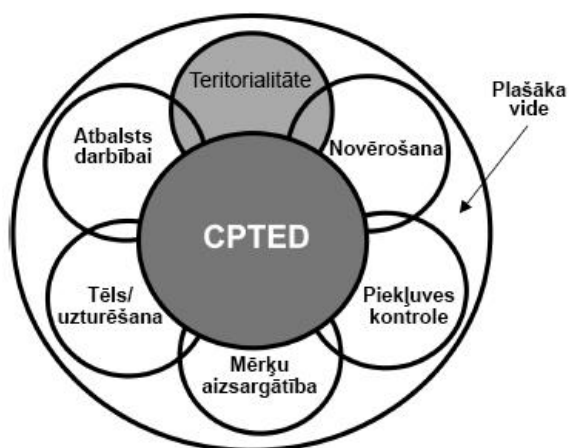
Galvenie principi

CPTED pieejā tiek izmantoti seši galvenie principi. Pieejamajā literatūrā ir atrodami arī vairāki nedaudz atšķirīgi principi. Džeina Džeikobsa izmantoja tādus jēdzienus kā *sociālais kapitāls, redzamība un teritorialitāte*. Oskars Ņūmens (*Oscar Newman*) izšķir piecus principus, kas padara telpu aizstāvam: *teritorialitāte, dabiskā uzraudzība, tēls, apkārtējā vide un drošas blakus esošās teritorijas*. Toms Krovs (*Tom Crowe*) (1991/30) min trīs pārklājošas stratēģijas: *dabiskās piekļuves kontrole, dabiskā uzraudzība un teritoriālā pastiprināšana*. Kozens, Seviljē un Hiljē (*Cozens, Saville and Hillier*)² uzskaita sešus principus, kurus mēs esam pielāgojuši CPTED:

1. teritorialitāte
2. uzraudzība (neoficiāla un oficiāla)
3. piekļuves kontrole,
4. tēls/uzturēšana
5. darbības programmas atbalsts
6. mērķu aizsargātība

---

² Cozens, P.M., Saville, G. and Hillier, D. (2005). Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED); A review and modern bibliography. *Property Management*, 23(5) 328.-356. lpp. Bingley (Lielbritānija): Emerald Group Publishing Limited.

Avots: Pārgemts no Moffat (1983., 23. lpp.)

Teritorialitāte:

Teritorialitāte ir par īpašumtiesībām vai īpašumtiesību apziņu. Emocijas, ar kurām indivīdi vai cilvēku grupas nosaka kādu vietu par savu: "šis ir mans/mūsu pagalmis, vācies ārā!" Tādējādi rodas acīmredzama motivācija kontrolēt un aizsargāt noteiktu telpu, kas ir pilntiesīgā īpašumā un/vai tiek uztverta kā īpašums. Uzraksts, krāsa, norobežojums, vārti – šie visi ir teritorialitāti atbalstoši līdzekļi. Ar šiem līdzekļiem "fiziskais dizains var veidot vai paplašināt ietekmes zonu, lai lietotājiem rastos īpašumtiesību sajūta – teritoriālās ietekmes sajūta, un potenciālie likumpārkāpēji uztvertu šo teritoriālo ietekmi." (Crowe, 1991/31)

Uzraudzība:

Ir jānosaka atšķirība starp dabisko novērošanu, ko veic iedzīvotāji, oficiālo policijas/drošības personāla veikto uzraudzību un daļēji oficiālo pastnieka, saimniecības vadītāja/durvju sardzes, apsaimniekotāja u.c. veikto uzraudzību. Mūsdienās uzraudzība ietver arī tehnisko novērošanu, piemēram, ar kamerām/CCTV, droniem, mobilajiem tālruņiem vai Google Glass brillēm. Novērošanai ir nepieciešama redzamība: gaisma un skata līnijas, kas padara iespējamu teritorijas apskatīšanu. Bet, lai nodrošinātu novērošanas efektivitāti, ir nepieciešams kas vairāk par redzamību un vērojošām acīm uz ielas. Šīm acīm ir jābūt spējīgām un motivētām ieraudzīt. Turklāt tām ir jāsaprot, kas notiek ("vai tas, ko es redzu, ir pareizi vai nepareizi?"), un pēc tam jābūt impulsam reaģēt, darīt kaut ko: kliegt, brīdināt citus vai zvanīt policijai/apsardzei. Tādēļ no redzamības līdz efektīvai novērošanai ir jāveic vairāki pasākumi.

Piekļuves kontrole (patiesa vai iedomāta piekļuves, izejas un caurejošās kustības ierobežošana):

Reičela Armitāža (*Rachel Armitage*)³ izšķir turpmāk minētos piekļuves kontroles mērķus:

Ierobežot iespējamību, ka (potenciālie) likumpārkāpēji uzzinās, ka teritorija vai potenciālais mērķis vispār pastāv. Tas attiecas uz **informētības telpu**: ja neviens nezina, ka dārgumi ir brīvi pieejami kādā noteiktā vietā, tad neviens tos arī neņems.

Padarīt likumpārkāpējiem grūtāku iekļūšanu teritorijā un izkļūšanu no tās un/vai kustību tajā.

Palielināt fizisko apgrūtinājumu iekļūšanai telpā vai teritorijā.

Padarīt likumpārkāpējiem psiholoģiski sarežģītāku iekļūšanu teritorijā un/vai kustību tajā, neradot aizdomas.

Izslēgt jebkādu iemeslu potenciālajiem likumpārkāpējiem atrasties privātā vai daļēji privātā telpā, un pastiprināt likumīgo lietotāju pārliecību, pārbaudot nelikumīgos lietotājus.

Īsāk sakot, likumpārkāpējs neuzdrošinātos un/vai nespētu iekļūt teritorijā, ēkā vai telpā

Mērķu aizsargātība:

Mērķu aizsargātība tiek attiecināta uz fizisku drošību un konstrukciju, kas apgrūtina iekļūšanu ēkā vai telpā vai iespēju demolēt objektu. Tā ir vistradicionālākā atbilde uz noziegumu: fiziski apgrūtināt likumpārkāpējiem piekļuvi, izmantojot slēdzenes, aizbīdņus, restes, durvis, vārtus, utt.: viduslaiku nocietinājumu pieeja. Precīzāk sakot, šis princips ir ietverts piekļuves kontroles principā. Ielaušanās gadījumos ir svarīgs 'ALRE =< PECE' noteikums: Signalizācija (AL - alarm) izraisa reakciju (RE), kas ir ātrāka par visu ielaušanās procesu, kurā ietilpst Plānošana (P) + Iekļuve/ielaušanās (E - *entry/break in*) + vērtīgo lietu savākšana ēkas iekštelpās (C - *collecting*) + izkļūšana un bēgšana (E - *escape*)⁴. Tādēļ signalizācijai ir jāiedarbojas pēc iespējas drīzāk, un pēc tam ir jāpaiet kādam noteiktam laikam, līdz kramplauži reāli iekļūst ēkā. Piemēram, aiz loga stikla iebūvējiet nolaižamās žalūzijas un pieslēdziet signalizāciju stiklam. Šis ir ļoti vienkāršs noteikums, kuru gan bieži vien neievēro apsardzes firmas.

Tēla uzturēšana:

Daži izmanto terminu *tēls*, lai apzīmētu jautājumu "vai šī teritorija/telpa izskatās gluži patīkama un tīra (pievilcīga vieta)"? Toties citi izmanto terminu *pārvaldība un uzturēšana* (skatīt arī *The Safepolis Manual*). Galvenais princips ir gādāt, lai teritorijā nebūtu atkritumu, grafi, vandālisma un bojājumu. Teritorija nedrīkst izskatīties nolaista vai neaprupēta. Tas jo vairāk var veicināt

---

³ Armitage, R. (2014) Crime prevention Through Environmental Design. In: Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice. New York: Springer Science-Business Media.

⁴ Original theory by Hein Stienstra, TBBS, The Netherland in the 80s.

ielaušanos un citus noziegumus, kā arī nedrošības sajūtu. To bieži vien sauc par "izsisto logu teoriju"⁵. Nīderlandē īstenotie īpaši praktiskie uzvedības modeļu eksperimenti⁶ stingri atbalsta šo izsisto logu teoriju.

Pozitīvas lietošanas veicināšana

Šis princips ir saistīts ar tādas vides radīšanu, kas palielina iespējamību, ka teritoriju izmantos likumīgie lietotāji. Šāds "labāks lietotāju sajaukums" ir svarīgs arī, piemēram, pūļa kontrolē: jaukts cilvēku kopums (veci/jauni, vīrieši/sievietes) bieži vien ir atbrīvotāks un mazāk bīstams nekā jaunu vīriešu grupa.

---

⁵Wilson, J. Q, Kelling, G. L (Mar 1982), Broken Windows: The police and neighborhood safety, *The Atlantic*, retrieved 2007-09-03 (Broken windows (PDF), Manhattan institute).

⁶Keizer, K., Lindenberg, S. & Steg, L. (2008) The Spreading of Disorder. *Science* 2008. gada 12. decembris: 1681-1685

3 CPTED OBJEKTU APMEKLĒJUMI

Šajā sadaļā sniegts pārskats pār dalībnieku mācību braucieniem uz Tamperi Somijā un Nīderlandi. Abās valstīs mēs redzējām reālajā dzīvē ieviestus CPTED principus, kā arī paplašinājām savas zināšanas par šo tēmu.

Uz Tamperi mēs devāmies 2014. gada augustā. Piedalījāmies vienas dienas mācībās Somijas Policijas koledžā, kā arī devāmies ekskursijā uz *Muotiala* un Tamperes pilsētu.

III modulis Tamperē 26. - 29.08.2014.

Muotiala rajons

Muotiala rajona detalizētais pilsētas plāns ir pirmais detalizētais pilsētas plāns Somijā, kurā sistemātiski ņemts vērā drošības mērķis apbūvētā vidē.

"*Muotiala* bija pirmā un vienīgā CPTED apkaime Somijā".⁷ 2008. gadā Helsinku Tehniskā universitāte izvērtēja šīs pieejas rezultātus. Kopumā rezultāti bija ļoti pozitīvi: iedzīvotāji uzskatīja *Muotiala* par ļoti drošu rajonu, un viņi bieži izmantoja tās sabiedrisko telpu; uz sociālās mijiedarbības veicināšanu orientētie plānošanas risinājumi izrādījās veiksmīgi; labi izprojektētais apgaismojums veicināja drošības sajūtu un aktīvu telpas izmantošanu; arī būvniecības izmaksas neatšķīrās no citu projektu izmaksām.⁸

Drošākas vides izveide bija galvenā tēma sadarbībā ar iedzīvotājiem jau no paša procesa sākuma, kurā pilsētas iedzīvotāji tika uzklauti interaktīvā plānošanas procesā.

---

⁷ Kytä, Marketta, Puustinen, Sari, Broberg, Anna & Lehtonen, Hilikka (2008): Turvallinen asuinalue - Tampereen Muotiala suunnitelmassa ja kokemuksissa. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Yliopistopaino Helsinki 2008. Elektroniskais izdevums: <http://lib.tkk.fi/Reports/2008/isbn9789512294197.pdf>

⁸ <http://costtu1203.eu/wp-content/uploads/2014/10/03.-Review-of-CEN-14383-The-death-and-life-of-geat-European-standards-and-manuals.pdf>

Vietējā policijas iecirkņa pārstāvis piedalījās kā eksperts drošības jautājumos visās plānošanas sanāsmēs par detalizēta rajona pilsētas plāna izveidi. Policija sniedza savas profesionālās zināšanas par noziedzību un nekārtībām, piemēram, attiecībā uz vērtējumu par vietējās noziedzības koncentrācijas vietām un to ietekmi uz plānu projektiem.

Detalizēts pilsētas plāns ietver arī noteiktus ar drošību saistītus noteikumus. Drošība tiek apzināti ņemta vērā apgaismošanas plānu, ainavu plānošanas un celtniecības metožu instrukciju noteikumos.

Telpisko hierarhiju akcentē izmaiņas pārsegumu materiālu izmantošanā.

Piemēram, gājēju ietves un ēku kopas tiek izvietotas tā, lai veicinātu dabisko uzraudzību: samazinātas nevienam nepiederošās zemes platības.

Vidēji noziedzības problēmu *Muotiala* bija ievērojami mazāk nekā Tampērē. Iedzīvotāji minēja ļoti nelielu skaitu gadījumu, kad jutušies nedroši *Muotiala* rajonā, toties vairāk šādu gadījumu identificēja blakus esošajos kvartālos.

Satiksmes informācijas un kontroles centrs

Somijas Transporta aģentūra ir atbildīga par Somijas ceļiem, dzelzceļiem un ūdens ceļiem, kā arī par vispārējo Somijas transporta sistēmas attīstību. Tā rūpējas par transporta sistēmas aizsardzību un nodrošina, ka tā darbojas arī neierastos apstākļos un ārkārtējās situācijās normālos apstākļos.

Transporta aģentūras apkopotie dati būs pieejami visiem iedzīvotājiem un dažādām ieinteresētajām pusēm.

Satiksmes ziņojumi piedāvā aktuālu informāciju par Somijas ceļiem, ietverot informāciju par ceļu remontdarbiem, sastrēgumiem un citiem traucējumiem. Pakalpojums ietver arī piekļuvi laika apstākļu novērošanas kameru uzņemtajiem attēliem.

Tampēres pilsētas centrs

Tampēres pilsētas centrs ir viens no pievilcīgākajiem izaugsmes centriem Somijā. Šīs izaugsmes vadība ir pārbaudījums reģiona kopienas struktūras funkcionalitātei, līdzsvarotai dažādu teritoriju attīstībai un ekoloģiskajai ilgtspējībai. Tampēres pilsēta atrodas pie ezera. Tās atrašanās tuvu pie ūdens padara centru par pievilcīgāku vietu, kur dzīvot. Centram ir jābūt gatavam izmitināt 10 000 iedzīvotāju un pēc nepieciešamības arī nodrošināt mājokļu būvniecību.

Centrs veidoja ērtu un pievilcīgu gājējiem domātu rajonu, kas atbalsta tirdzniecības un pakalpojumu sniegšanas attīstību. Tunelis un pārsēšanās iespējas rada vienmērīgu maršrutu priekšpilsētu satiksmei, lai nokļūtu uz vietām ārpus pilsētas centra.

Tiek veicināta iešana kājām un riteņbraukšana; sabiedriskā transporta un pazemes autostāvvietu darbība ir nevainojama.

IV modulis Nīderlandē 29.09.2014.-1.10.2014.

Brauciens uz Nīderlandi notika 2014. gada septembra beigās. Trijās dienās mēs apmeklējām *Bijlmermeer*, *IJburg*, *Alkmaar* un *Zaandam* pilsētas.

Bijlmermeer

Bijlmermeer ir viena no Amsterdamas priekšpilsētām. Tās projektu un plānu ietekmēja slavenais arhitekts Lekorbizjē (*Le Corbusier*). *Bijlmermeer* vīzija bija izveidot funkcionālu pilsētu, kurā cilvēki un auto varētu pārvietoties dažādos līmeņos. Kad cilvēki ierodas savā mājokļu kvartālā, viņi atstāj mašīnas stāvvietu kompleksā. Tad viņi kājām dodas uz saviem dzīvokļiem pa tuneļiem virs zaļās zonas. Starp ēkām atrodas plaša zaļā teritorija.

Šī koncepcija bija sapnis, kas nekad nepiepildījās, kā iecerēts. Sakarā ar vispārēju sociālo attīstību nebija pietiekams skaits cilvēku, kas vēlētos pārcelties uz šo rajonu. Neapdzīvoto mājokļu skaits pieauga, un noziedzības analīze parādīja, ka palielinājies noziegumu skaits un pieaugušas bailes no noziegumiem. Tas viss kopā noveda pie risinājuma, kas paredzēja nojaukt lielu daudzumu ēku par kopējo cenu 1,5 miljardiem eiro. Šīs apkārtnes pārprojektēšanā tika izmantoti CPTED principi un ievērotas policijas apzīmējuma "Drošas mājvietas" vadlīniju prasības (*Police Label Secure Housing*) (Nīderlandes standarts jaunu apdzīvotu vietu izveidei un izbūvei). Tagad šis rajons ir ļoti multikulturāls, un tā iedzīvotāji nāk no daudzām un dažādām valstīm.

Bijlmermeer ir piemērs augstceltņu kompleksiem, kas nebūtu jābūvē. Bija pārsteidzoši, ka cilvēku blīvums uz kvadrātmetru šajā rajonā bija salīdzinoši zems. Augstceltnes aizsedz skatu un savā ziņā ierobežo atvērtas telpas izjūtu.

Noliktavu telpas ielas līmenī un gājēju tiltiņš uz mājojumiem ir kā atgādinājums par vēsturi. Cilvēkiem ir svarīgi zināt savu apkārtni, rajonu un citus iemītniekus. Ja cilvēki izjūt pašvaldības interesi, tie rūpējas par savu kopienu un viens par otru. Tajā pašā laikā viņi vairāk pievērš uzmanību savam rajonam un to labāk novēro.

Kopējais iespaids par Bijlmermeer tomēr bija nedaudz nepatīkams, lai gan bija veikti daudzi uzlabojumi. Salīdzinoši lieli parki atstāja iespaidu par grūtībām ar to uzturēšanu, un sabiedriskās vietas šķita pamestas. Tomēr joprojām pastāv iespēja uzlabot parku pievilcīgumu. Pašlaik sabiedriskā ārtelpa izskatās nolaista un ne īpaši aicinoša iedzīvotājiem tur pavadīt laiku.

IJburg

IJburg ir dzīvojamais rajons Amsterdamas austrumu daļā, kas tiek būvēts kopš 2013. gada. Tas atrodas *IJmeer* ezerā un tiek būvēts uz mākslīgām salām.

Šis rajons ir projektēts, lai radītu atvērtības sajūtu, un lielākā daļa ēku ir zemas. Ielas ir platas, koki izvēlēti no zemajām šķirnēm, un apgaismojums ir rūpīgi projektēts. Holandiešu stils ir ievērots ārdurvju un dzīvokļu logu dizainā, kas atrodas tieši blakus ietvei.

Viens no galvenajiem CPTED plānošanas jautājumiem ir tas, ka katrs projekts ir jāpielāgo tās valsts kultūrai un paražām, kurā tas tiks īstenots. Ja sabiedriskā zaļā zona netiek rūpīgi kopta, tas pakļauj rajonu vandālismam, kā arī citām nevēlamām sekām.

Alkmaar; rajoni ar policijas apzīmējumu

Rajoni ar policijas apzīmējumu šķiet pievilcīgi dzīvojamie rajoni, pa kuriem pārvietojoties, var justies droši. *Alkmaar* ir patīkams kopskats, šeit viegli veikt sociālo novērošanu un uzraudzību, un ir diezgan vienkārši atpazīt CPTED principus šajā rajonā.

Atmosfēra bija aicinoša, silta un patīkama. Policijas inspektors *Armando Jongejan* izrādīja mums divus rajonus, kuros viņš pirms vairākiem gadiem ieviesa Policijas apzīmējuma "Drošas mājvietas" vadlīnijas.

Nīderlandes Policijas apzīmējums "Drošas mājvietas" (*Politiekeurmerk Veilig Wonen®*) ir Nīderlandes standarts jaunu rajonu attīstībai un izbūvei. Tas ir efektīvs modelis, lai samazinātu noziegumus pret vidi un bailes no noziegumiem. Tas ietver četrdesmit astoņus projektēšanas elementu paraugus, kam piemīt noziedzības novēršanas un baiļu samazināšanas ietekme. Šie projektēšanas elementi ir svarīgi dažādos līmeņos, piemēram: pilsētplānošanas un projektēšanas, sabiedrisko zonu, izkārtojuma, ēku un mājokļu līmeņos. Sociāli nodrošināta projekta kontrollapā ir minēti astoņi kritēriji:

- Iespējamo likumpārkāpēju klātbūtne
- Mērķa pievilcīgums un ievainojamība
- Mērķa fiziskā ievainojamība
- "Sabiedriskās acs" klātbūtne, kas veic novērošanu un kontroli
- Redzamība (apgaisojums, ēku izkārtojums, ainava)
- Iesaistīšanās un atbildība;
- Apkārtējās teritorijas pievilcīgums
- Pieejamība un evakuācijas ceļi.⁹

⁹ <http://www.veilig-ontwerp-beheer.nl/publicaties/a-successful-cpted-approach-the-dutch-2018police-label-secure-housing2019#>

Zaandam

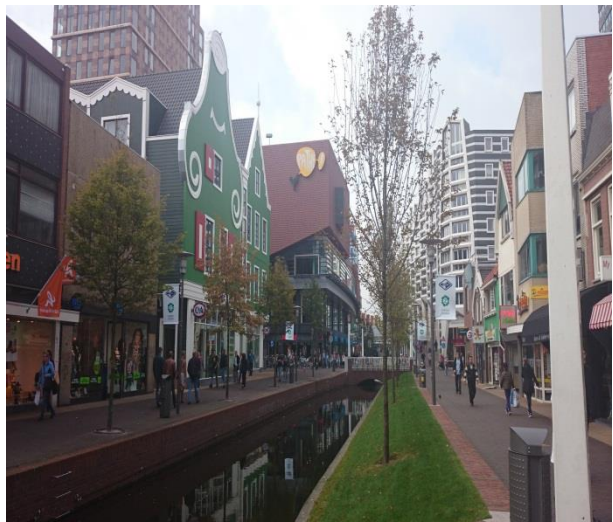
Arhitekts *Sjoerd Soeters* izrādīja mums pilsētas centru un pastāstīja par reģiona vēsturi un attīstību. Viņš arī sniedza mums prezentāciju pilsētas domē par arhitektūru.

Jaunais *Zaandam* centrs ir viens no veiksmīgākajiem pilsētas centra projektiem Nīderlandē. Sabiedriskā telpa ir tikusi pilnībā pārveidota, un tagad tai piemīt savs atšķirīgs tēls. Apmeklētāju skaits ir pieaudzis, un tūristi šeit ierodas, lai apskatītu pilsētas centru.

Zaandam un tai apkārt esošā *Zaan* upes reģiona vēsture ir cieši saistīta ar rūpniecību. Upe to atdala no Amsterdamas pilsētas.

Pēc daudzu gadu attīstības un ievērojamiem ieguldījumiem *Zaandam* ir kļuvusi par ļoti dzīvu pilsētu. Pilsētas plāns arī prasīja iesaistītajiem uzņēmējiem izbūvēt pievilcīgāku vidi. Gandrīz katra veikala un ēkas pret ielu vērsta puse ir tikusi atjaunota.

Zaandam ir ieviesusi lieliskas inovācijas, piemēram, bezmaksas velosipēdu novietnes ar pakalpojumiem. Ir ieviesti arī vairāki risinājumi, kā tiek izmantotas koplietošanas zonas, piemēram, pastaigu zonas, atpūtas vietas un tirgus laukumi.

Zaandam pilsētā mēs novērojām, ka arhitektūra nav saistīta tikai ar ēkām. Arhitektūra ir saistīta ar cilvēkiem. *Zaandam* pilsētā šis uzskats ir bijis ļoti nozīmīgs plānošanas procesā. Mēs novērojām ainavas dažādību, kas bija patīkama un aicinoša. Tā arī ir jābūt. Pilsētas centram ir jāaicina cilvēki tajā uzturēties un jāpalielina sociālā aktivitāte rajonā.

Lielāka sociālā aktivitāte rajonā paaugstina dabisko uzraudzību, kas ir viens no CPTED principiem. Kopainā ir svarīga dažādu detaļu kombinācija, un arī uzturēšanai ir ļoti liela nozīme.

4 GADĪJUMU IZPĒTE NO KATRAS VALSTS

Šajā sadaļā mēs iepazīstināsim ar dalībnieku darbu par interesantiem gadījumiem, kuros ieviesti CPTED principi.

Uzdevums no II moduļa

Mēs esam atlasījuši darba piemērus no katras valsts. Tā kā dalībnieku skaits katrā valstī atšķirās, tad no dažām valstīm ir vairāk darba piemēru, nekā no citām. No Somijas mums ir viens piemērs, un no Latvijas un Lietuvas ir pa diviem piemēriem. Igaunijas dalībnieki ir apkopājuši 7 gadījumu kopsavilkumu. Visi šie darba uzdevumi tika veikti atbilstoši Eiropas Standartā CEN/TR 14383- 2:2007 noteiktajam formātam.

Visu šo darba uzdevumu pamatnostādne sākas ar atbildēm uz trīs jautājumiem:

- **Kur?**

Precīzas rajona atrašanās vietas (pēc koordinātām, un/vai nospraustajām robežām, un/vai pasta indeksa, utt.) un tā veida noteikšana; rajons var būt teritorija ar jau pastāvošu ēku un ielu/ceļu pilsētas uzbūvi vai plānots (jauns) rajons.

- **Kas?**

Pastāvošajā rajonā esošo noziedzības problēmu pamata un vispārīgā identifikācija, vai arī nākotnes noziedzības problēmas, kas varētu rasties jaunā rajonā, kā arī šī rajona tendence piesaistīt noziedzību un antisociālu uzvedību, un radīt bailes no noziedzības

- **Kurš?**

Precīzāka noziedzības problēmu noteikšanā iesaistīto ieinteresēto pušu identifikācija, izvērtējot vai apskatot tās dziļāk un ieviešot/izpildot pasākumus ar noziedzību saistīto problēmu novēršanai un/vai samazināšanai

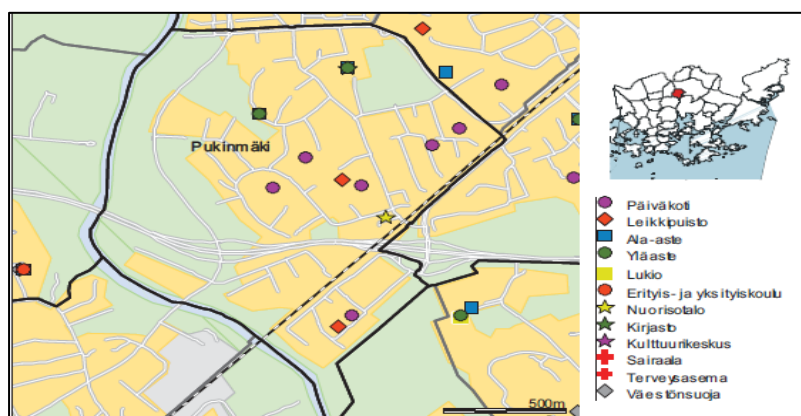

Somija

Juha Laaksonen, Jari Hakala un Antti Tikkanen analīzes ziņojums

Helsinki, Pukinmäki.

Pukinmäki bija viens no vecākajiem kādreizējā Helsinku pagasta ciemiem. Pirmie daudzdzīvokļu nami tika uzbūvēti 1960. gados, bet lielākā daļa parādījās vēlāk - 1970. un 1980. gados. Lielākā daļa iedzīvotāju apdzīvo I Ziemeļu apvedceļu (*North Ring Road I*). Savelas rajons tika izbūvēts vēlāk uz dienvidaustrumu pusi no dzelzceļa, un *Pukinmäki* trijstūris tika izbūvēts vēl vēlāk.¹⁰

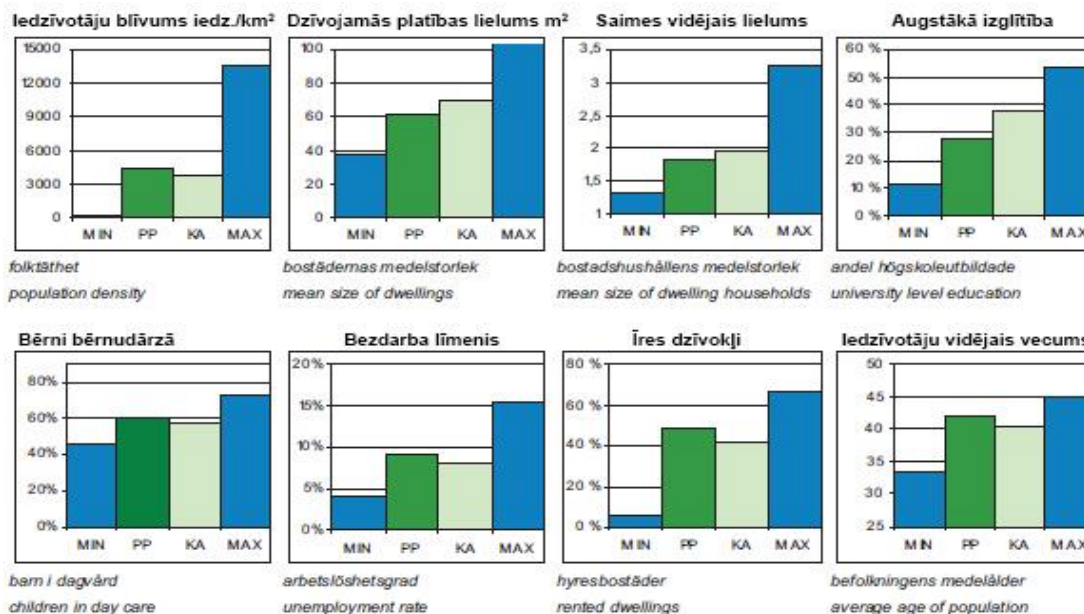
1. attēls. *Pukinmäki karte.*¹¹

Pukinmäki ir bieži apbūvēta un daudzveidīga priekšpilsēta. Vecais iepirkšanās centrs tika nojaukts, un ir izbūvēti jauni dzīvokļi vecākajai paaudzei. *Pukinmäki* un Savelas rajonu ainavai raksturīgi pakalni un bagātīgi parki. *Pukinmäki* pieejamie pakalpojumi nav pārāk daudzveidīgi. Plašāks pakalpojumu klāsts ir pieejams *Malmi*, kas atrodas kilometra attālumā no *Pukinmäki*.¹²

¹⁰ Helsinki alueittain 2013.

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

Iedzīvotāju struktūra

2. attēls Pukinmäki demogrāfiskā statistika

Pukinmäki ir augstāks iedzīvotāju blīvums, lielāks bērnu skaits dienas aprūpes centros, augstāks bezdarba līmenis un lielāka vecākās paaudzes iedzīvotāju proporcija nekā vidēji Helsinku reģionā. Tajā ir arī lielāks sabiedrisko īres namu un studentu kopmītņu skaits. Studentu kopmītnes atrodas Savelas rajonā. Visi šie faktori var ietekmēt noziedzības līmeņa rādītājus *Pukinmäki*¹³.

Praktiskie pētījumi *Pukinmäki*

Mēs veicām apmeklējumu uz vietas vai drošības apskati¹⁴ *Pukinmäki*. Novērojumiem izmantojām CPTED pieejas plānošanas principus. Drošības apskates mērķis bija novērot *Pukinmäki* fiziskās struktūras, ietverot, piemēram, ēkas, satiksmi (ceļi, ielas, ietves utt.), aktivitātes, parkus, sabiedrisko transportu un apgaismojumu.

Uzraudzība. *Pukinmäki* projekts un izvietojums ir saprotams, ietverot iespēju apskatīt un saprast apkārt telpā esošā un tālāk esošā nozīmi. Skata līnijas ir brīvas un nav ievilināšanas punktu. Cilvēks, kas izmanto ēku vai telpu, netiks izolēts. Cilvēks redzēs un būs redzams.

¹³ Piemēram, Sirén 1984; Takala 1979; Heiskanen, Sirén & Roivainen 2003; Sampson 1995.

¹⁴ http://www.tryggaremanskligare.goteborg.se/pdf/engelska/Tryggghv_conf_eng.pdf

Lielākā daļa *Pukinmäki* pieejamo pakalpojumu atrodas piepilsētas centrā, un tas nozīmē, ka ir salīdzinoši intensīva satiksme un noteiktos brīžos "acis uz ielas". *Pukinmäki* centrā ir veikali, bāri, frizieru saloni, autobusa pieturas, dzelzceļa stacija utt. Cilvēks, kas izmanto pakalpojumus un pārvietojas pa rajonu, rada dabisko uzraudzību. Nakts laikā apkaimes centrs vairs nav tik aktīvs.

Telpas hierarhija ir diezgan labi attīstīta. Telpa ir norobežota ar augiem, žogiem un citiem fiziskiem risinājumiem. Tomēr ir arī vietas, kas nav tik labi konfigurētas. Šāda veida nepilnības parasti novērojamas daudzdzīvokļu namu teritorijās.

Ēku logi, durvis un balkoni ir labi projektēti. Logu, durvju un balkonu novietojums un dizains palielina iespēju tiem, kam rūp apkārtējā vide, ievērot gan iebrucējus, gan arī regulāros lietotājus, un tādējādi sniedz iespēju novērst neatbilstošu uzvedību vai ziņot par to policijai vai īpašniekam.

Piekļuves kontrole. Privātās un sabiedriskās vietas ir diezgan labi apzīmētas. Dabiskās piekļuves kontrolei tiek izmantoti tādi elementi kā durvis, krūmi, žogi un vārti, kas liedz piekļuvi nozieguma mērķim un likumpārkāpēju vidū rada priekšstatu, ka mērķa izvēle var būt riskanta¹⁵. Augstceltņu ieejas durvis lielākoties ir slēgtas. Piekļuves kontroles stratēģijas pamata atbalstu veido piekļuves liegšana nozieguma mērķim un riska priekšstata radīšana likumpārkāpējiem.

Teritoriālā pastiprināšana. Telpu hierarhija ir labi noteikta, izņemot dažas augstceltnes. Cilvēki vairāk interesējas par to, kas viņiem pieder vai arī, ja viņi ir būtiski iesaistīti. Ja cilvēks izjūt lepnumu par savu īpašumu, tad ir lielāks dzinulis rūpēties par vidi un pieskatīt kopienas locekļus.¹⁶ Videi ir jābūt projektētai tā, lai skaidri norobežotu privātu telpu. Viena mājokļu kompleksa augstceltnes ir projektētas tā, lai tās veidotu aizsargātu pagalmu. Šis pagalmi ir paredzēti mājokļu kompleksa iemītniekiem.

---

¹⁵ Crowe 2000.

¹⁶ Crowe 2000; Sarkissian & Welsh 1994.

Teritoriālā pastiprināšana izmanto tādus dizaina elementus kā ietves, ainavu veidošanu un lieveņus, lai palīdzētu nodalīt sabiedriskās un privātās zonas, un palīdzētu lietotājiem izpaust savas "īpašumtiesības", kas nosūta "neaiztiec!" ziņojumu iespējamajiem likumpārkāpējiem.

Uzturēšana. Apkārtne tiek gluži labi uzturēta. Labi uzturēta māja, ēka vai kopiena rada īpašuma sajūtu, kas palīdz atturēt likumpārkāpējus¹⁷. Sabiedriskās zonas uztur Helsinku pilsētas dienesti. Privātās zonas uztur īpašnieki paši vai arī uzturēšanas uzņēmumi. Gaismekļi tiek uzturēti tīri un nomainīti, ja izdeguši vai salauzti. Sabiedriskās vietās nav norādījumu par to, kā ziņot par uzturēšanas vai vandālisma problēmām šajā rajonā. Grafiti un atkritumi ir vairāk koncentrēti *Pukinmäki* centrā. Lielākā daļa grafiti zīmējumu atrodami dzelzceļa stacijas apkaimē. Lielākā daļa grafiti zīmējumu ir uz sienām jau ilgāku laiku. Sabiedriskās vietās ir pietiekams atkritumu tvertņu skaits, kaut gan dažreiz tam īsti nevar ticēt, jo dažviet uz ielām ir pārāk daudz atkritumu.

Noziedzība *Pukinmäki*

Noziedzība *Pukinmäki* ir ļoti koncentrēta. Karstie punkti ir nelielas vietas, kurās noziegumi notiek tik bieži, ka tie jau ir paredzami, vismaz gada griezumā. Tomēr rodas jautājums, kāpēc noteiktās vietās ir manāma noteikta noziegumu veida koncentrācija.

---

¹⁷ Crowe 2000; Safer Places 2004.

3. attēls. Noziedzības karstie punkti Pukinmäki.

Pukinmäki veiktie noziegumi lielākoties ir pret īpašumu vērsti noziegumi. Pret īpašumu vērsti noziegumi ir lielākoties zādzības un īpašuma bojāšana. Zādzības lielākoties saistītas ar automašīnu zādzībām, kas notiek lielās un slikti izplānotās stāvvietās. Īpašumam nodarītais kaitējums lielākoties ir grafiiti. Lielākā grafiiti koncentrācija ir pie dzelzceļa stacijas un tās apkārtnē. Noziedzība ir koncentrēta *Pukinmäki* centrā un dažās vietās, kur lielākoties ir īres dzīvokļi un studentu kopmītnes. Noziegumi tiek lielākoties pastrādāti vakaros un nakts stundās. Policijas reģistros redzams, ka liela daļa likumpārkāpēju ir vietējie iedzīvotāji, un tikai neliela daļa nāk no citurienes. *Pukinmäki* iedzīvotāju kopuma īpašības var ietekmēt noziedzības rādītājus rajonā.

Karsto punktu izlabošana

Grafiiti un automašīnu zādzības ir lielākās noziedzības problēmas *Pukinmäki*. Turpmāk minētas problēmas fiziskajā vidē un ieteikumi, kā tās risināt.

Automašīnu stāvlaukumu pārprojektēšana

Pašreizējā situācija

- Stāvlaukumi ir lieli, slikti projektēti un vāji apgaismoti.

- Slikta uzturēšana - stāvlaukumus bieži vien aptver bagātīga veģetācija, kas ļoti efektīvi aizsedz dabisko novērošanu.
- Stāvlaukumi atrodas tālu no aktīvas darbības vietām, uzņēmumiem un mājokļiem - dabiskās uzraudzības un piekļuves kontroles iespējas ir vājas.
- Stāvlaukumi nav precīzi apzīmēti.

Ieteikumi

- Katrā stāvlaukumā ir jāuzlabo apgaismojums;
- Uzturēšana. Helsinku pilsētas institūcijām vai īpašumu saimniekiem jālikvidē pārmērīga veģetācija.
- Dažos stāvlaukumos ieteicams izmantot CCTV novērošanu.
- Stāvlaukumiem jābūt skaidri apzīmētiem ar zīmēm un iezogojumu.
- Stāvlaukumi jāsadala mazākās vienībās.
- Policija un apdrošināšanas uzņēmumi varētu nodrošināt automašīnu īpašniekiem vairāk informācijas par auto noziegumiem un sniegt padomus, kā novērst noziegumus, tādējādi veicinot labākus drošības ieradumus automašīnu īpašnieku vidū.

Pukimäki dzelzceļa stacijas un tās apkārtnes pārprojektēšana

Pašreizējā situācija

- Dzelzceļa stacija un tās apkārtnē ir vāji kontrolēta.
- Dzelzceļa stacija ir slikti projektēta un vāji apgaismota. Stacijai ir divas izejas. Šīs izejas nešķiet drošas – tajās ir ievilināšanas punkti, piemēram, gari tuneļi un koridori, aklie stūri, šauras vietas un pazemes pārejas, kur gājējs, piemēram, nevar visu maršrutu pārredzēt no iekšpuses vai pirms ieiešanas tajā, vai novērotājs no ārpuses.
- Dzelzceļa stacija un tās apkārtnē ir vāji uzturēta – uz sienām ir grafiti, un uz zemes atkritumi.

Ieteikumi

- Laba uzturēšana. Grafiti un atkritumi ir ātri un regulāri jāpamasa. Ātra grafiti atklāšana nodrošina labāku informāciju, lai izstrādātu efektīvu iejaukšanos¹⁸.
- Uzraudzība. Elektroniskās drošības pastiprināšana. Ieteicams izmantot CCTV novērošanu, lai pastiprinātu dabisko uzraudzību.
- Apgūtināt nozieguma izdarīšanu – antigrafiti pārklājumi un virsmas padara tās vieglāk notīrāmas, grūtāk aprakstāmas vai abējādi.
- Dzelzceļa stacijas apkārtnē ir jāuzlabo apgaismojums.
- Koncentrēšanās uz regulāriem likumpārkāpējiem.

Ko jāiesaista plānošanā?

Ieinteresētās puses:

- Policija – lai izveidotu noziedzības novēršanas un CPTED ieteikumus, jo viņiem ir pieredze plānošanas procesā.
- Helsinku pašvaldība – arhitekti un projektētāji

---

¹⁸ Lamm, Weisel, 2002.

- Helsinku pašvaldība – Sabiedrisko darbu departaments (kas ir atbildīgs par rajona uzturēšanu) – lai dalītos savā pieredzē par plānošanas procesu.
- Apsaimniekošanas uzņēmumi
- Iedzīvotāji – lai piedalītos noziedzības novēršanā.
- Sabiedriskais transports (*VR Group* un HSL) – lai dalītos savā pieredzē par noziedzības novēršanas plānošanas procesu.
- Pakalpojumu sniedzēji – lai dalītos savā pieredzē par plānošanas procesu.
- Jaunatnes darbinieki – lai sniegtu jauniešiem dažādas aktivitāšu iespējas
- Vietējās skolas – lai mācītu un kontrolētu rajona jauniešus
- TE pakalpojumi – lai veicinātu rajona iedzīvotājus iesaistīšanos darbā.
- Apdrošināšanas uzņēmumi – lai sniegtu padomus par noziedzības novēršanu

Lietuva

Lietuvas 1. grupas projekts

Verkių reģionālais parks ir viens no reģionālajiem parkiem Lietuvā. Tas gandrīz pilnībā atrodas Viļņas pilsētas pašvaldības *Verkių* seniūnija (seniūnija ir mazākais administratīvais iedalījums Lietuvā). Parks tika izveidots 1992. gadā, lai aizsargātu Zaļo ezeru dabas kompleksus un *Verkių* pils kultūras kompleksu, un *Kalvarijos* un *Trinapolis* parkus, kā arī citus vērtīgus īpašumus. Parks atrodas 2 673 ha lielā

teritorijā (salīdzinājumam – visas seniūnijas platība 5 565 ha). Meži sedz 76,5%, rezervāti aizņem 52,7%, un 23,9% teritorijas ir paredzēta atpūtai.

Kā viens no populārākajiem rajoniem Viļņas tuvumā, it īpaši vasaras sezonā, šis rajons cieš no daudzām problēmām, kas saistītas ar dzīvu satiksmi un apmeklētāju sliktajiem ieradumiem. Cilvēki (lielākoties jaunieši) ierodas te atpūsties, bet ne visi jaunu cilvēku atpūšanās veidi ir pieņemami vietējās sabiedrības locekļiem. Aptuveni 10 000 iedzīvotāju dzīvo šīs teritorijas tuvumā, lielākā daļa privātmājās. Šis rajons tiek uzskatīts par vietu, kur dzīvo pārtikuši ļaudis, kas meklē drošu un mierīgu dzīvesvietu tuvu dabai un ne pārāk tālu no pilsētas centra. 2007. gadā aktīvākie vietējās sabiedrības locekļi uzsāka paši savu drošās apkaimes projektu "Drošie Balši" (*Safe Balsiai*), kas bija gatavs ieviest daudzas nepieciešamās izmaiņas. Tā kā šajā rajonā ir labi apstākļi dažu ļoti īpašu un aizsargātu augu populācijai (33 augu sugas iekļautas Lietuvas Sarkanajā grāmatā, viena no tām ļoti reta), tad tas ir ļoti svarīgs arī Lietuvas Dabas fondam. Šī fonda pārstāvji ir arī sazinājušies ar vietējo policiju ar sadarbības iespēju ierosinājumiem. No noziedzības statistikas perspektīvas raugoties, svarīgākie likumpārkāpumi šajā rajonā ir (skaits gadā):

Alkoholisku dzērienu lietošana sabiedriskās vietās (aptuveni 5 000 gadījumu saskaņā ar sabiedrības un policijas sniegto informāciju);

- Satiksmes drošības noteikumu pārkāpumi un braukšana neatļautās vietās (2400-3000);

- Grafiti uz pamestām ēkām vai ēkām bez atļaujas (26);

- Sabiedriskās kārtības traucēšana vasaras sezonā (ziņojumi policijai par 77 gadījumiem);
- Lietuvas Sarkanajā grāmatā iekļauto augu iznīcināšana (nav informācijas par likumpārkāpumiem, bet ir saņemtas daudzas sūdzības no Lietuvas Dabas fonda).

leinteresētās puses

Pēc nelielas situācijas analīzes par CPTED projekta ieviešanu tika atlasītas šādas ieinteresētās puses:

- *Vietējās policijas vienības* – atbildīgas par darbības koordināciju, patrulēšanu un paziņoto noziegumu izmeklēšanu.
- *Viļņas pašvaldība* – atbildīga par pamesto ēku skaita samazināšanu, apgaismošanas sistēmu uzstādīšanu, speciālu zīmju izvietošanu vietās, kur aizliegts iebraukt;
- *Reģionālo parku valde* – atbildīga par informācijas stendu izveidošanu, aizlieguma zīmēm u.c., kā arī par informācijas izplatīšanu par uzstādīto tehnisko aprīkojumu, kā arī par dabisko barjeru izvietošanu aizsargājamo augu tuvumā.
- *Lietuvas Dabas fonds* – atbildīgs par žogu un cita vides novērošanas tehniskā aprīkojuma uzstādīšanu.
- *Verkiai mežsargi* – atbildīgi par patrulēšanu mežos un ziņošanu atbildīgajām iestādēm par likumpārkāpumiem .
- *Balšu kopiena* – atbildīga par neformālu teritorijas uzraudzību un ziņošanu atbildīgajām iestādēm par likumpārkāpumiem, kā arī par ieviesto aktivitāšu komunikācijas kanālu uzturēšanu.
- *Sabiedriskās drošības inspektori no vietējās pašvaldības* – atbildīgi par patrulēšanu un mazāku sodu uzlikšanu.
- *Pludmales glābēji* – atbildīgi par patrulēšanu pludmales teritorijā un ziņošanu atbildīgajām iestādēm par likumpārkāpumiem.
- *Brīvprātīgie* – piedalīšanās policijas pasākumos (patrulēšana kopā ar policijas inspektoriem un ziņošana atbildīgajām iestādēm par likumpārkāpumiem.).
- *Vietējās skolas* – piedalīšanās noziedzības novēršanas aktivitātēs (policijas prezentācijas bērniem par likumpārkāpumiem un padomi par drošību pludmalē pirms vasaras brīvlaika).

Mērķi, uzdevumi un rezultāti

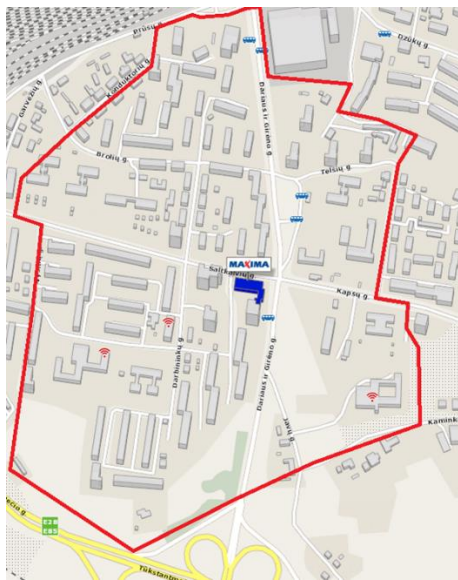
Problēma	Mērķi un uzdevumi	Rezultāti
Alkohola lietošana sabiedriskās vietās	<p>Informācijas stendu izvietošana par kriminālatbildību par alkohola lietošanu sabiedriskās vietās;</p> <p>Samazināt to vietu skaitu, kurās ir iespējams iegādāties alkoholu;</p> <p>Par 20% samazināt ziņoto alkohola lietošanas likumpārkāpumu gadījumu skaitu</p>	<p>Tika izvietoti 5 stendi ar šādu informāciju;</p> <p>Pirms projekta ieviešanas rajonā bija 2 vietas, kurās bija iespējams iegādāties alkoholu. Viena no tām tika slēgta projekta īstenošanas laikā.</p> <p>Policija organizēja mērķtiecīgu patrolēšanu – par alkohola lietošanu sabiedriskā vietā tika sodīti 65 likumpārkāpēji.</p>
Satiksmes drošības un iebraukšanas pārkāpumi aizliegtās vietās.	<p>Speciālu zīmju izvietošana vietās, kur aizliegts iebraukt;</p> <p>Dabisko barjeru izvietošana problemātiskākajās zonās.</p>	<p>Tika izvietotas 2 zīmes.</p> <p>Tika izveidotas 2 akmens barjeras.</p>
Grafīti uz pamestām ēkām vai uz ēkām bez atļaujas	Pamesto ēku skaita samazināšana par 50%.	<p>Informācija par šīm ēkām tika nosūtīta uz vietējo pašvaldību.</p> <p>Norisinās lēmumu pieņemšanas process.</p>
Sabiedriskās kārtības traucēšana vasaras sezonas laikā;	Apgaismes sistēmu izveidošana problemātiskākajās zonās;	<p>Informācija par šīm problemātiskajām zonām tika nosūtīta uz vietējo pašvaldību.</p>

	<p>Videonovērošanas sistēmu uzstādīšana;</p> <p>Samazināt sabiedriskās kārtības traucējumus par 20%.</p>	<p>Norisinās lēmumu pieņemšanas process.</p> <p>Videonovērošanas sistēmas tika uzstādītas vietās, kur aug aizsargājamie augi.</p> <p>Policijas vienība reģistrēja divus sabiedriskās kārtības traucēšanas gadījumus. Abi noziedznieki tika arestēti. Turklāt tika piespriests sods par 197 mazākiem pārkāpumiem.</p>
<p>Lietuvas Sarkanajā grāmatā minēto augu iznīcināšana</p>	<p>Žogu izvietošana speciālās vietās;</p> <p>Informācijas stendu izvietošana par kriminālatbildību par aizsargājamo augu iznīcināšanu;</p> <p>Drošības sistēmu ierīkošana problemātiskākajās vietās;</p>	<p>Tika izbūvēts žogs.</p> <p>Tika izvietots 1 stends.</p> <p>Videonovērošanas sistēmas tika uzstādītas vietās, kur aug aizsargājamie augi.</p>

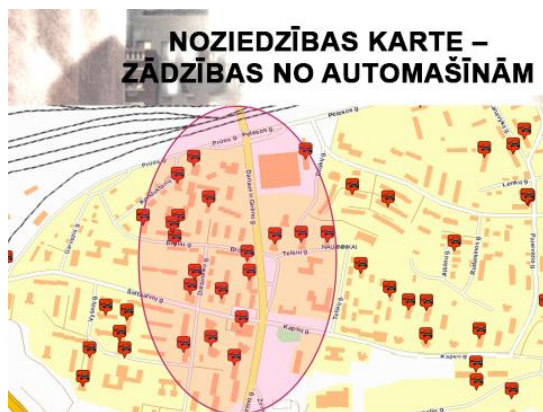
Lietuvas 2. grupas projekts

Rajona apraksts

Naujininkai apkaime ir bēdīgi slavena ar savu sliktu reputāciju. Šī apkaime tiek bieži apzīmēta ar melno zvaigzni par noziedzības līmeni Viļņas pilsētā. Tādēļ Lietuvas 2. grupa nolēma izvēlēties šo rajonu, it īpaši *Naujininkai* apkaimes centrālo daļu.

Saskaņā ar noziedzības statistiku šajā apkaimē katru gadu tiek izdarītas vairāk nekā 20 laupīšanas, vairāk nekā 280 zādzības (tostarp vairāk nekā 125 zādzības no automašīnām) un apmēram 15 ielaušanās. Kriminālo situāciju šajā apkaimē īpaši ietekmē romu (čigānu) tautības pārstāvju kopienas atrašanās apkaimes tuvumā. Šī apkaime ir kļuvusi par tranzīta pieturvietu lielākajai daļai stipro narkotiku lietotāju, it īpaši heroīna lietotāju, kas pārvietojas no visas Viļņas. Lielāko daļu noziegumu sabiedriskās vietās pastrādā narkotiku lietotāji, kas dodas uz romu kopienu, un pa ceļam tie nepārtraukti meklē ko tādu, kas viegli nozogams, lai iegūtu naudu narkotiku iegādei. Rajonā ir sabiedriskā transporta mezgls, divas skolas, tirgus un *Maxima* lielveikals. Šajā rajonā galvenā uzmanība jāpievērš *Naujininkai* sabiedriskā transporta mezglam, jo tajā ir gan ļoti intensīva vietējā satiksme, gan arī ievērojama narkotiku lietotāju pārvietošanās no visas pilsētas. Tas nozīmē, ka galvenie drošības pasākumi ir jākoncentrē šajā rajonā.

Ieinteresētās puses

Galvenās CPTED principu ieviešanā ieinteresētās puses šajā rajonā ir:

- Viļņas pilsētas pašvaldība un *Naujininkai* priekšpilsēta. Lielāko daļu drošības pasākumu iespējams īstenot tikai ar spēcīgu Viļņas pilsētas pašvaldības atbalstu, jo šī institūcija pārvalda pilsētas budžetu un pašvaldības padome pieņem lēmumus attiecībā uz to, kā piešķirt līdzekļus un cik daudz izlietot drošības paaugstināšanai noteiktos rajonos. Vietējās sabiedrības un policijas loma ir ļoti svarīga, īpaši, koncentrējoties uz visbīstamākajiem rajoniem un sniedzot šo informāciju pašvaldībai.
- Transporta pakalpojumi. Kā jau iepriekš minējām, galvenā problemātiskā zona centrālajā *Naujininkai* daļā ir sabiedriskā transporta mezgls. Daļa no transporta uzņēmumu ieņēmumiem ir jāiegulda transporta mezglu un pieturu drošībā. Par nojumēm, papildu apgaismojumu, CCTV kamerām un citiem drošības pasākumiem ir atbildīgi pārvadātāji.
- *Naujininkai* priekšpilsētas kopiena un *Darius 11* un *Girėno* ielas Drošas apkaimes grupa. Vietējā sabiedrība ir ļoti svarīga ieinteresētā puse CPTED

principu ieviešanā šajā rajonā. Pirmkārt, aktīva vietējā sabiedrība var spēcīgi ietekmēt vietējās institūcijas, lai tās ietvertu CPTED principu ieviešanu, un vietējā sabiedrība var ieguldīt CPTED ieviešanā savās privātajās teritorijās.

- *Maxima* lielveikals. Ir galvenais pievilksanas centrs *Naujininkai* apkaimē. Šobrīd lielveikals velta ļoti daudz uzmanības drošībai, lielākoties, lai novērstu zādzības veikala telpās. Vairāk nekā 70 CCTV kameras ir uzstādītas telpās, bet nevienas nav veikala ārpusē.
- Skolas un ģimnāzijas ir ļoti svarīga apkaimes daļa. Vairāk nekā 2 000 bērni apmeklē šīs skolas un vairāk nekā 400 darbinieku tajās strādā. Skolēnu drošība ir ļoti svarīga, un vietējai pašvaldībai kopā ar sabiedrību jāturpina meklēt efektīvākos veidus, kā nodrošināt drošus ceļus starp mājām un skolām, kā arī drošību skolās, ietverot CPTED ieviešanu.

Mērķi

Galvenais CPTED ieviešanas mērķis *Naujininkai* apkaimes centrā ir samazināt noziedzības un likumpārkāpumu līmeni šajā rajonā par 20% un paaugstināt drošības sajūtu iedzīvotāju vidū.

Citi mērķi ir samazināt dzeršanu un ar to saistītos likumpārkāpumus sabiedriskās vietās, kā arī samazināt noziedzību, huligānismu, narkotiku lietošanu un ar to saistītos likumpārkāpumus un noziegumus, un kontrolēt vietas, kurās pulcējas jaunieši un romu tautības likumpārkāpēji.

1. Galvenie pasākumi

- Veģetācijas kontrolēšana. Situācija ar sabiedrisko dārzkopību *Naujininkai* centrālajā daļā un visā apkaimē ir diezgan sarežģīta. Nepietiekamās uzturēšanas dēļ krūmi un koki ir bieži saauguši un ievērojami samazina redzamību lielākajā daļā vietu. Veģetācijas kontrole šeit varētu būt efektīvāks un lētāks veids, kā vienlaikus palielināt redzamību un drošību.

- CCTV kameru un apgaismojuma uzstādīšana. Šis uzdevums lielākoties atkarīgs no pašvaldības. Sākot ar 2015. gadu, Viļņas pilsētas pašvaldība uzstādīs videonovērošanas sistēmu visā pilsētā. Šī projekta laikā jāuzstāda 3-4 kameras *Naujininkai* sabiedriskā transporta mezglā. Tiks sagatavota un nodota pašvaldībai karte par papildu apgaismojuma nepieciešamību.
- Inženiertehniskie risinājumi drošības uzlabošanai. Tajos ietilps daudzdzīvokļu namu ieeju rekonstrukcija, nojumju izbūve transporta mezglā, veco tirdzniecības kiosku aizvākšana un jaunu uzstādīšana utt.

- Iedzīvotāju un uzņēmumu aptaujāšana par to, kā viņi jūtas drošības ziņā. Ir ļoti svarīgi zināt, kā jūtas rajona iedzīvotāji un viesi. Šīs aptaujas varētu veikt skolās, lielveikalos, ar apkaimes drošības grupu dalībniekiem, u.c.

Kas ir paveikts?

Lietuvas CPTED 2. grupa sagatavoja noziedzības analīzi par šo rajonu un tajā veikto praktisko darbu. Saskaņā ar galvenajiem CPTED principiem ir sagatavotas dažas rekomendācijas. Šīs rekomendācijas oktobra vidū tika nosūtītas Viļņas pilsētas domei. Mēs joprojām gaidām atbildi no domes. Rekomendācijas ir galvenokārt koncentrētas uz *Naujininkai* transporta mezglu. Mēs iesakām uzstādīt nojumes sabiedriskā transporta pasažieriem, aizvākt vecos tirdzniecības kioskus no transporta mezgla un uzstādīt jaunu tirdzniecības paviljonu, uzstādīt CCTV kameras un kontrolēt veģētāciju, kas samazina redzamību. Pirmais darbu posms jau ir sācies. Kopā ar ainavu arhitektūras pakalpojumu sniedzējiem ir noteikts, kurus augus šajā rajonā ir jālikvidē. Tikšanās laikā ar *Maxima* lielveikala vadību mēs saņēmām solījumu uzstādīt CCTV kameras lielveikala apkārtnē un uzstādīt papildu apgaismojumu, kur tas ir nepieciešams.

Pašlaik norisinās Lietuvas policijas inspektoru, vietējo iestāžu, pilsētplānošanas speciālistu u.c. iepazīstināšana ar CPTED. Sākot ar 2014. gada 7. novembri, apgabala policijas pārvalde uzsāk CPTED apmācību rajona inspektoriem. Galvenais apmācību mērķis ir panākt, lai policijas inspektori apgūst galvenos CPTED programmas punktus. Mēs sagaidām, ka pēc apmācības policijas inspektori spēs sagatavot vienkāršas CPTED rekomendācijas.

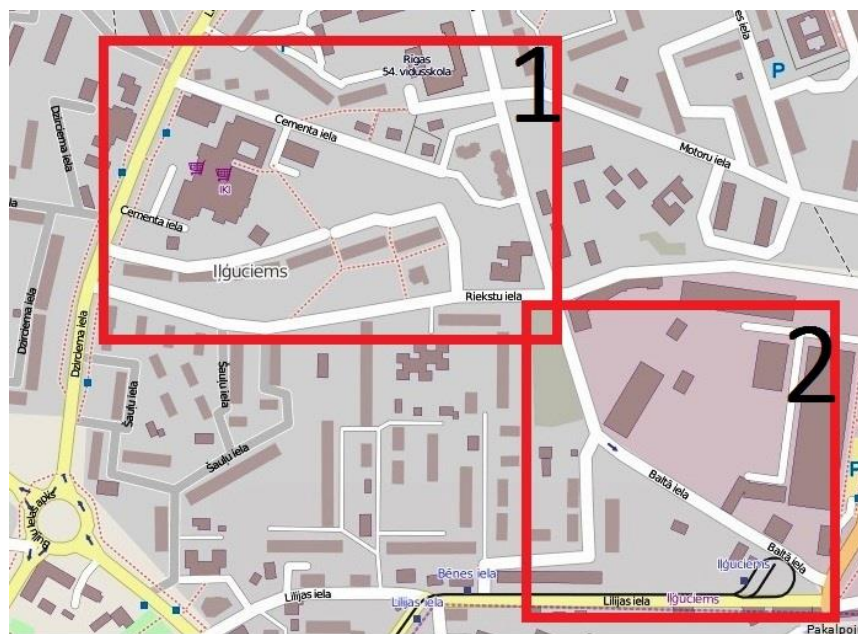
Latvija

Rajona apraksts

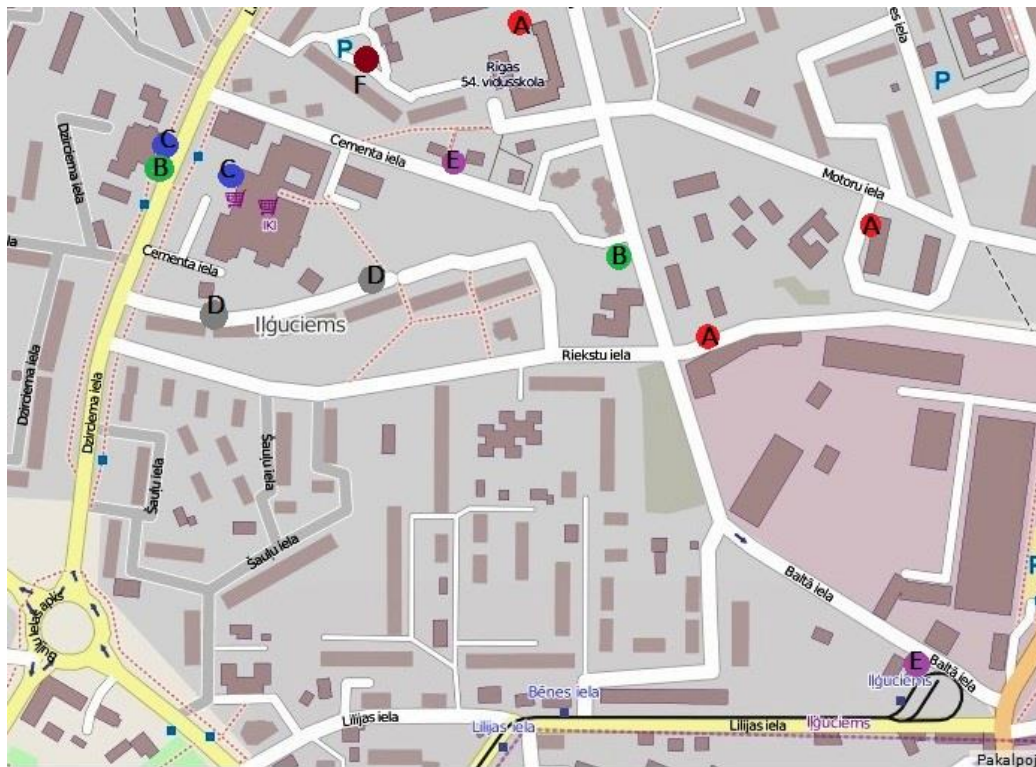
Pētījumam tika izvēlēts Ilģuciema rajons Rīgā. Šajā rajonā galvenokārt ir daudzdzīvokļu nami, daži bērnudārzi, skolas un viens tirdzniecības centrs. Analīzei tika izvēlētas divas konkrētas teritorijas: Galvenais sektors Nr. 1 un papildu sektors Nr. 2. Sektors Nr. 2 tika pievienots tāpēc, ka ir saņemti ziņojumi no šajā rajonā dzīvojošajiem cilvēkiem par nedrošības sajūtu uz noteiktām ielām.

Sektorā Nr. 1 ir aptuveni 10 daudzdzīvokļu nami un 8 mazākas mājas, divas skolas, viens bērnudārzs, divi tirdzniecības centri, pasts, neliels kazino, tirgus (tirdzniecības centra teritorijā), bārs un apsargājama autostāvvietā. Tomēr abās teritorijās atrodas domes sociālie mājokļi.

Sektorā Nr. 2 atrodas garāžas, vecas ražošanas telpas, dažas daudzdzīvokļu mājas un tramvaja pietura. Sektora Nr. 1 iedzīvotājiem ir jāiet cauri Sektoram Nr. 2 no tramvaja pieturas uz mājām.

Šajā rajonā ziņotās problēmas un incidenti:

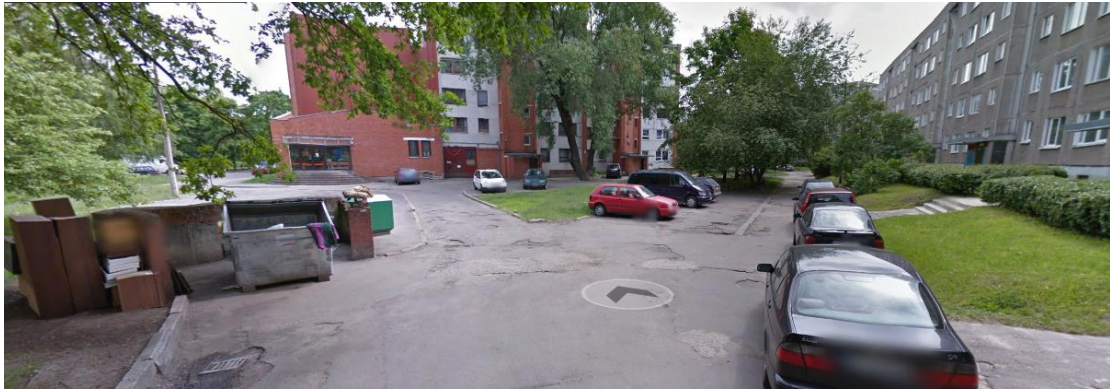
Saskaņā ar policijas rīcībā esošo informāciju no 2014. gada 1. janvāra līdz 2014. gada 15. aprīlim Sektorā Nr. 1 ziņotie incidenti bija: (a) vienā gadījumā narkotiku atkarīgā atrašanās uz ielas (divos gadījumos tuvākajā apkārtnē); (b) divos gadījumos alkohola reibumā esošu personu atrašanās uz ielas; (c) 24 zādzību gadījumi veikalā; (d) divi ielaušanās gadījumi; (e) viens gadījums, kad vīrietis urinēja uz ielas. (f) viens zādzības gadījums no automašīnas.

Ielaušanās gadījumu notikuma vieta:

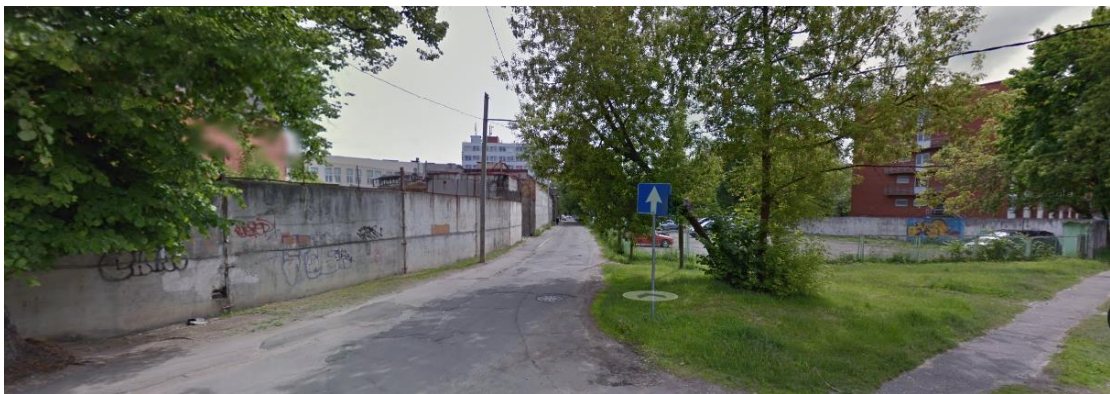
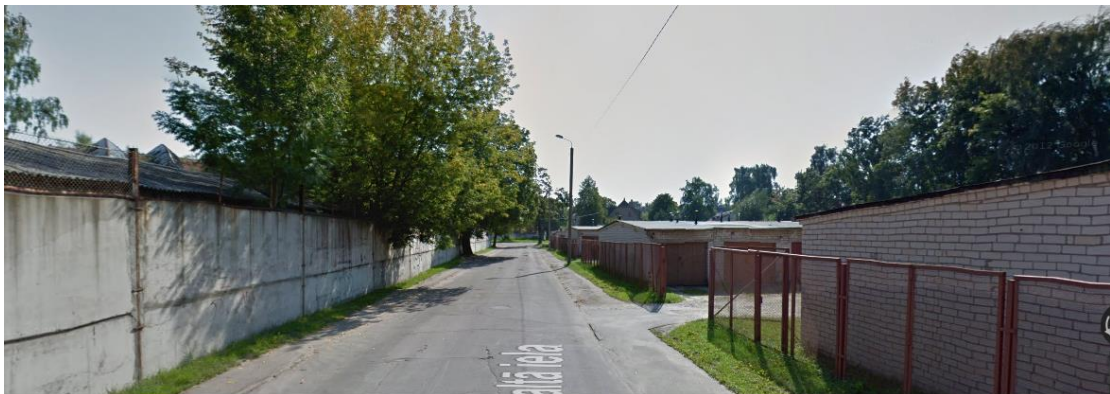
Automašīnas apzagšanas gadījuma notikuma vieta:

Saskaņā ar policijas rīcībā esošo informāciju, no 2014. gada 1. janvāra līdz 2014. gada 15. aprīlim Sektorā Nr. 2 ziņotie incidenti bija: (e) viens gadījums, kad vīrietis urinēja uz ielas.

Sektorā Nr. 2 netika reģistrēti incidenti vai likumpārkāpumi, kaut gan cilvēki ir ziņojuši, ka jūtas nedroši, ejot pa šo ielu. Iespējamais iemesls varētu būt tāds, ka šai ielai nav glābšanās ceļa. Gar ielas malu ir ķieģeļu siena un gar otru ielas malu ir garāžas.

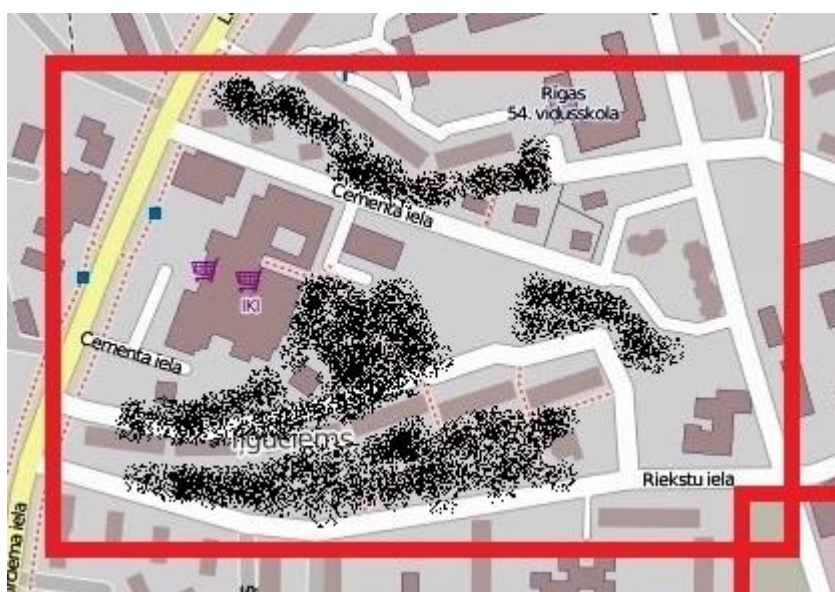

Nakts stundas šajā rajonā

Noteiktais rajons tika novērots nakts laikā, lai identificētu iespējamās problēmas diennakts tumšajā laikā. Patrulēšana sākās plkst. 00:25 un beidzās 01:25. Patrulēšanas laikā teritorija bija klusa un tika novēroti kopumā 20 vīrieši, kas gāja pa ielu (viens no tiem bija alkohola reibumā).

Patrulēšanas laikā tika konstatēts, ka visi galvenie ceļi ir apgaismoti, kaut gan gājēju celiņi starp dzīvojamām mājām bija tumši un bez apgaismojuma.

Balstoties uz novērojumiem, tika izveidota Sektora Nr. 1 tumšo vietu karte:

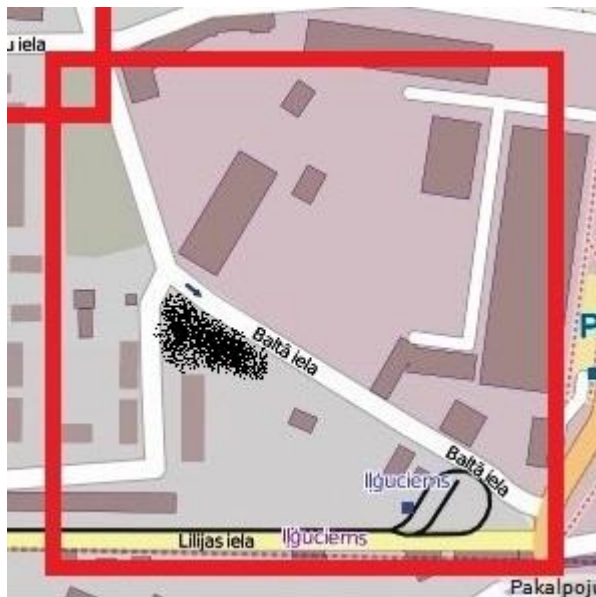

Melnās zonas norāda uz pilnīgi tumšajām vietām Sektora Nr. 1. Cilvēki, kas dzīvo šajā rajonā, ir spiesti iet cauri šai tumšajai teritorijai, ja viņi vēlas doties uz tirdzniecības centru. Neviens gājēju celiņš nav apgaismots.

Sektorā Nr. 2 bija labs apgaismojums, un tikai viena vieta bija tumša.

Galvenās ieinteresētās puses

Pašvaldība

Uzņēmumi – veikali, autostāvvietas, kazino, bārs

Dzīvokļu īpašnieki (viņu pārstāvji)

Pasts

Policija

Skolas

Garāžu īpašnieki

Iespējamie risinājumi:

Sektora Nr. 2 analizē tika noteiktas divas vajadzības:

1. Ieguldījums apkārtējās vides attīstībā (bērnu rotaļlaukuma atjaunošana un grafiti problēmas risināšana)

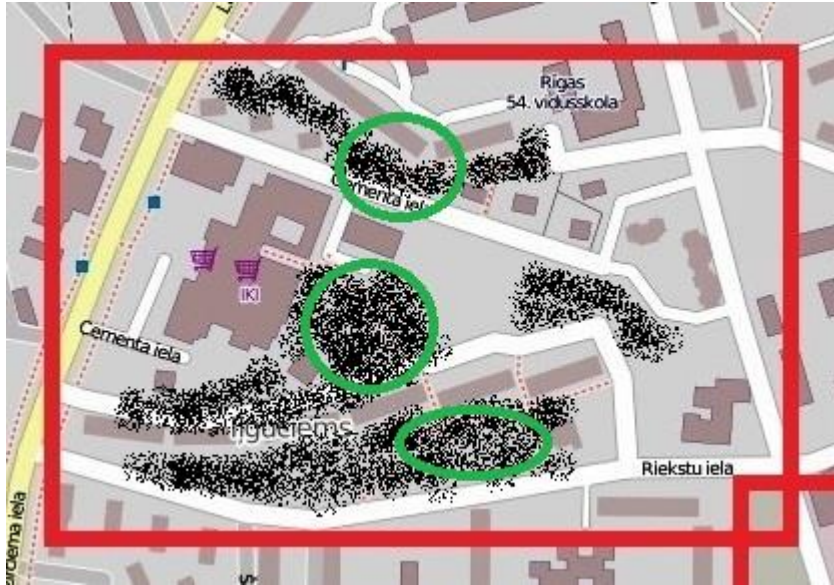
Bērnu rotaļlaukums tika būvēts padomju laikā (zaļais aplis), un tagad tas ir gandrīz pilnībā iznīcināts. Šī teritorija netiek izmantota tās paredzētajiem mērķiem un pašlaik vispār netiek izmantota. Tuvumā atrodas apsargājama autostāvvietā. Visapkārt vecajam rotaļlaukumam ir grafiti zīmējumi. Rotaļlaukums nav apgaismots tumšajā diennakts laikā.

2. Apgaismojums tumšajā diennakts laikā
Cilvēki, kas dodas uz veikaliem, iet pa neapgaismotu celiņu. Viņiem ir jāšķērso tumšās zonas (ar zaļu apli) vai arī tālu jāapiet šī teritorija, lai nonāktu uz veikalu "IKI".

Kaut gan šajās teritorijās netika ziņoti nekādi likumpārkāpumi, cilvēki nejūtas droši. Arī tunelis cauri iepirkšanās centram ir tumšs.

Latvijas 2. grupa

Izvēlēta vieta – Mazā Klijānu iela Rīgā

Atrašanās vieta – Mazā Klijānu iela Rīgā atrodas Rīgas centra vēsturiskajā daļā, kas tiek izmantota kā neoficiāla gājēju un riteņbraucēju iela, lai nokļūtu no Rīgas rosīgākās ielas – Brīvības ielas un Gaisa tilta uz Miera ielu, Brasas vilcienu staciju un 11. tramvaja pieturvietu virzienā uz Čiekurkalnu un Mežaparku. Šīs vietas unikalitāti nosaka tas, ka tikai divu minūšu laikā cilvēki nokļūst aizsargātā teritorijā - vecajā kapsētā (kas vairs netiek izmantota), kas ir valsts aizsargāts arhitektūras piemineklis ar veciem kokiem un krūmiem, un pašlaik tiek vairāk izmantots kā parks, nevis kapsēta. Tās tuvumā ir vairāku Rīgas galveno sabiedriskā transporta līniju autobusa un trolejbusa pieturvietas. Kopējā Lielo kapu dārza un parka teritorija ir 22 ha. Mazā Klijānu iela virzās aptuveni 1,3 km garumā cauri šim parkam/kapsētai, un tā tiek izmantota gan kā iela, gan kā parka teritorija.

Galvenās likumpārkāpumu problēmas – tā kā šī iela atrodas Rīgas galveno ielu krustojumā, to izmanto dažādi cilvēki – darbinieki, kas iet uz darba vietu un no tās, jaunās māmiņas, riteņbraucēji, suņu īpašnieki un citi cilvēki, taču arī alkoholiķi, narkotiku lietotāji, bezpajumtnieki un diemžēl arī likumpārkāpēji.

Diemžēl pieejamie oficiālie dati tikai daļēji atbilst reālajai situācijai, jo ne par visiem incidentiem tiek ziņots valsts un pašvaldības policijai.

Galvenā problēma šajā teritorijā ir alkoholisko dzērienu lietošana sabiedriskās vietās – cilvēki ļoti daudz lieto alkoholu. Ne par visiem šiem gadījumiem tiek ziņots, bet vairāk nekā 17 dažādi gadījumi ir ierakstīti policijas reģistrā Mazās Kliju ielas apkaimē.

2013. gadā tika reģistrēti trīs gadījumi par šaujammieroču lietošanu, viens no tiem bija pašnāvība. Ir reģistrēti divi oficiāli zvani policijai, kad bezpajumtnieki izmanto kapavietas gulēšanai. Policijas uzraudzībā esošas personas izmanto šo vietu laika pavadīšanai. Lielākā daļa policijas ierakstu ir veikti starp 2 un 3 naktī. Dienas laikā šī teritorija ir salīdzinoši droša. Papildus policijas apkopotajiem datiem, lielākā problēma ir tā, ka cilvēki nejūtas droši, ejot cauri parka/kapu teritorijai. Visā teritorijā apgaismojums ir nepietiekams, vai arī tā nav vispār. Nedrošs ir arī krustojums, no kura iespējams iekļūt parkā no 11. tramvaja pieturas puses – ir gandrīz neiespējami neskrīenot šķērsot šo krustojumu dienas laikā (skatīt pievienotos attēlus).

Galvenās ieinteresētās puses

Rīgas pašvaldība – Vidzemes rajons

Rīgas Dārzi un parki (pašvaldības aģentūra, kas atbildīga par visu Rīgas dārzu un parku kopšanu)

Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca

Pašvaldības policija un Valsts policijas Brasas iecirknis

Rīgas pilsēta

Suņu īpašnieku asociācija

Pilsētas attīstības departaments

Rīgas pilsētas CSDD

Komandas mērķi attiecībā uz noziedzības problēmām šajā teritorijā:

- Stiprināt daudzdisciplīnu sadarbību starp Brasas policijas iecirkni un Rīgas pilsētas pašvaldības policiju;
- Pievērst uzmanību vajadzībai pēc papildu patrulēšanas pasākumiem, kā arī iespējai uzstādīt novērošanas kameras pie parka ieejām abās tā pusēs;
- Sadarbībā ar Rīgas domi un citām ieinteresētajām pusēm uzņemties ielas atjaunošanu, ietverot papildu apgaismojuma ierīkošanu gar Mazo Kliju ielu;
- Uzsākt diskusiju starp arhitektiem un ainavu arhitektiem par iespējamu šīs teritorijas pārprojektēšanu;
- Nodrošināt sociālo kontroli teritorijā, pievēršot papildu uzmanību sociālajiem partneriem un viņu iesaistīšanai;
- Atrisināt ielas nedrošas šķērsošanas problēmu, uzstādot ceļa zīmes (konsultējoties ar satiksmes drošības speciālistiem).

Igaunija

Objekts

Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa autoceļš, 184,5. kilometrs.

Galvenās problēmas

Tartu autoceļa 184,5. kilometrs atrodas nedaudz pirms Tartu robežas, un šajā posmā ir ļoti intensīva satiksme. Ceļa infrastruktūra ir vairāk pilsētas, nevis autoceļa tipa. Šajā rajonā ir daudzi uzņēmumi, firmas un veikali, kas piesaista klientus no visas pilsētas. Bieži vien autovadītāji šajā vietā pārkāpj ceļu satiksmes drošības noteikumus, radot ceļu satiksmes negadījumu risku, jo nav pieejamas nepieciešamās nobrauktuves vai citi satiksmes organizācijas risinājumi. Notiek ļoti daudzi ceļu satiksmes drošības noteikumu pārkāpumi un bīstami manevri (vadītāji veic kreiso pagriezienu, kaut gan tas ir aizliegts – joslas ir atdalītas tikai ar nepārtraukto līniju).

Augsts satiksmes negadījumu risks.

Privātā īpašuma (zemes) bojāšana.

Ieinteresētās puses

Ceļa lietotāji

Policija

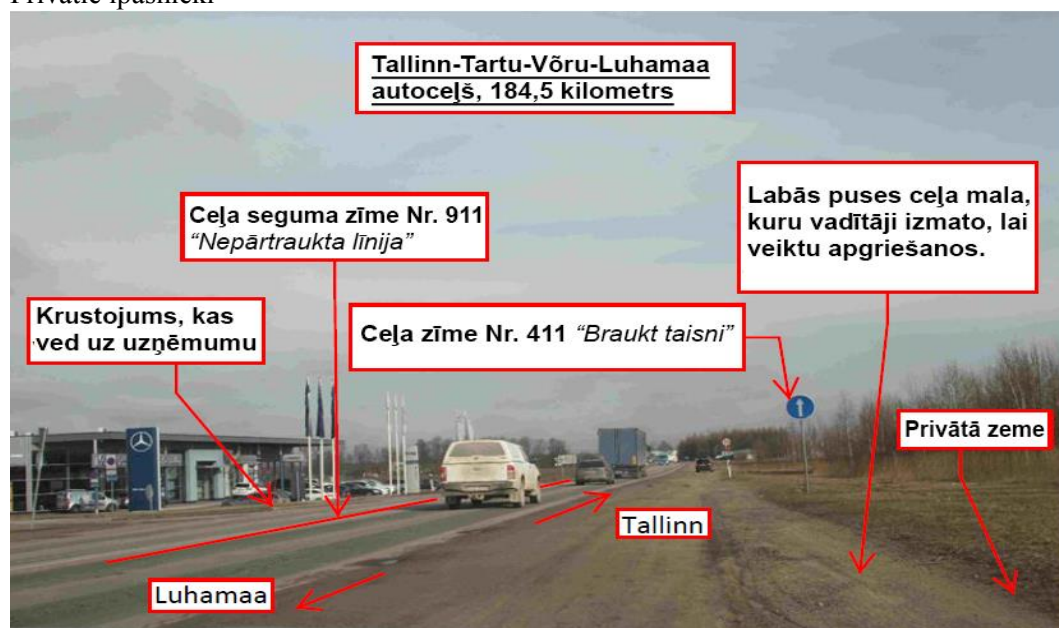
Vietējās pašvaldības

Ceļu administrācija

Uzņēmumi (uzņēmumu, veikalu un ražotņu īpašnieki)

Uzņēmumu apmeklētāji

Privātie īpašnieki

Objekts

Četru stāvu ēkas Pērnavas apgabalā, *Liiva* ielā 8d un tās apkārtnē, kas atrodas Pērnavas pilsētā. Dzīvokļus šajās ēkās izīrē pilsēta kā pašvaldības sociālos mājokļus.

Galvenās problēmas

Augsts likumpārkāpumu līmenis dzīvojamā vidē, kas veicina noziegumu izdarīšanu, vietējais apsardzes uzņēmums nepilda operacionālās prasības un citi *Liiva* 8d iemītnieki nejūtas droši.

Ieinteresētās puses

Liiva 8d iemītnieki

Liiva 8d apkaimē dzīvojošie cilvēki

Apkaimē esošo organizāciju apmeklētāji un darbinieki

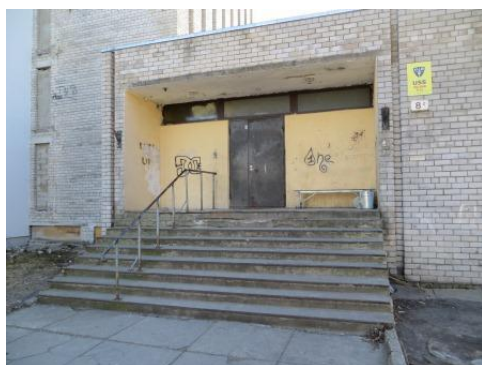
Pērnavas pašvaldība

Apsardzes uzņēmums, kas sniedz pakalpojumus *Liiva* 8d

Pērnavas policijas iecirknis

Pērnavas ātrā medicīniskā palīdzība

Glābšanas dienests

Objekts

Tallina, vecpilsēta un tai blakus esošās ielas.

Galvenās problēmas - šī rajona blīvi apdzīvotajā teritorijā vienās un tajās pašās telpās un blakus esošajās ēkās atrodas: (tūristu) apmešanās vietas, bāri, restorāni un naktsklubi. Bieži vien tiek izdarīti likumpārkāpumi pret īpašumu, kur cietušie ir izklaides vietu īpašnieki un viesi. Pieaug arī "rēķinu kārtošanas" gadījumi starp taksometru uzņēmumiem saistībā ar stāvvietu trūkumu.

Ieinteresētās puses

Rajona iedzīvotāji / vietējie iedzīvotāji

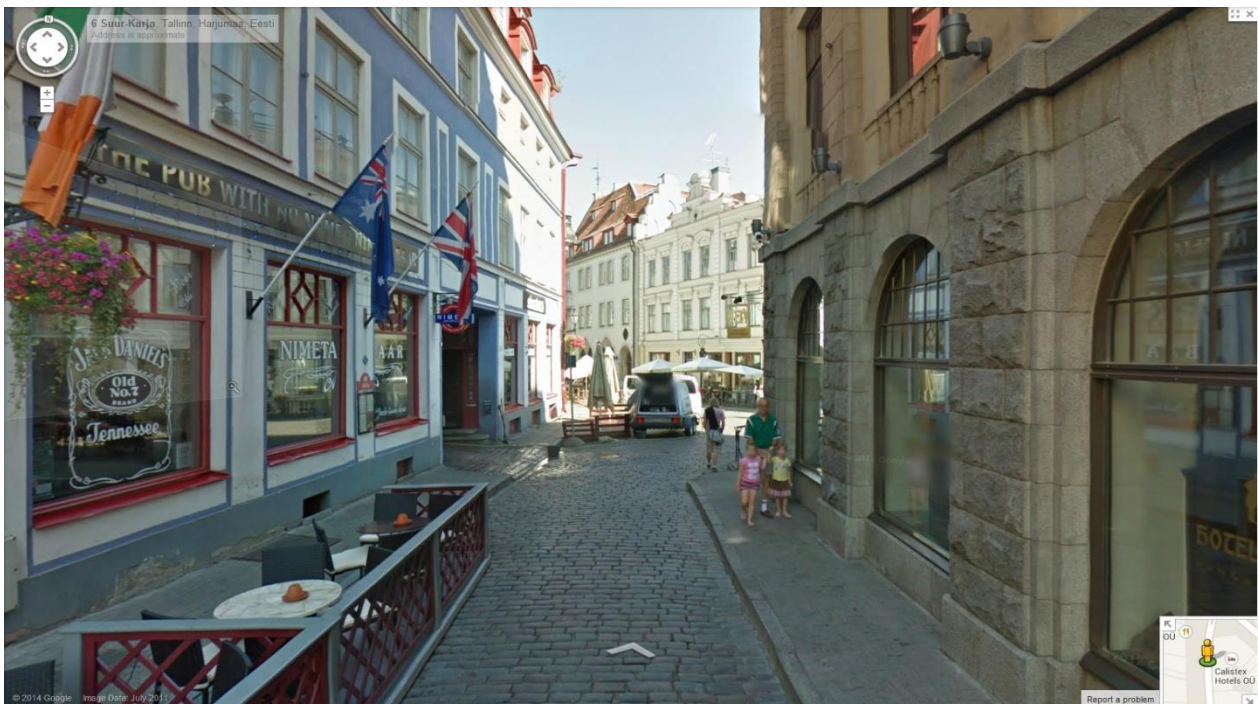
Rajonā esošo uzņēmumu īpašnieki

Vietējā pašvaldība un pašvaldības iestādes

Vietējā policija

Veselības dienests

Glābšanas dienests

Objekts

Austrumu Viru apgabalā, Narvas pilsētā, *Joala* iela 8 atrodas *Gerassimovi* un *Võidu* parku teritorijā, kas veido vienoti zaļo zonu aptuveni 7 ha platībā. Galveno ēku - *V.Gerassimovi* Kultūras pili, kas atrodas centrā, - aptver plaši dārzi.

Galvenās problēmas

Ēka ir cietusi no vandālisma un tā izskatās pamesta. Ēka ir pussagruvušā stāvoklī - dažās vietās tai nav logu vai durvju, sienām ir nolupusi krāsa. Šo pamesto ēku lielākoties izmanto jaunieši vakara stundās, kad viņi lieto alkoholu un smēķē, kā arī **šeit pulcējas** alkoholiķi un narkotiku lietotāji. Īpašnieks nav ieinteresēts ēkas atjaunošanā.

Ieinteresētās puses

Lai atrisinātu šo problēmu un palielinātu drošību šajā rajonā, ieinteresētās puses ir:

Policija

Vietējā pašvaldība

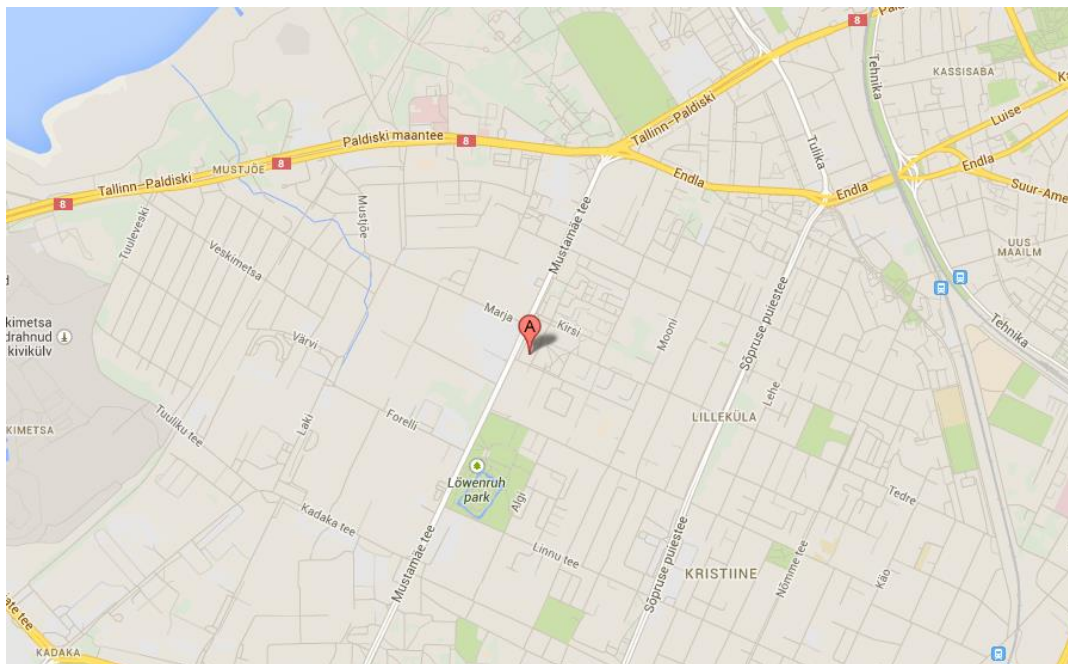
Gerassimovi pils īpašnieks *Diamondome* LLC (ēka ir tā vieta, kurā tiek pastrādāti likumpārkāpumi)

Narvas *Kreenholmi* ģimnāzija (skolēni pārkāpj likumu, smēķējot un lietojot alkoholu, jo ceļš uz skolu/mājām ved cauri parkam).

Marja centrs Tallinas dienvidu daļā:

Mūsu objekts ir *Marja* centra halle, kas atrodas *Kristiine* rajonā, *Mustamäe* ielā 45, Tallinā. Tā izmērs ir aptuveni 500 kvadrātmētru.

Galvenās problēmas

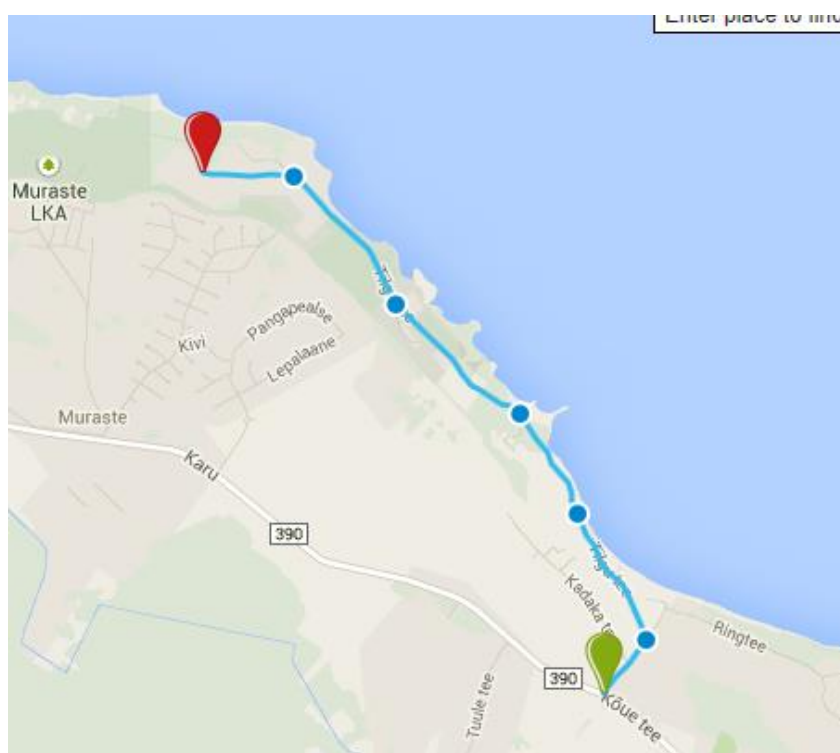
Te regulāri sanāk alkohola reibumā esoši cilvēki. Situācija rosina kautiņus, zādzības, sabiedriskās kārtības pārkāpumus un privātā īpašuma bojāšanu. Šajā objektā ir ļoti

lielas satiksmes un stāvvietu problēmas, kas nākotnē tikai pastiprināsies. Šajā nelielajā teritorijā pieaug jaunu ēku būvniecība, iedzīvotāju blīvums un problēmu skaits.

Objekts

Harju apgabala ceļš:

Tallinna-Rannamõisa-Kloogaranna autoceļš un *Tilgu* ceļš uz Igaunijas Drošības akadēmijas Policijas un Robežsardzes koledžu, kas atrodas *Tilgu* ceļā 55c, *Harju* apgabalā, *Harku* lauku pašvaldībā, *Muraste* ciemā.

Tilgu ceļa 4. kilometrā atrodas vairākas pretrunīgas ceļa zīmes un apzīmējumi. Ir uzstādītas problemātiskās ceļa zīmes vai zīmes ar dažādu interpretāciju (abās līkuma pusēs ir uzstādītas gaidīšanas joslas, un, satiekoties šajā līkumā, transportlīdzekļiem var nepietikt vietas uz ceļa), kā arī ceļu apzīmējošās līnijas atšķiras no ierastajām.

Galvenās problēmas

Ātruma pārkāpšana; "lielceļa karotāji" uzskata sevi par ceļa "saimniekiem" un pārkāpj Ceļu satiksmes likuma prasības. Ceļš ir stratēģiski neaizsargāta vieta. Tajā ir slikta

operatīvo dienestu piekļuve, jo tā ir vienīgā piekļuve. Ceļa apzīmējumu līnijas ir nesaprotamas un svešas. Lieliem transportlīdzekļiem nav pietiekami vietas gaidīšanas zonā.

***Priisle* tirgus Tallinas austrumu daļā:**

Mūsu grupa izvēlējās *Priisle* tirgu un tā tiešo apkārtni, kas atrodas Tallinā, *Lasnamäe* rajona austrumu pusē. *Priisle* tirgus atrodas starp paneļu mājām uz austrumiem un rietumiem, kā arī starp neapbūvētām teritorijām no citām pusēm. Tirgus atrodas *Priisle* centra teritorijā, kas sastāv no brīvdabas tirgus laukuma un dažām iekštelpu komercplatībām. Piekļuve tirgum iespējama ar sabiedrisko transportu un automašīnām no *Priisle* ceļa un kājām no neapbūvēto teritoriju un paneļu māju puses. Kopējais tirgus tēls rada neuzturēta tirgus iespaidu, kas tam piešķir negatīvu raksturu. Tirgus ir Ziemeļu prefektūras Austrumu policijas iecirkņa jurisdikcijā. Policijai nepieciešamais ierašanās laiks ir 8 minūtes, tā atrodas 4,3 km attālumā.

Galvenās problēmas

Nopietni un citi likumpārkāpumi, par kuriem ir jāziņo, bet policijai par tiem netiek ziņots.

- uzvedība un nelieli konflikti (var būt vai nebūt ziņoti vai reģistrēti valsts varas iestādēs)
- Bailes no noziedzības un nedrošības sajūta šajā vidē, kas ir saistītas ar šīs teritorijas īpašībām.

Ieinteresētās puses:

- Vietējie iedzīvotāji
- PBGC personāls, ieskaitot studentus
- Viesi
- Sporta mīļotāji un profesionāli sportisti
- *Tilgu* ostas izmantotāji (zvejnieki, laivu/jahtu īpašnieki)
- Igaunijas Ceļu administrācija
- *Harku* lauku teritorijas pašvaldība
- Vides pārvalde
- Dabas aizsardzības speciālisti
- *Põltsamaa* pašvaldība un *Adavere* pamatskola un bērnudārzs
- *Jõgeva* Policijas dienvidu rajona iecirknis
- *Adavere* muižas kopiena
- *Jõgevamaa* vietējās pārvaldes asociācija
- *Kristiine* pašvaldība
- Veselības dienests
- Pašvaldības policija
- Vietējie policijas iecirkņi
- Pilsētas pārvalde
- Pašvaldības pakalpojumu sniedzēji
- Tallinas Sociālās labklājības un veselības aprūpes padome
- Tirgus īpašnieki, vietējās pašvaldības pārdevēji un pircēji

Uzdevums VI modulim

VI moduļa uzdevuma ietvaros dalībniekiem tika uzdots izvēlēties noteiktu projektu, iepazīties ar to un sniegt CPTED komentārus par projektu, kā arī pārliecināt citus sekot viņu ieteikumiem. Katra grupa izvēlējās projektu no savas pilsētas vai reģiona. Tam bija jābūt jauna rajona vai apgabala projektam vai arī veca rajona ievērojamas paplašināšanas un pārbūves projektam. Projektam bija jābūt lielākam par vienu vai vairākiem zemesgabaliem, un tajā jābūt arī jaunām ēkām, ne tikai satiksmes plānošanai.

Pēc tam, kad tika pieņemts lēmums par rajona izvēli, tika apkopoti un izpētīti visi plānošanas materiāli par šo projektu:

- Plāna karte
- Eksplikācija
- Rakstveida teksti plāna motivācijai
- Citi dokumenti, piemēram, attēli, mākslinieku veidoti projekti, mārketinga materiāli, ietekmes uz vidi un sociālās ietekmes novērtējums

Pēc plānošanas dokumentu apkopošanas tika veikta analīze. Tika analizēti šādi aspekti - projekta urbānais konteksts, projektētā teritorija, tās robežas un izmērs, attīstības veids, ieinteresētās puses, termiņš un aptuvenš budžeta aprēķins.

Tika apspriesti iespējamie noziedzības riski un nedrošības sajūtas radītāji, kā arī projekta pozitīvie aspekti. Komentāri par projektu tika balstīti uz CPTED principiem:

- Teritorialitāte
- Uzraudzība (dabiskā vai tehniskā)
- Piekļuves kontrole
- Mērķu aizsargātība
- Tēls un uzturēšana
- Pozitīvas lietošanas veicināšana

Pēdējais uzdevuma solis ir izdomāt stratēģiju, kā iepazīstināt galvenās projekta ieinteresētās puses ar jaunajām idejām un uzrakstīt vēstuli visnozīmīgākajai ieinteresētajai pusei, lai prezentētu CPTED rekomendācijas.

Šī rokasgrāmata.

Somija

Pārskats

Apskatītā projektēšanas teritorija atrodas *Hämeenlinna* pilsētas *Kanta-Häme* priekšpilsētā. Attālums no *Hämeenlinna* pilsētas centra līdz Helsinkiem ir aptuveni 100 kilometri un uz Tamperi aptuveni 75 kilometri. *Hämeenlinna* iedzīvotāju skaits ir aptuveni 68 000 un iedzīvotāju blīvums ir 38 iedzīvotāji uz kvadrātkilometru. Apmēram 63% iedzīvotāju ir vecumā no 15 līdz 64 gadiem. Lielākā daļa no iedzīvotājiem – 97% – ir somu valodā runājošie. Lielākā daļa nozīmīgāko darba devēju ir valsts un sabiedriskie uzņēmumi.

Hämeenlinna pilsēta pārņēma *Keinusaari* reģionu 1819. gadā. Zeme bija lielākoties akmeņaina, kaut gan tajā laikā šeit tika audzēta arī labība. *Keinusaari* rajona projekts tika pabeigts 1922. gadā. Ilgu laiku šeit darbojās tekstila rūpnīca, kas gan beidza savu darbību 1963. gadā.

1. attēls. *Keinusaari, Hämeenlinna* (Avots: Google maps 2014).

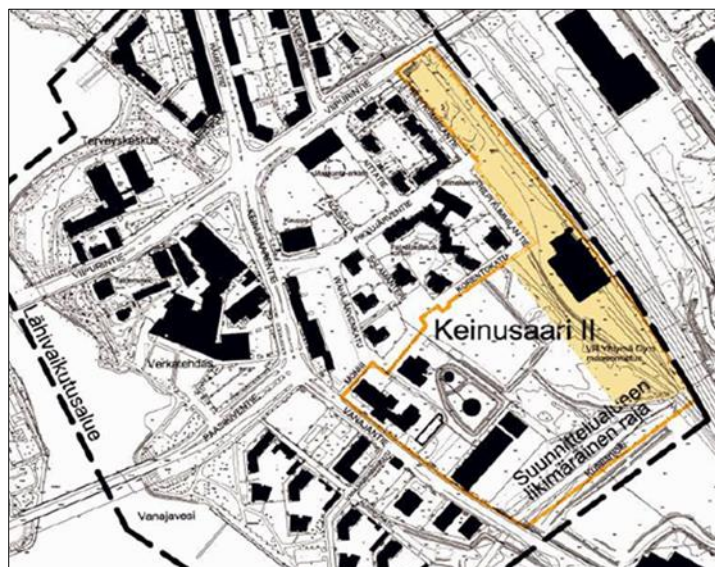
Keinusaari atrodas *Hämeenlinna* 5. rajonā, aptuveni viena kilometra attālumā uz dienvidaustrumiem no pilsētas centra. Šis rajons robežojas ziemeļos ar *Viipurintie* ceļu, rietumos ar citu ceļu – *Keinusaarentie*, austrumos ar lauku apvidu un *VR-Group Ltd.* galveno dzelzceļu, un dienvidos ar *Keinusaari* apkures sistēmu nomātu apgabalu un *Vanaajatie* ceļu. Šī projekta nosaukums ir "*Keinusaari* projekts un projekta

labojumi (*Keinusaari I*). Projektēšanas teritorijas lielums ir aptuveni 8,2 ha, no kuriem lielākā daļa pieder pilsētai.

Rajona projektēšanas mērķi

Keinusaari projekta un projekta modifikācijas mērķis ir atjaunot joprojām salīdzinoši neapbūvēto rajonu un pilnveidot *Keinusaari* kā reģiona centrālo mezglu, kā arī uzlabot visu pilsētas ainavu. *Keinusaari* teritorijas paredzamā pārbūve stiprinās visu stacijas reģiona apkaimi un arī integrēs to visā kopainā.

Tieša *Keinusaari I* mājokļu, uzņēmējdarbības un nodarbinātības rajona attīstība tiek izstrādāta tā, lai tā iegultos *Keinusaari II* rajonā. Mērķis ir izstrādāt daudzpusīgu apkaimi, ko nosaka tās mājokļu struktūra, kas lielākoties sastāv no dzīvokļu namiem, kas paļaujas uz plašo tuvējās apkārtnes un pilsētas centra piedāvāto pakalpojumu klāstu un labo satiksmes tīklu.

2. attēls. *Keinusaari II*, Hämeenlinna.

Rajona projektēšanas mērķis ir uzlabot *Keinusaari* apkaimes daudzpusību ar tās sniegtajām mājokļu, pakalpojumu un nodarbinātības iespējām. Mērķis ir sasniegt kvalitāti un dažādību pilsētvides dzīvojamajā telpā. Prasības senioru pakalpojumu centra un dažādu ērtību radīšanai senioriem *Pikkujärventie*, vecās muitas ēkas tuvumā, ir sniegtas projekta un projekta modifikācijas zemes izlietošanas risinājumā.

Pārtikas veikala nodrošināšana *Keinusaari* ir svarīga visiem pakalpojumiem stacijas apkaimē.

Projektā ir norādīts jauns zemes gabals *Viipurintie* un *Keinusaarentie* stūrī, un jauns būvlaukums ir norādīts *Pikkujärventie* sākumā jaunu uzņēmumu telpu un biroju būvniecībai. Provincas arhīvus paredzēts izvietot sabiedrisko ēku apbūves gabalā, kas atrodas *Viipurintie* un *Aittatie* stūrī. *Keinusaari* rajonā mērķis ir nodrošināt uz gājējiem orientētu, tīru un drošu pilsētas ielu vidi.

Reģiona pilsētvides struktūru un tēlu veido uzņēmumu, biroju un sabiedrisko ēku apbūves gabali, kā arī dzīvojamie nami, kas atrodas rajona iekšējā daļā. *Pikkujärventie* ielas apkārtnē tiks veidota līdzīga bulvārim ar pārtikušu vispārējo tēlu, kas ir svarīgs aspekts, nosakot visa rajona identitāti. Arī mazie ielu skvēri, kas savieno *Pikkujärventie* un *Aittatie* ielu vidi, spēlē savu lomu apkaimes rakstura veidošanā.

Projekta piedāvājumā norādītā kopējā platība ir aptuveni 45 100 kvadrātmetri, no kuriem 25 000 m² ir paredzēti daudzdzīvokļu namu kvartāliem, 14 100 m² paredzēti uzņēmumu un biroju telpām un 4 500 m² paredzēti apvienoto sabiedrisko ēku, uzņēmumu un biroja ēku un dzīvojamo ēku kvartālam. Papildus 1 540 m² platības ir paredzēti stāvvietu kvartālu zonai. Balstoties uz mājokļu platības lielumu, tika aprēķināts, ka mājokļus izmantos aptuveni 500 jaunu iemītnieku. Projekta piedāvājumā attēlotais zemes izlietojums ir iedalīts daudzdzīvokļu namu kvartālos (2,8 ha), uzņēmumu un biroju telpu kvartālos (1,1 ha), apvienotajos sabiedrisko ēku, uzņēmumu un biroju ēku un dzīvojamo namu kvartālos (0,5 ha), satiksmes un ielu zonās (2,9 ha), specifisku teritoriju kvartālos (0,5 ha) un parkos (1,7 ha). Projektēšanas dokumentos nav precīzi minēts, ka ir ņemti vērā CPTED pieejas projektēšanas principi. Tomēr daži elementi, kas ir saistīti ar CPTED projektēšanas principiem, ir minēti projektēšanas dokumentos un tajos esošajos attēlos.

Uzraudzība

Keinusaari II rajonā dzīvokļu projekti ir paredzēti apmēram 400-500 cilvēkiem. Rajonam projektētie dzīvojamie nami ir daudzdzīvokļu mājas. Projektētajā risinājumā

dzīvojamais masīvs veido skaidru ārējo robežu apkaimes austrumu, rietumu un dienvidu pusē. Austrumu un dienvidu pusē dzīvojamie nami ir savienoti savā starpā ar kompaktu vienkāršu saimniecisko apbūvi, veidojot no ielas trokšņiem pasargātas pagalma zonas.

3. attēls. *Keinusaari II, 42. kvartāls.*

Keinusaari, kas galvenokārt paredzēta izmantošanai mājokļiem, atrodas netālu no *Hämeenlinna* pilsētas centra, kam raksturīgs apkārtnē esošu pakalpojumu klāsta trūkums. Šajā rajonā ir plānots uzbūvēt vienu pārtikas veikalu. Projekta pamatā ir redzams, ka tiks radīta dabiskās uzraudzības iespēja, ko nodrošinās cilvēki, kas tur pārvietojas un pavada laiku. Rajona tuvumā atrodas divas pirmsskolas izglītības iestādes: austrumu pusē ir jaunā pirmsskolas izglītības iestāde, *Kutala*, *Hättilä* rajonā pie *Kutalantie* ceļa, 1,5 km attālumā, un centrā ir *Kaivokatu* pirmsskolas izglītības iestāde pie *Birger Jarlin Katu* ceļa, 2 km attālumā no *Keinusaari*. Šajā rajonā nav aktivitāšu vai pakalpojumu, kas aicinātu cilvēkus no citurienes apmeklēt šo rajonu.

Dzīvokļu logi un balkoni ir izvietoti tā, ka no tiem nav iespējams tieši redzēt visas debespuses. Piemēram, ēkām, kas atrodas *Keinukatu* ziemeļu pusē, nav logu vai balkonu, kas būtu vērsti pret ielu. Saskaņā ar CPTED pieeju dzīvokļu un komerciālo ēku logiem un balkoniem ir jābūt izvietotiem tā, lai cilvēki pa tiem varētu redzēt satiksmi. Vispārīgi runājot, *Keinusaari* rajonā īpašumu logi, balkoni un ārdurvis ir galvenokārt projektēti tā, lai nodrošinātu hierarhisko teritoriju uzraudzību.

Daudzdzīvokļu namu kompleksi pašreizējā apkārtņē ir projektēti salīdzinoši brīvi. Ārējās ēkas veido robežas aizsargātai iekšējai teritorijai. Līdzās dzīvojamajiem namiem iekšējai teritorijai ir plānota arī lēnās satiksmes iela. Dzīvojamo namu apkārtnē ir projektēta tā, lai tā daļēji veidotu robežas aizsargātai iekšējai teritorijai. Pateicoties plānojumam, tiek ierobežota vizuālā redzamība no ēku ārpusēs uz iekšējo teritoriju. Pagalmā notiekošo iespējams novērot no dzīvokļiem.

Dažās vietās hierarhiskās teritorijas nav skaidri norobežotas. Rajonā ir arī vietas, kurās šķietami nav skaidru robežu starp dažādām teritorijām. Dzīvojamās zonas projektēšanas dokumentos ir minēts, ka pagalmi starp dzīvojamo namu kompleksiem nav norobežoti ar žogiem, kas rada problēmas no uzraudzības viedokļa. Pārvietošanās starp hierarhiskajām teritorijām nenotiek pakāpeniski. Oskars Ņūmans (*Oscar Newman*)¹⁹ apgalvo, ka teritoriju uzraudzību un cilvēku vēlmi tās aizsargāt veicina teritoriju skaidra norobežošana. Šie elementi arī labvēlīgi ietekmē noziedzības novēršanu.

Projektā nav vairs palikuši nenoteikti, nevienam nepiederoši zemes gabali. Saskaņā ar CPTED pieeju projektam jābūt blīvam, bez nenoteiktas nozīmes zonām vai nevienam nepiederošām zonām. Nevienam nepiederošās zonas parasti netiek pārraudzītas, un ar laiku tās var pārvērsties, piemēram, par antisociālu cilvēku pulcēšanās vietām. Nekārtības cilvēkos rada bailes no noziedzības un arī palielina noziedzību.

Daudzdzīvokļu ēku kompleksi lielākoties ir lieli. Dzīvokļu skaits, līdz ar to arī iedzīvotāju skaits ietekmē to, cik labi dzīvojamā kompleksa iemītnieki pazīst viens otru. Dzīvojamie kompleksi ar desmitiem dzīvokļu rada anonimitātes sajūtu, kas pavājina cilvēku radīto sociālo kontroli. Saskaņā ar CPTED pieeju apkaimei ir jābūt veidotai no nelielām, atsevišķām un privātām kopienām.

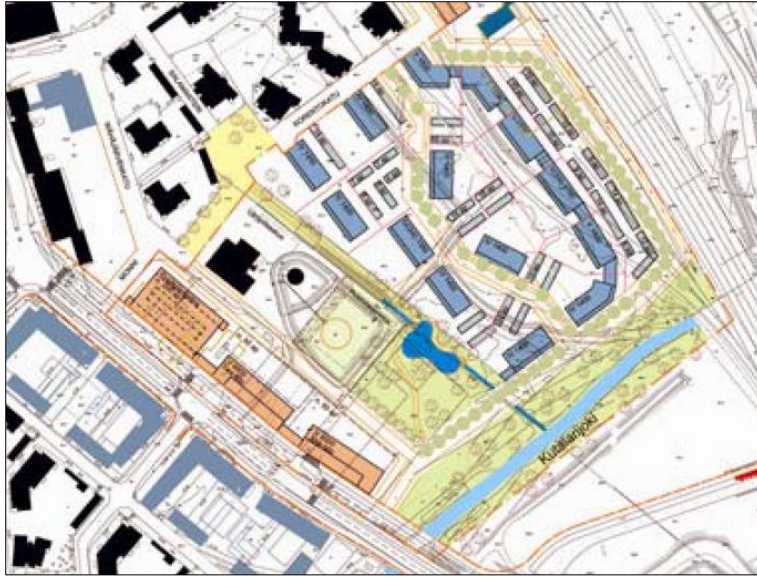
---

¹⁹ Oscar Newman, arhitekts un pilsētas plānotājs, viens no CPTED-koncepcijas pirmajiem veidotājiem. Viņš ir uzrakstījis grāmatu par aizsargājamo telpas teoriju (*Defensible space*, 1972).

Ir jānodrošina iespēja novērot mājokļu kompleksu iekšpagalmus no dzīvokļiem un pagalmiem. Balstoties uz projektā pievienotajiem attēliem, ieejas ir izvietotas ēku iekšpagalmos un priekšpagalmos. Saskaņā ar CPTED pieeju ieejām ir jābūt ielas pusē, gājēju celiņu tuvumā, lai tās varētu novērot gan no privātām, gan sabiedriskām telpām. Šajā dzīvojamā rajonā nav plānoti dzīvokļi ģimenēm. Ja ir vairāk ģimeņu ar bērniem, pagalmi tiek vairāk izmantoti un tādēļ tiek nodrošināta labāka dabiskā uzraudzība. Pašlaik pagalmos nav plānoti rotaļlaukumi vai sporta laukumi u.c., un rezultātā ir mazākas dabiskās uzraudzības iespējas.

Dzīvojamo namu iedzīvotājiem paredzētās stāvvietas galvenokārt atrodas nojumēs un arī gar ielu malām. Šīs stāvvietas nevar labi redzēt no dzīvokļiem, pagalmiem un ielas. Stāvlaukumus no sabiedriskās telpas norobežo angārs. Gar stāvlaukumiem paredzēts stādīt kokus un krūmus. Attiecībā uz veģetāciju ir svarīgi, ka tā nedrīkst kavēt dabiskās uzraudzības iespējas. Nepareizi izplānota veģetācija samazina apgaismojumu un stāvlaukumu novērošanas iespējas. Automašīnām paredzētās stāvvietas ļoti lielā mērā nosaka, vai automašīna tiks apzagta. Saskaņā ar Beilinsona u.c. veikto aptauju atklātās autostāvvietās un ielu autostāvvietās ir 3-5 reizes lielāks risks, ka varētu notikt likumpārkāpumi pret transportlīdzekļiem, nekā tas ir pašu pagalmā. Šīs aptaujas rezultāti arī parādīja, ka labs apgaismojums samazina automašīnu aplaupīšanas risku par 50 %. Ja autostāvvietu nevar saskatīt no dzīvokļa, noziedzības risks palielinās par 150 %.

Dzīvojamo namu tuvumā atrodas trīs stāvlaukumi. Šajos stāvlaukumos dabisko uzraudzību lielākoties veic cilvēki, kas tur pavada laiku.

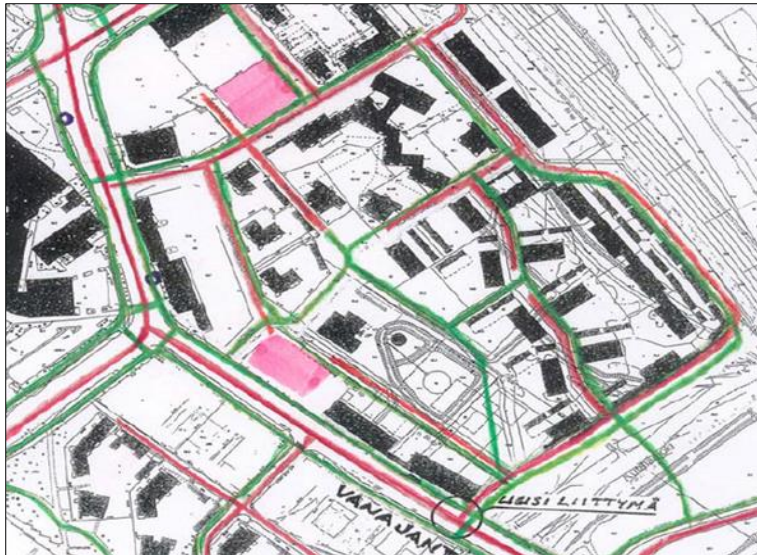
4. attēls. Keinusaari zaļās zonas.

Apskatot projekta dokumentus, ir grūti pateikt, vai ir iespējams uzraudzīt parkus no tuvākās apkārtnes. Markuss Felsons (*Markus Felson*)²⁰ ir norādījis, ka parki dzīvojamo namu zonās izskatās eleganti arhitektu rasējumos. Tomēr, kad tie ir pabeigti, tad šie parki, pretēji sākotnējam mērķim, parasti pārvēršas par problemātiskām nemierīgu jauniešu pulcēšanās vietām, . Tādēļ parkus ieteicams izvietot dzīvojamā rajona malās.

Saskaņā ar projekta dokumentiem cauri dzīvojamo namu rajonam virzās vairākas ielas. Ielas ir plānotas tuvu dzīvojamajām un komerciālajām ēkām, no kurienes ir iespējams novērot ielu. Satiksme lielākoties tiek virzīta uz teritorijas perimetru, kaut gan pa lēnākām ielām satiksme tiks virzīta arī uz īpašumiem.

---

²⁰ Felson, Marcus (2002). *Crime and Everyday Life*, 3. izdevums. Sage Publications Inc. Thousand Oaks California.

5. attēls. Keinusaari transporta struktūra.

Uz dažām ielām ir paredzēti ātruma ierobežotāji. Ielu tīkls neatbalsta apkaimes specifiskās īpašības. Tās ir divvirzienu kustības ielas, tādējādi satiksme ir aktīvāka nekā vienvirziena kustības ielās. Saskaņā ar CPTED pieeju automašīnu vadītāji var darboties kā apkaimē notiekošā novērotāji. Braucot lēni, transportlīdzekļu vadītāji veic dabisko uzraudzību apkaimē un ap to.

Gājēji un riteņbraucēji var iekļūt dzīvojamo namu pagalmos, kā arī ir nodrošināts glābšanas dienesta transportlīdzekļiem paredzētais piekļuves ceļš. Lēnās kustības iela stiepjas cauri dzīvojamo namu teritorijai, tādējādi palielinot satiksmes biežumu un uzlabojot dabisko uzraudzību. Ceļš uz riteņbraucējiem un gājējiem paredzētajām parka daļām ir paredzēts dzīvojamo namu teritorijas vidusdaļā.

Projektētais rajons robežojas ar pilsētas rosīgajām galvenajām ielām: *Viipurintie*, *Keinusaarentie* un *Vanajantie*. Projektētā rajona satiksme ir atkarīga no *Keinusaarentie* un *Vanajantie* ielām. Turklāt no dzelzceļa stacijas uz šo apkaimi ved ielas savienojums, kas virzās zem *Viipurintiensilta* tilta. *Paasikiventie* ielas plānotais pagarinājums virzīsies gar projektētās teritorijas dienvidrietumu robežu, kas nākotnē virzīsies zem galvenā dzelzceļa. Galvenais dzelzceļš atrodas projektētā rajona austrumu pusē. No rajona plūst vienmērīga sabiedriskā transporta plūsma. Vietējie autobusu maršruti tagad virzās pa *Viipurintie*, *Keinusaarentie* un *Vanajantie* ielām, uz kurām ir arī autobusu pieturas. Galvenie gājēju un riteņbraucēju maršruti virzās gar projektēto rajonu pa *Viipurintie*, *Keinusaarentie* un *Vanajantie* ielām.

Apgaismoti gājēju un riteņbraucēju celiņi lielākoties atrodas gar ielu malām, kas arī ir apgaismotas. No ielām ir laba redzamība uz apkārtni, kā arī ir laba redzamība no ielu malās esošajām mājām uz ielu. Saskaņā ar CPTED pieeju gājēju un riteņbraucēju celiņiem jābūt taisniem un labi apgaismotiem ar labu redzamību no apkārtnes un uz to. Veģetācijas kvalitāte vai stāvoklis gar šiem celiņiem nedrīkst bloķēt redzamību vai radīt tumšas vietas. Tumsa un slikta redzamība cilvēkiem rada bailes no noziedzības – cilvēki nelabprāt pārvietojas pa vietām, kas saistās ar bailēm. Parasti viņi izvēlas alternatīvu, biedējošā maršruta vietā drošāku.

Piekļuves kontrole

Izvērtējot kopumā, apkaime ir tikusi skaidri norobežota kā unikāls rajons ar koku stādījumiem, automašīnu nojumēm, infrastruktūru un parkiem. Brīva piekļuve uz rajonu ir nodrošināta pa publiskajām ielām. Saskaņā ar projektēšanas dokumentiem tiek pieņemts, ka satiksme cauri rajonam nebūs pārāk bieža. Nevajadzīga satiksme pasliktina piekļuves kontroli rajonam.

Sešu stāvu daudzdzīvokļu nami ir diezgan augsti, salīdzinot ar dzīvojamiem namiem vispār, un tie palielina iedzīvotāju skaitu katrā namā. Ņemot vērā šo faktu, nepiederošās personas, kas pārvietojas pa pagalmu teritoriju, netiek īpaši ievērotas. Pat daudzdzīvokļu namā, kurā cilvēks dzīvo, ir vairāk nekā pietiekami cilvēku, ko iepazīt, un tas nozīmē, ka iepazīties ar pilnīgi visiem vienkārši nav iespējams. Piekļuves kontrole ir vājāka, ja ieiešana ēkās ir iespējama no dažādām debespusēm. Tādēļ nav iespējams precīzi pateikt, vai cilvēks ienāk teritorijā vai iziet no tās, un kur tieši dodas. Tas nozīmē, ka tehniskās uzraudzības organizēšana kļūst arvien sarežģītāka.

Projektēšanas dokumentos netika minēta māju ieeju slēgšana un citi mehāniski risinājumi, kas uzlabotu piekļuves kontroli.

Saskaņā ar projekta dokumentiem teritoriju norobežošanai tiek izmantoti žogi, krūmi un ielas uzbūves materiāla pārejas. Tomēr hierarhiskās teritorijas visur nav skaidri

marķētas. Saskaņā ar projektēšanas principiem pagalmu ārējās robežas nevajadzētu norobežot ar žogiem, jo tie apgrūtina pagalmu uzraudzību.

Ielas, kas ved uz dzīvojamās apbūves zemes gabaliem, ir plānotas tā, lai nodrošinātu vizuālu sasaisti ar apkārtējās vides ielām. Gājēju celiņi lielākoties atrodas gar ielas malām. Ieejas kāpņutelpā uz dzīvokļiem ir kopumā skaidri marķētas ar simboliem un tehniskajiem celtniecības risinājumiem. Ielas uz zemes gabaliem lielākoties ved strupceļā. Strupceļu risinājums ierobežo transportlīdzekļu kustību pa šīm ielām.

Dzīvojamiem namiem paredzētās stāvvietas ir organizētas kā virszemes stāvlaukumi. Tiem dzīvojamiem namiem, kas atrodas vistuvāk dzelzceļa stacijai, paredzēta kopīga kvartāla teritorija stāvvietām, kur automašīnu nojumes darbojas arī kā trokšņa slāpētāji no galvenā dzelzceļa puses. Pēc CPTED koncepcijas stāvlaukumu teritorijās ir jābūt pēc iespējas mazāk iebraukšanas un izbraukšanas ceļiem. Tādējādi tos ir iespējams efektīvi novērot. Jāizvairās no gājēju celiņiem, kas vijas cauri stāvlaukumu teritorijām.

Teritoriālā pastiprināšana

Šis rajons izvietots atsevišķi kā privāta teritorija, kas pēc pabeigšanas varētu izskatīties oriģināli un pievilcīgi. Rajona vēsture ir interesanta, un tā arī tikusi izmantota, strādājot pie rajona tēla veidošanas projekta. Rajona atrašanās vieta ezera tuvumā un parkam līdzīgā vidē rada pozitīvu kopējo tēlu. Runājot par tēlu, blakus esošais dzelzceļš trokšņa dēļ var būt kaitējošs faktors. Tomēr, projektējot dzīvojamo rajonu, trokšņa bloķēšanas aspekti ir ņemti vērā.

Balstoties uz projekta dokumentiem, dzīvojamo kvartālu iekšpusē esošās ēkas ir projektētas tā, lai to atrašanās virzieni atšķirtos, tādējādi skats uz ielu būtu dažāds un interesants. Saskaņā ar CPTED pieeju dzīvojamā rajona ēkām jābūt unikālām pēc formas, fasādei izmantotajiem materiāliem un krāsām, jo tas uzlabo cilvēku vēlmi rūpēties par savu rajonu.

6. attēls. Keinusaari ēku pagalmu teritorijas.

Rajonā esošie parki rada iespēju pievērsties noteiktiem vaļaspriekiem esošajā dzīvojamā vidē. Projektā nav paredzētas koplietošanas vietas vai rotaļlaukumi daudzdzīvokļu namu pagalmos, kas varētu veicināt kopības sajūtu un saskarsmi starp iemītniekiem. Tie dod iespēju uz brīdi apstāties, kas arī padara vieglāku iepazīšanos vienam ar otru. Saskaņā ar CPTED pieejas projektēšanas principiem dzīvojamajā rajonā būtu jāveido pēc iespējas dažādas aktivitātes, lai cilvēki iespējami vairāk pavadītu laiku savā rajonā.

Teritoriju norobežošana nav tikusi atbilstoši veikta. Cilvēkiem patīk iezīmēt savu teritoriju. Iezīmējot teritoriju, citiem tiek parādīts, ka attiecīgā telpa kādam pieder. Kvartāli un mājokļu kompleksi dzīvojamajā rajonā būtu jāizbūvē, jāiekārto un jānorobežo unikālās zonās. Unikālajām zonām jābūt pozitīvi atdalītām no pārējās apkārtējās vides dažādās konfigurācijās, kas daļēji arī uzlabotu teritorijas attīstību. Marķēšana norāda, kurš rūpējas un atbildīgs par vietām. Marķēšana arī pastiprina sociālo kontroli cilvēku starpā un vada cilvēku rīcību vēlamajā virzienā.

Uzturēšana

Attiecībā uz uzturēšanu projektēšanas tik pavirša, ka grūti izveidot skaidru priekšstatu par darbībām rajonā īstenojamo uzturēšanas principu atbalstam.

Kopumā fiziskās vides uzturēšana cilvēkiem, kuri tajā dzīvo un pārvietojas, rada iespaidu, ka šo rajonu kāds kontrolē, labi rūpējas par to, un pārvietoties pa rajonu ir droši. Vides uzturēšana atbalsta arī citus CPTED pieejas projektēšanas principus. Uzturēšanas pasākumu plānošanas posmā ir jāņem vērā ziemas sezonas un lielā sniega daudzuma īpatnības, kas ir pārbaudījums CPTED darbībai.

Rajona apgaismojums atbalsta CPTED pieejas projektēšanas principus. Attiecībā uz apgaismojumu nav uzrakstīts atsevišķs projekts.

Ēkām, žogiem un citiem fiziskajiem objektiem būtu jāizmanto viegli tīrāmi, labojami un nomaināmi materiāli. Piemēram, ēku sienu virsmām jābūt viegli tīrāmām no grafiti un citiem smērējumiem. Saskaņā ar projektēšanas dokumentiem ēku kompleksa autostāvvietu nojumju sienas ir vērstas pret ielu. Tās ir jāprojektē tā, lai novērstu iespēju zīmēt grafiti uz tām.

Atkritumu tvertņu atrašanās vietas sabiedriskās un daļēji sabiedriskās vietās projektēšanas dokumentos nav pieminētas. Atkritumu tvertņu pieejamība uzlabo rajona tīrību kopumā. Saskaņā ar CPTED pieejas projektēšanas principiem rajonā ir jāizvieto informatīvas zīmes, kurās norādīts katra rajona atbildīgais, kas arī varētu uzlabot apkārtnes uzturēšanu.

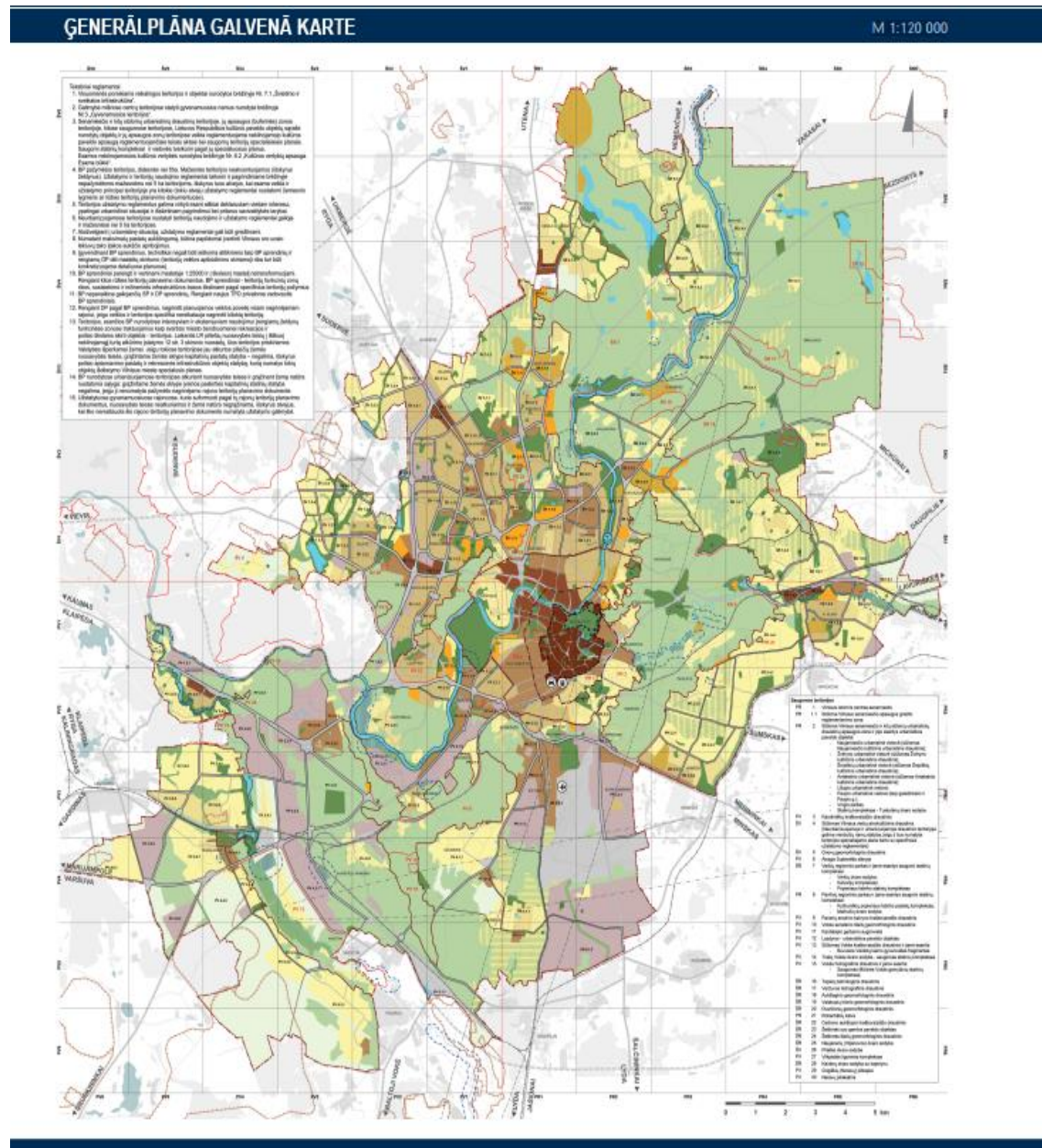

Lietuva

PERKUNKIEMIS VS VENECIJA – MĀCĪBA, KAS MUMS JĀAPGŪST

Viļņas ģenerālpilns

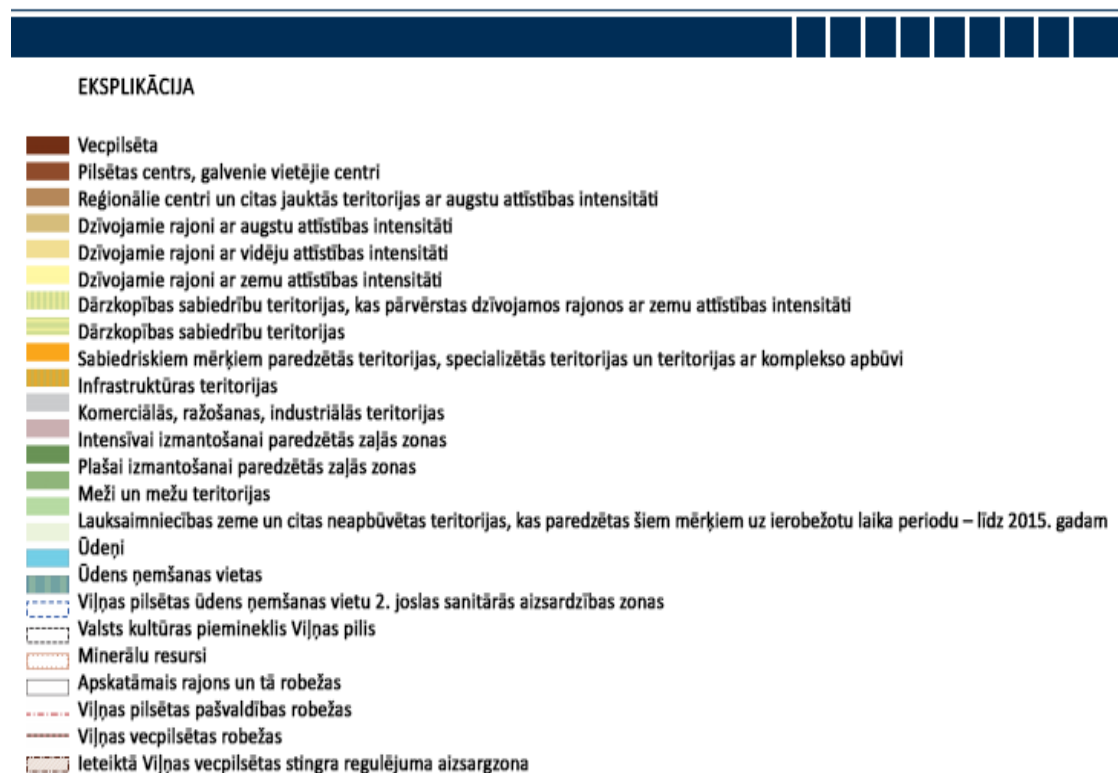
Pašreizējais Viļņas ģenerālpilns (ĢP) tika izstrādāts un apstiprināts Viļņas pilsētas pašvaldības domē 2007. gadā. ĢP nosaka pilsētas teritoriālās attīstības vadlīnijas līdz 2015. gadam. Tajā ietverti Viļņas pilsētas attīstības virzieni un prioritātes. Pašlaik tiek veikts darbs pie ĢP uzlabošanas, un pēc dažiem labojumiem ĢP derīgums tiks pagarināts. Tālāk redzama Viļņas ĢP galvenā karte.

Kā redzams kartē, visa pilsēta ir sadalīta dažādās zonās ar dažādām funkcijām, mērķiem un, protams, specifiskām prasībām katrai pilsētas daļai. Tas nozīmē, ka pilsētas varas institūcijas nosaka galvenos pilsētas veiksmīgas attīstības nosacījumus, lai izveidotu drošu, ērtu un pievilcīgu pilsētu. Diemžēl projekta izstrādes laikā netika izmantoti CPTED galvenie principi, vai arī tie tika izmantoti tikai daļēji un sporādiski. Noziedzības problēmas, ar kurām mūsu sabiedrība tagad sastopas jaunizveidotajos rajonos, piespiež mūs veikt dziļāku ĢP analīzi CPTED kontekstā un izstrādāt rekomendācijas ĢP uzlabošanai, lai pastiprinātu pilsētas attīstību ciešā saistībā ar CPTED plānu.

ĢP eksplikācija

Ja vēlamies izskaidrot ĢP, cenšoties to labāk izprast, jāizpēta ĢP eksplikācija un jānoskaidro, ko nozīmē katra projekta krāsa vai apzīmējums, un kādas prasības noteiktas katrai zonai.

Ģenerālplāna (ĢP) galvenās kartes noteikumu tabula

Galvenās prasības attiecībā uz ĢP iezīmētajām teritorijām ietvertas ĢP noteikumu tabulā. Tām ir svarīga loma katra konkrēta rajona projektēšanas procesā, un projektēšanas procesa laikā projektētājiem tās ir jāievēro. Noteikumu tabulā ir uzskaitītas galvenās prasības esošajiem un no jauna izbūvētajiem rajoniem. Galvenie kritēriji ir rekomendētās teritoriju struktūras, maksimāla attīstības intensitāte, kā arī maksimāli pieļaujama ēku augstums.

Teritorijas nosaukums (funkcionālā zona)	Teritorijas galvenās iezīmes	Iespējamās galvenie zemes izlietošanas apzīmējumi un zemes izmantošanas veidi	Rekomendētā teritoriju struktūra %				Regulētie Ģenerālplānā (ĢP) iezīmēto teritoriju parametri	
			Dzīvojamais rajons ar komunikāciju koridoriem	Sabiedriskās izmantošanas zonas	Sociālā	Maksimālā attīstības intensitāte, U, zemes gabalos U_{max}	Maksimālais ēku augstums H_{max} (nav piemērojams tehnoloģiskajām iekārtām)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
URBANIZĒTAS TERITORIJAS								
Apdzīvotai piemērotas teritorijas								
Vecpilsēta	Jauktas vecpilsētas teritorijas, uz kurām attiecas īpašas aizsardzības prasības. Galvenokārt apdzīvotai, komerciālai un sabiedriskai darbībai.	<ul style="list-style-type: none"> Paredzētas saglabāšanai (tikai aizsargājamo objektu teritorijās); Citi apzīmējumi: <ul style="list-style-type: none"> dzīvojamie rajoni; teritorijas sabiedriskai lietošanai; komerciālā lietojuma teritorijas; Inženiertehniskās teritorijas infrastruktūrai; atpūtas teritorijas; koplietošanas teritorijas 						
Pilsētas centrs, galvenie vietējie centri	Jauktas galveno pilsētas centru teritorijas, kas pakļautas īpašām prasībām attiecībā uz ēku un sabiedrisko telpu arhitektūru. Galvenokārt apdzīvotai, komerciālai un sabiedriskai darbībai.	<ul style="list-style-type: none"> Paredzētas saglabāšanai (tikai aizsargājamo objektu teritorijās); Citi apzīmējumi: <ul style="list-style-type: none"> dzīvojamie rajoni; teritorijas sabiedriskai lietošanai; komerciālā lietojuma teritorijas; Inženiertehniskās teritorijas infrastruktūrai; atpūtas teritorijas; koplietošanas teritorijas 	10-50	>8	>10	≤3,0	Līdz 35 m (augstceltņu plānošana atļauta, ja ir pieņemts speciālais projekts (SP) par augstceltnēm)	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Rajonu centri un citas jauktas izmantošanas teritorijas ar augstu attīstības intensitāti		Jauktas teritorijas ar augstu attīstības blīvumu citos daudzfunkcionālos centros. Galvenokārt apdzīvošanai, komerciālai un sabiedriskai darbībai (jaunu dzīvojamo namu attīstība padomju laika augstceltņu bloku rajonu centrā netiek veicināta).	<ul style="list-style-type: none"> Paredzētas saglabāšanai (tikai aizsargājamo objektu teritorijās); Citi apzīmējumi: <ul style="list-style-type: none"> dzīvojamie rajoni; teritorijas sabiedriskai lietošanai; komerciālā lietojuma teritorijas; Inženiertehniskās teritorijas infrastruktūrai; atpūtas teritorija; koplietošanas teritorijas 	10-50	>8	>10	Zemes gabaliem, kas paredzēti dzīvojamai apbūvei ≤ 1.6 (≤3.0 ar neapdzīvojamās teritorijas nozīmi)	Līdz 35 m (augstceltņu plānošana atļauta, ja ir pieņemts speciālais projekts (SP) par augstceltnēm)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dzīvojamie rajoni ar vidēju attīstības intensitāti		Jauktas teritorijas, galvenokārt apdzīvošanai, kopā ar nepieciešamo sociālo, pakalpojumu un citu atbalsta infrastruktūru.	<ul style="list-style-type: none"> Mežsaimniecības teritorijas Citi apzīmējumi: <ul style="list-style-type: none"> dzīvojamie rajoni; teritorijas sabiedriskai lietošanai; komerciālā lietojuma teritorijas; Inženiertehniskās teritorijas infrastruktūrai; atpūtas teritorija; koplietošanas teritorijas 	>70	>10	>8	Zemes gabaliem, kas paredzēti dzīvojamai apbūvei ≤ 0.8 (≤2.0 ar neapdzīvojamās teritorijas nozīmi)	≤ 4 stāvi
Dzīvojamie rajoni ar zemu attīstības intensitāti (ieskaitot dārkopības sabiedrību rajonus, kas pārvērsti dzīvojamos rajonos ar zemu attīstības intensitāti)		Jauktas teritorijas, galvenokārt apdzīvošanai (mazstāvu viendzīvokļa un dzīvojamo daudzdzīvokļu augstceltņu attīstība) kopā ar nepieciešamo sociālo, pakalpojumu un citu atbalsta infrastruktūru.	<ul style="list-style-type: none"> Lauksaimniecības teritorijas (Dzīvojamai videi draudzīga bioloģiskā lauksaimniecība); Mežsaimniecības teritorijas Citi apzīmējumi: <ul style="list-style-type: none"> dzīvojamie rajoni; teritorijas sabiedriskai lietošanai; komerciālā lietojuma teritorijas; Inženiertehniskās teritorijas infrastruktūrai; atpūtas teritorija; koplietošanas teritorijas 	>70	>5	>8	Zemes gabaliem, kas paredzēti dzīvojamai apbūvei ≤ 0.4 (≤1.2 ar neapdzīvojamās teritorijas nozīmi)	≤ 3 stāvi

Apdzīvojamās teritorijas	<p>Apdzīvojamās teritorijās ir atļauta turpmāk minētā attīstība:</p> <ul style="list-style-type: none"> dzīvojamie nami; jaukta pielietojuma dzīvojamās un mazās uzņēmējdarbības, tirdzniecības, amatniecības un pakalpojumu telpas; kopmītnes, viesnīcas, bērnamami un veco ļaužu nami, kā arī pastāvīgās aprūpes nami; sabiedriskās zaļās zonas; sabiedriskās telpas ar sociālu nozīmi un citas telpas (skolas un citas izglītības iestādes, bērnu dārzi, mazbērnu novietnes utt., mazumtirdzniecības veikali un citas pakalpojumu sniegšanas telpas, sporta laukumi un bērnu rotaļlaukumi); mazie uzņēmumi; komunikāciju koridori (ielas, piekļuves ceļi, inženiertehniskā infrastruktūra); komunālo pakalpojumu telpas; citas neminētas telpas, kas nerada negatīvu ietekmi uz dzīvojamās vides kvalitāti. 							
Dzīvojamie rajoni ar augstu attīstības intensitāti		Jauktas teritorijas, galvenokārt apdzīvošanai (dzīvojamās daudzdzīvokļu augstceltnes) kopā ar nepieciešamo sociālo, pakalpojumu un citu atbalsta infrastruktūru.	<ul style="list-style-type: none"> Mežsaimniecības teritorijas Citi apzīmējumi: <ul style="list-style-type: none"> dzīvojamie rajoni; teritorijas sabiedriskai lietošanai; komerciālā lietojuma teritorijas; Inženiertehniskās teritorijas infrastruktūrai; atpūtas teritorija; koplietošanas teritorijas 	>60	>15	>8	Zemes gabaliem, kas paredzēti dzīvojamai apbūvei ≤ 1.2 (kur maksimālais augstums ir ≤ 9 stāvi, D1 ≤ 1.6) (≤2.5 ar neapdzīvojamās teritorijas nozīmi)	≤ 5 stāvi (līdz 20% no kopējā dzīvojamā rajona augstuma drīkst aizņemt 6 līdz 9 stāvus augstas ēkas)

Divi atšķirīgi jaunbūvju rajonu veidi – *Perkunkiemis vs Venecija*

Šajā publikācijas daļā mēs analizēsim divus atšķirīgus jaunbūvju rajonu veidus un mēģināsim saprast, kāpēc kriminogēnā situācija šajos rajonos ir tik atšķirīga un ko varētu mācīties pilsētplānotāji un attīstītāji. Mēs salīdzināsim divus rajonus: *Perkunkiemis*, kas atrodas uz Viļņas ziemeļu robežas, un *Venecija*, kas atrodas pilsētas dienvidu daļā. Mēs ceram, ka šī analīze palīdzēs atrast pareizo veidu, kā attīstīt jaunus rajonus un izvairīties no dažām kļūdām nākotnē.

Perkunkiemis

Kā jau minēts, šis rajons atrodas Viļņas ziemeļu daļā. Šī rajona attīstīšana tika uzsākta 2005. gadā. Šis ir viens no jaunākajiem, galvenokārt dzīvojamajiem rajoniem pilsētā, kas paredzēts attīstīšanai. Šī rajona attīstība apstājās 2008. gadā, un finanšu krīzes laikā netika turpināta, bet tika atsākta 2014. gadā. Pašlaik attīstīšana tiek turpināta, un tiek celtas jaunas mājas. Pēc pirmo iemītnieku ierašanās rajonā 2006. gadā policija ir novērojusi ievērojamu noziedzības un likumpārkāpumu pieaugumu. Noziegumu skaits šajā rajonā ir proporcionāli pieaudzis jaunu iedzīvotāju ienākšanai. Lielākoties šie ir likumpārkāpumi pret īpašumu – zādzības un laupīšana. Šī situācija lika mums meklēt galvenos iemeslus, kāpēc šajā jaunajā rajonā, kurā var pat saskatīt dažu CPTED principu realizāciju, noziedzības līmenis ir tāds pats kā vecajos rajonos, kas tika projektēti pirms 20-30 gadiem bez jebkādiem CPTED principiem. Mēs uzskatām, ka galvenie iemesli ir: pilsētas ĢP tika izstrādāts, neņemot vērā visas iedzīvotāju vajadzības. Iedzīvotāji lielākoties bieži maina dzīvesvietas un nav vienoti spēcīgā kopienā ar visām iekšējās drošības funkcijām. Īpašums (automašīnas pazemes autostāvvietās, lietas nojumēs, velosipēdi, u.c.) netiek pienācīgi glabāts, un trūkst arī drošības pasākumu (žogi, ierobežotas piekļuves ieejas utt.), kas ir nepieciešami augstas attīstības intensitātes dzīvojamajos rajonos. Tālāk parādītajās kartēs mēs sniedzam ieskatu par šo rajonu un tā atrašanās vietu Viļņas ĢP.

Galvenie fakti:

Teritorija – 15 ha

Māju skaits – 33 (divas tiek būvētas)

Dzīvokļu skaits – 4500

Iedzīvotāju skaits – 10 000

Automašīnu stāvvietu skaits – 2500

Ēku augstums lielākoties ir starp 7 un 9 stāviem, kaut gan divas ēkas ir 16 stāvus augstas.

Perkunkiemis atrodas zonā, kas apzīmēta kā augstas attīstības intensitātes dzīvojamā teritorija, un aptuveni 10 procenti šīs teritorijas atrodas zonā, kas apzīmēta kā rajonu centri un citas augstas attīstības intensitātes jauktu izmantošanas mērķu zonas. Galvenā atšķirība starp šiem teritoriju veidiem ir līdzsvars starp dzīvojamām mājām un sabiedriskajām vai uzņēmējdarbības ēkām.

Katrai zonai ir savas specifiskās prasības, kas noteiktas ĢP noteikumu tabulā. Mūsaprāt, svarīgākie drošības kritēriji ir maksimālā attīstības intensitāte un maksimālais ēku augstums šajā rajonā. Tiem varētu būt nozīmīga loma CPTED principu ieviešanā un drošas vides izveidē.

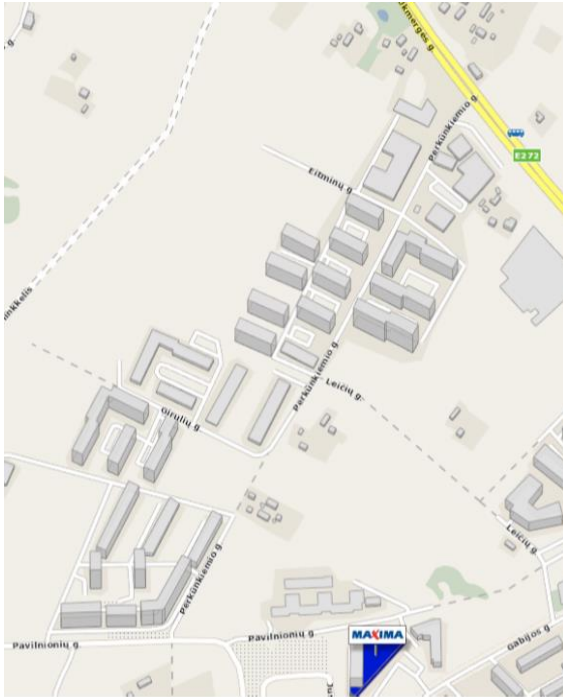
Saskaņā ar ĢP noteikumu tabulu galvenās prasības dzīvojamajiem rajoniem ar augstu attīstības intensitāti ir:

Maksimālā attīstības intensitāte nedrīkst pārsniegt 1,2.

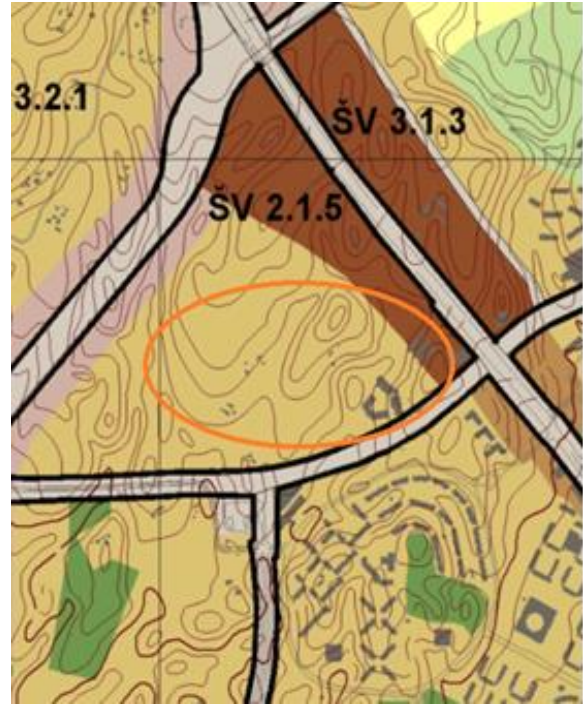
Maksimālā attīstības intensitāte rajonā, kurā maksimālais ēku augstums ir 9 stāvi, nedrīkst pārsniegt 1,6.

Maksimālais pieļaujamais ēku augstums ir 5 stāvi.

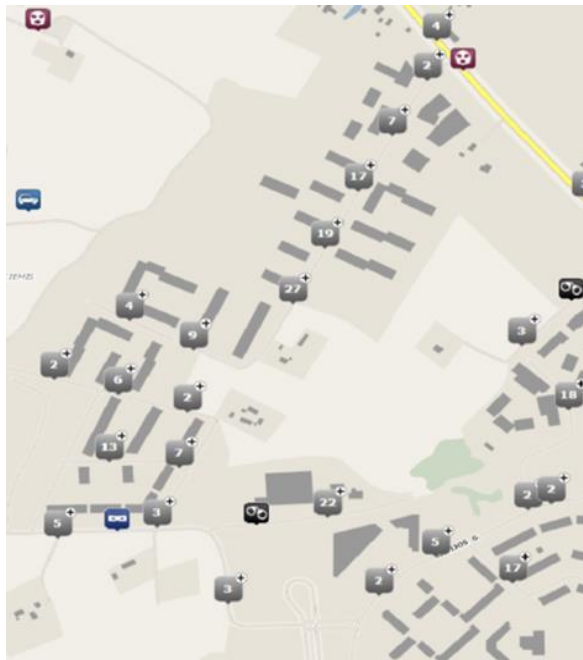
Līdz 20 procentiem no kopējā ēku augstuma var būt starp 6 un 9 stāviem.

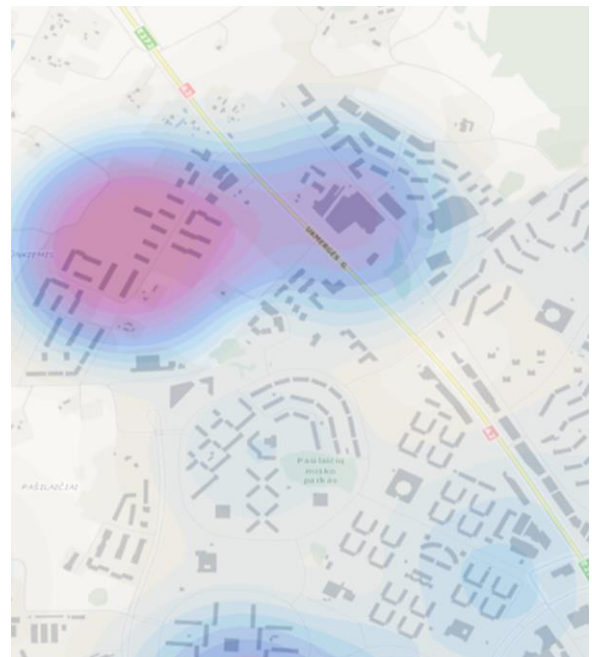
1. attēls. *Perkunkiemis rajons*

2. attēls. *Perkunkiemis rajona atrašanās vieta ĢP kartē*

3. attēls. *"Karstā" teritorija, noziegumi pret īpašumu*

4. attēls. *Perkunkiemis noziedzības karte*

Kriminogēnā situācija *Perkunkiemis* ir visai sarežģīta. Ja mēs cenšamies salīdzināt kriminogēno situāciju ar rajoniem, kas attīstīti pirms 20-30 gadiem, ir redzams, ka dažos gadījumos situācija vecajos kvartālos ir labāka vai vienāda ar situāciju jaunajā apkaimē. Izpētot situāciju uz vietas un ar policijas noziedzības karšu palīdzību, mēs konstatējam turpmāk minētos augstā noziedzības līmeņa iemeslus šajā rajonā:

Perkunkiemis rajonā nav pietiekams stāvlaukumu skaits. Saskaņā ar Lietuvas būvniecības standartiem minimālajam autostāvvietu skaitam ir jābūt vienādam ar vai lielākam par dzīvokļu skaitu attiecīgajā rajonā. Tas nozīmē, ka 2500 stāvvietu vietā šajā rajonā būtu jānodrošina 4000 līdz 4500 stāvvietas. Mēs redzam, ka stāvvietu skaita trūkums piespiež rajona iedzīvotājus atstāt savus transportlīdzekļus kaut kur uz ielas vai laukā, tādējādi pārkāpjot likumu, un tas arī ietekmē augsto mašīnu apzagšanas līmeni.

Kritiskais urbanizācijas blīvums kopumā negatīvi ietekmē noziedzības situāciju šajā rajonā. Kā jau minēts, saskaņā ar ĢP noteikumu tabulu šim rajonam jābūt galvenokārt apbūvētam ar dzīvojamajiem namiem, kuru augstums ir līdz 5 stāviem, un tikai 20 procenti ēku drīkst būt 6 līdz 9 stāvu augstumā. *Perkunkiemis* rajonā nav nevienas ēkas līdz 5 stāvu augstumam, lielākā daļa no ēkām ir 7 līdz 9 stāvu augstumā un divas no ēkām ir 16 stāvus augstas. Aptuvens aprēķins parāda, kāds attīstības intensitātes līmenis patiesībā pastāv, kā arī to, ka noteikumi, kas liek ievērot rādītāju no 1,2 līdz 1,6, var sasniegt arī 2 un vairāk. zīmētas liecina, ka apkaime ir pārslogota ar dzīvojamajiem namiem, un tam ir ļoti negatīva ietekme uz noziedzības līmeni kopumā.

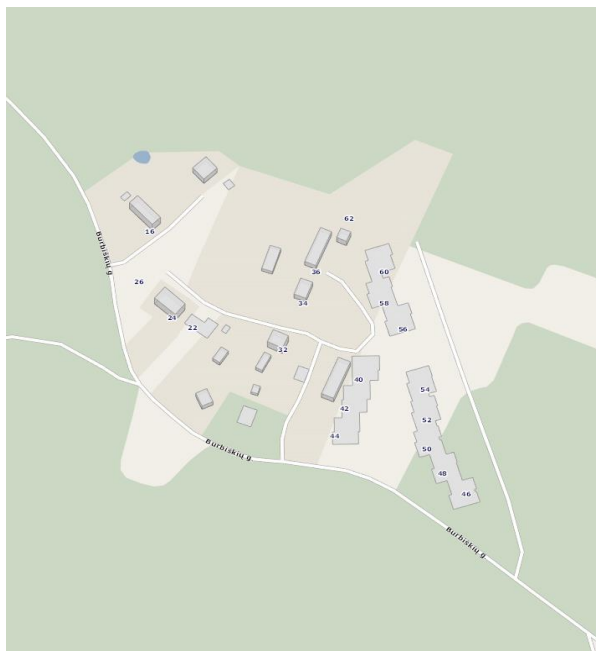
Tik pārslogotās vietās ir ļoti grūti attīstīt sociālās attiecības starp vietējiem iedzīvotājiem. Ir gandrīz neiespējami izveidot drošas apkaimes grupas, jo pārapslogota vide stimulē cilvēkus galvenokārt rūpēties tikai par savu drošību, nevis par saviem kaimiņiem un apkārtējo vidi. Tas nozīmē, ka galvenie CPTED principi, piemēram, dabiska piekļuves kontrole un teritorialitātes pastiprināšana nedarbojas, un tas, protams, negatīvi ietekmē drošību šajā rajonā.

Venecija - piemērs, kam sekot, attīstot jaunus rajonus

Venecija rajons pēc izveidošanas sāka attīstīties vēlāk nekā *Perkunkiemis* – 2012. gadā. Rajona atrašanās vieta ir potenciāli bīstama – tas atrodas pusceļā no *Naujininkai* rajona (rajons, ko mēs apskatījām 2. modulī) un romu kopienas, kas ir bēdīgi slavena ar to, ka ir lielākais narkotiku tirgus Viļņā. Tas nozīmē, ka lēmums šeit attīstīt jaunu dzīvojamo rajonu bija diezgan riskants, un varbūt vienīgais ieguvums bija lētāka zeme šajā tik nepopulārā pilsētas daļā. Pēc analīzes mēs sapratām, ka šis risks ir attaisnojies un sniedzis rajona iedzīvotājiem daudz priekšrocību. Attīstības panākums bija pareizā stratēģija un vīzija šim rajonam. Attīstītāji, atšķirībā no *Perkunkiemis* rajona, izlēma izveidot pievilcīgu apkaime ar ēkām tikai līdz 4 stāvu augstumam un saglabāt zemu urbanizācijas intensitāti. Zems urbanizācijas blīvums, labi ierīkoti drošības līdzekļi un spēcīga kopiena radīja drošu dzīvi šajā rajonā. Šeit atrodams arī vislielākais skaits pielietotu CPTED principu. Teritoriju ietver žogi, kas palielina piekļuves kontroli, lielisks apgaismojums tajā garantē izcilu redzamību. Skaidrs zonējums starp sabiedriskajām, daļēji sabiedriskajām, daļēji privātajām un privātajām zonām lielā mērā pastiprina rajona drošību. Un, protams, arī laba nepārtraukta uzturēšana pastiprina drošību rajonā. Tāpēc saskaņā ar noziegumu statistiku 2014. gadā šajā apkaimē saņemti ziņojumi tikai par diviem noziegumiem. Tālāk parādītajās kartēs mēs sniedzam ieskatu par rajonu un galvenos faktus.

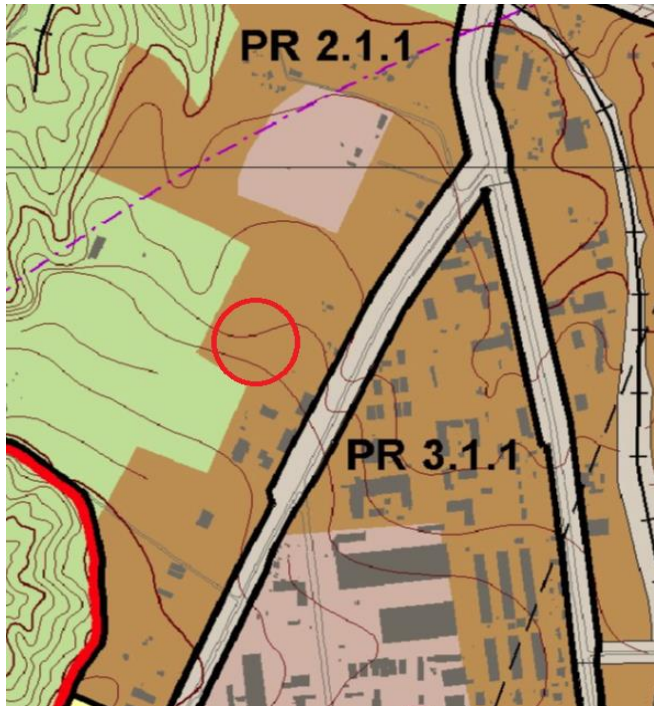
Galvenie fakti:

5. attēls. *Venecija* rajons

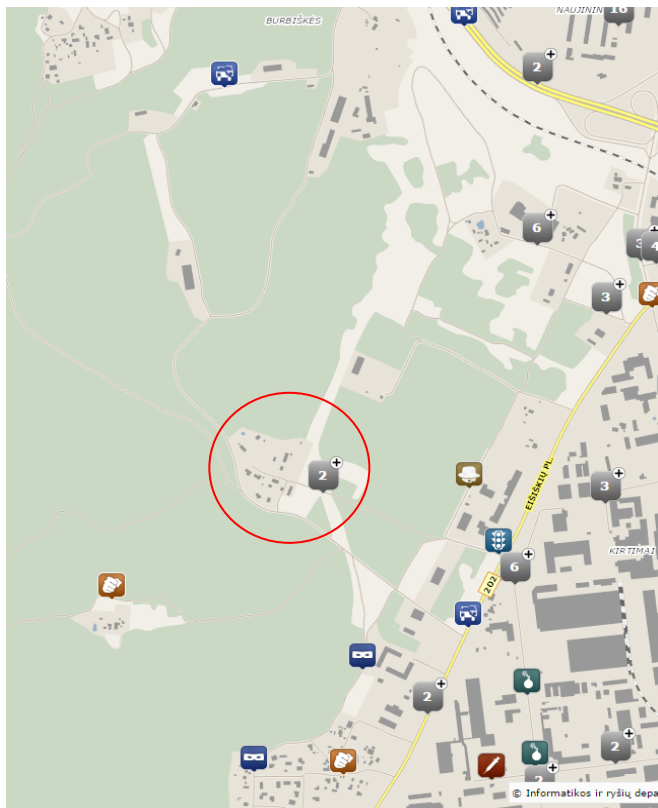
- Platība – 4 ha
- Māju skaits – 18
- Dzīvokļu skaits – 200
- Iedzīvotāju skaits – 500

Venecija rajons sāka attīstīties 2012. gadā. Šajā teritorijā lielākoties dominē dzīvojamie nami līdz 4 stāvu augstumam. ĢP šajā teritorijā esošā apkaime ir apzīmēta kā dzīvojamā teritorija ar augstu attīstības intensitāti. Tas nozīmē, ka šeit mājām drīkst būt līdz 5 stāviem, un līdz 20 procentus no rajona var aizņemt dzīvojamās mājas līdz 9 stāvu augstumam. Bet rajona attīstītāji ir izvēlējušies citu attīstības stratēģiju.

6. attēls. Venecija atrašanās vieta ĢP

Noziedzības kartes (7. attēls) analīze parāda, ka 2014. gadā Venecija apkaimē policijai tika ziņots tikai par diviem noziegumiem (vardarbība ģimenē un īpašuma bojājums). Tas parāda, ka šī rajona attīstības stratēģija tika pareizi izvēlēta.

7. attēls. Venecija rajona noziedzības karte

Secinājumi

Pēc šo divu pilnīgi dažādo jaunu rajonu attīstības stratēģiju analīzes Lietuvas CPTED grupa nosūtīja šo vēstuli ar galvenajām rekomendācijām Viļņas pilsētas pašvaldībai:

Jaunattīstītajos dzīvojamajos rajonos ir galvenokārt jāveicina zemas intensitātes urbanizācija. Mēs iesakām nomainīt jauno rajonu statusu ĢP no augstas intensitātes dzīvojamajām teritorijām uz vidējas intensitātes dzīvojamajām teritorijām. Tas automātiski samazinās urbanizācijas intensitāti, iedzīvotāju skaita blīvumu, kā arī uzlabos drošību šajos rajonos. Piemēram, maksimāli pieļaujamajam ēku augstumam šajos rajonos būtu jābūt 4 stāvi, bet maksimālajai attīstības intensitātei būtu jābūt 0,8.

Dzīvojamajos rajonos ir jāveicina vietējo kopienu veidošanās un sociālās aktivitātes. To iespējams veiksmīgi sasniegt tikai mazākos dzīvojamajos rajonos, piemēram, kā *Venecija*, un ļoti grūti realizēt lielās dzīvojamo namu apkaimēs, piemēram, *Perkunkiemis*. Lai sasniegtu šo mērķi, projektēšanas procesā ir ļoti svarīgi ietvert objektus, kas pastiprina sociālās aktivitātes, piemēram, rotaļlaukumus, satikšanās vietas, utt.

Projektēšanas procesā būtu jāiekļauj galvenie CPTED principi, un tie jāievieš arī rajonos. Drošas automašīnu novietošanas, piekļuves kontroles, teritorialitātes un nepārtrauktas uzturēšanas prasības ir jāievieš, sākot ar projektēšanas posmu, līdz projekta ieviešanai dzīvē.

Latvija

A. Rinkevics, L. Legzdiņa, D. Skuja, A. Savčenko

Gadījumu izpēte - Jelgavas pilsēta

1. Projekta izvēle

Jelgavas teritorija tika izvēlēta kā gadījuma izpēte kā VI moduļa mājasdarbam. Šis projekts ietver satiksmes plānošanu, parka uzlabošanu, stāvlaukumu attīstību, ainavas uzlabošanu, apgaismojumu, riteņbraucēju celiņa izveidošanu, sabiedriskā transporta pārkārtošanu un CCTV novērošanas uzstādīšanu. Otrā projekta daļa, kas vēl tiek izstrādāta, paredz, ka nākotnē autoosta atradīsies dzelzceļa stacijas tuvumā, kā arī tiks mainīta vietējā centrālā tirgus atrašanās vieta (arī centrālais tirgus atradīsies dzelzceļa stacijas tuvumā).

Informācija par projektu tika apkopota, izmantojot Jelgavas pilsētas pašvaldības mājaslapā esošo informāciju, kā arī sadarbojoties ar pašvaldības ierēdņiem. Dokumentācijas iegūšana bija diezgan problemātiska, jo galīgais detālplānojums vēl nebija pilnībā izstrādāts. Tādēļ analīzei tika izmantota jaukta metodoloģija – analizējot jau pieejamās kartes un projektus, kā arī apmeklējot teritoriju un analizējot tās reālo vidi. Projekts un plāni tika analizēti Jelgavas pilsētas stratēģiskās plānošanas dokumentu kontekstā. Teritorijas apmeklēšana bija būtiska, jo nebija pieejami nekādi citi vizuālie materiāli, izņemot detālplānojumu (kas nav vēl pabeigts) un CCTV vienību atrašanās vietas. Taču stratēģiskais lēmums šīs pilsētas un tās projekta izvēlei tika balstīts uz iespējām nākotnē sadarboties ar Jelgavas pašvaldību un iespējām sadarboties CPTED principu ieviešanas procesā.

Analizēto dokumentu saraksts:

1. *Jelgavas stratēģiskās attīstības plāns*
2. *Jelgavas pilsētas ilgtermiņa attīstības stratēģija 2007. – 2020. gadam*
3. Vispārīgais Jelgavas pilsētas teritoriālais plāns
4. Ap centrālo dzelzceļa staciju pārbūvētās teritorijas detalizēts plāns, ietverot satiksmes plānošanu
5. Karte ar CCTV novērošanas vietām pārbūvētajā teritorijā
6. *CEN/TR 14383-2*

2. Pamata informācija

Pilsētas apraksts

Lai pilnībā izprastu jaunā projekta mērķus, pirms projekta analizēšanas tika apkopota pamata informācija par Jelgavas pilsētu un tās stratēģiskajiem plānošanas dokumentiem. Bez pamata informācijas nav iespējams izprast projektu un to, kā tajā atspoguļotas sabiedrības vajadzības.

Jelgava ir pilsēta Latvijā ar 64 279 iedzīvotājiem un platību 60,32 km². Pilsētas etnisko sastāvu veido 57,3 % latviešu, 27,8 % krievu, 5,7 % baltkrievu, 2,7 % ukraiņu, 2 % poļu, 1,4 % lietuviešu, 1,2 % romu, 1,9 % citu tautību pārstāvju (2012.). Pilsēta atrodas 42 km attālumā no galvaspilsētas Rīgas. 54 % iedzīvotāju ir sievietes. Jelgavā atrodas Lauksaimniecības Universitāte, tādēļ pilsētā ir daudz studentu.

Darbspējīgā vecumā esošo iedzīvotāju proporcija ir salīdzinoši liela – 66,3 %. Latvijas vidējais rādītājs ir 65,7 %. Jau tagad mums ir jāņem vērā fakts, ka nelielā bērnu proporcija iedzīvotāju struktūrā radīs darbaspēka tirgus problēmas nākotnē, pašlaik 14,8 % Jelgavas iedzīvotāju nav sasnieguši darbaspējas vecumu.

Daudzi cilvēki strādā Jelgavas sabiedriskajā sektorā – aptuveni 42%, vairāk nekā Latvijas vidējais rādītājs 34 %. To var izskaidrot ar faktu, ka Latvijas Lauksaimniecības universitāte un citas izglītības iestādes ir lielākie darba devēji Jelgavā. Turklāt pilsētā atrodas arī reģionālās administrācijas iestādes. Jelgava kā darba vieta šķiet pievilcīga cilvēkiem no citiem novadiem.

1. attēls. *Jelgavas pilsēta*

2. attēls. *Jelgavas pilsēta*

3. attēls. *Jelgavas pilsēta*

Plānošanas dokumenti

Likumu normas un dokumenti, kas regulē teritoriālo plānošanu un būvniecību Latvijā, tiek iedalīti trīs līmeņos:

1. Valsts (likumi, Ministru Kabineta noteikumi)
2. Reģionālie (reģionālie teritoriālie plāni, vadlīnijas)
3. Vietējie (pašvaldību plāni, pašvaldību noteikumi, detālplānojumi)

Reģioni nosaka teritoriālo plānu izstrādes vadlīnijas katrai pašvaldībai. Pašvaldību darbību regulējošie likumi arī nosaka, ka pašvaldībai ir jāizstrādā teritoriālais plāns. Vietējā līmeņa problēmas ir tādas, ka lielākā daļa pašvaldību nosaka īstermiņa, bet ne ilgtermiņa mērķus, kā arī pieņem lēmumus, balstoties uz īstermiņa ieguvumiem. Turklāt likumu normas mainās tik ātri, ka teritoriālās plānošanas jomā rodas daudzas problēmas. Turklāt pašvaldībām trūkst zināšanu un pieredzes teritoriālās plānošanas jomā, tāpēc ļoti bieži izstrādātie plāni ir sliktas kvalitātes. Jelgavas pilsētas plānošanas

dokumenti tiek veidoti reģionālā līmenī. Katrā pašvaldībā ir iestāde, kas atbild par būvniecības noteikumiem. Latvijā ir 140 šādas iestādes. To pienākums ir kontrolēt būvniecības procesus un apstiprināt būvprojektus. Katrs projekts un detālplānojums ir publisks, tāpēc tam ir jābūt pieejamam valdības mājas lapā, lai ikviens interesents varētu to apskatīt. Tomēr šajā gadījumā projekta detālplānojums nebija pieejams internetā.

Jelgavas pilsētas ilgtermiņa attīstības stratēģija 2007.-2020. gadam

Stratēģijas prioritātes:

- Kvalitatīvas un modernas pilsētas struktūras izveide
- Vienlīdzīgas piekļuves nodrošināšana infrastruktūrai un pilsētas pakalpojumiem visiem iedzīvotājiem
- Ilgtspējīga pilsētas dabas un kultūras uzturēšana.

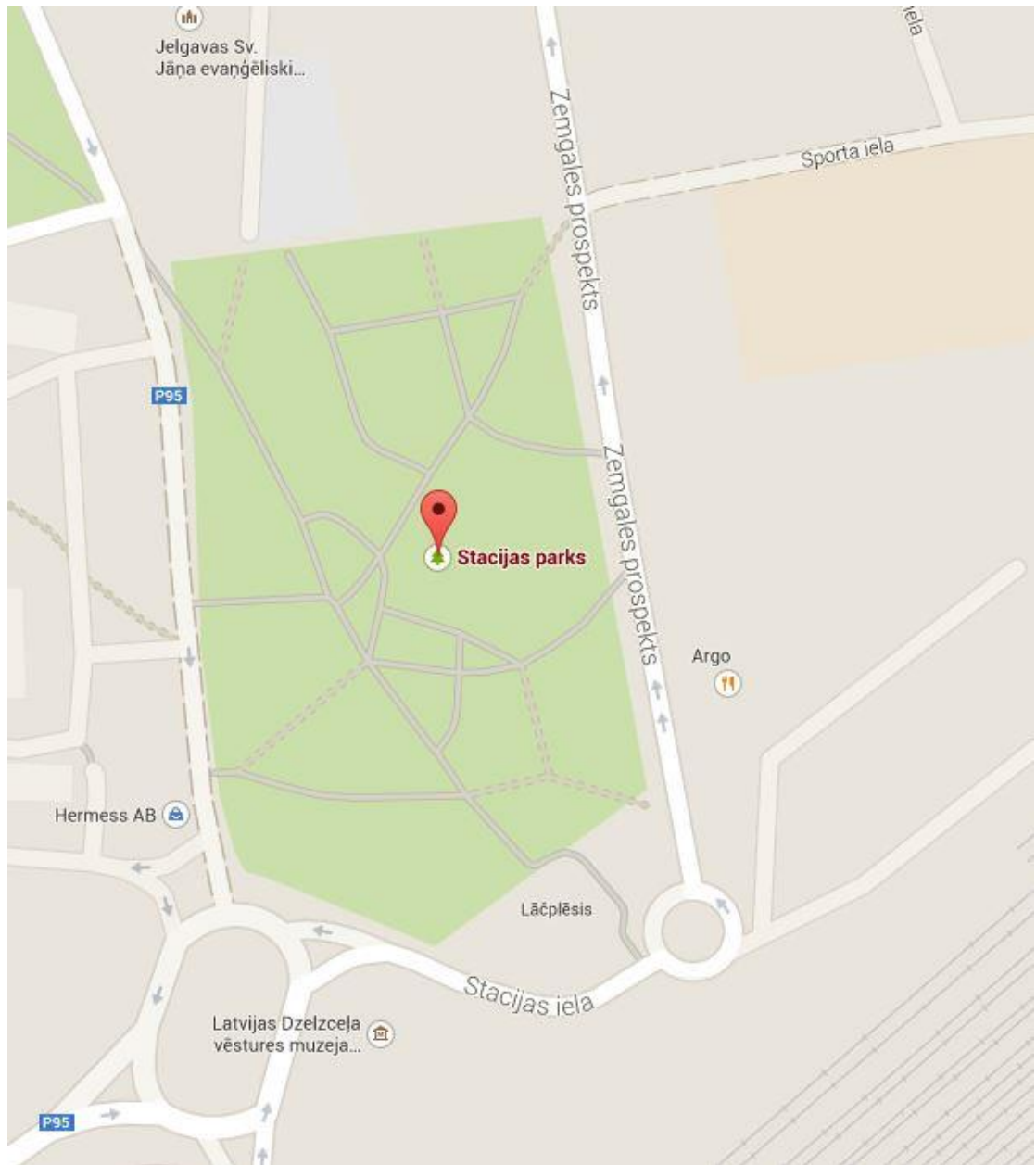
Vīzija 2020. gadam:

- Jelgava ir pilsēta, kas piedāvā cilvēkiem draudzīgu vidi, kas piemērota darbam un atpūtai.
- **Jelgava ir droša un labi attīstīta pilsēta ar augstu dzīves kvalitātes līmeni**
- Jelgava ir dinamiska pilsēta ar zināšanās balstītu ekonomiku, plašām izglītības iespējām, draudzīgu sociālo vidi, un tā piedāvā daudzas iespējas aktīvai dalībai kultūras un sporta pasākumos.

3. Teritoriālo plānu analīze

Pirmkārt, tika izpētīts Jelgavas pilsētas teritoriālais plāns, lai izprastu pilsētas kopējo teritoriālo plānojumu un tā kontekstu projekta sakarā (4. attēls). Jelgava ir vidēja izmēra Latvijas pilsēta ar daudzveidīgu iedzīvotāju sastāvu. Pilsētā ir arī dažādas zonas –daudzdzīvokļu augstceltnes, privātmājas, parki u.c.

Analizētais projekts atrodas centrālās dzelzeļa stacijas tuvumā. Pamatā tas ietver centrālo dzelzeļa staciju, parku tās priekšpusē, ielas ap šo teritoriju un apkārt esošās ēkas (daudzdzīvokļu namus, veikalus u.c.)

5. attēls. *Analizētās teritorijas karte*

Galvenās pārbūves projektā ieviestās izmaiņas:

1. Satiksmes organizācijas izmaiņas (krustojumi aizvietoti ar satiksmes apliem, vienvirziena ielas pārvērstas par divvirzienu ielām, jauna iela, kas savieno divas iepriekš nesavienotas ielas)
2. Riteņbraucēju celiņa izveide apkārt parkam
3. Sabiedriskā transporta pieturas pārvietošana tuvāk centrālās dzelzceļa stacijas ieejai
4. Autoostas pārvietošana tuvāk centrālajai dzelzceļa stacijai (projekta otrais posms)

5. Centrālā tirgus pārvietošana tuvāk centrālajai dzelzceļa stacijai (projekta otrais posms)
6. Parka teritorijas uzlabošana – koku un krūmu izzāģēšana, jaunu koku stādīšana, parka ainavas uzlabošana, jaunu soliņu uzstādīšana utt.
7. Autostāvvietas izveidošana
8. CCTV novērošanas uzstādīšana centrālās dzelzceļa stacijas tuvumā.

Izmaiņas ielu satiksmē, parka uzlabošana un CCTV novērošanas kameru atrašanās vietas tika analizētas, izmantojot teritoriālos plānus.

6. attēls. CCTV uzstādīšanas plāns

CCTV atrašanās vietas apstiprināja Jelgavas pašvaldības policija. Kameru izvietojums tika izvēlēts tā, lai nosegtu lielāko daļu teritorijas, kā arī ņemot vērā iespējamās drošības problēmas. Pārbūvētās teritorijas ģenerālplānā parādītas satiksmes kustības un teritoriālā plāna izmaiņas.

Plānošanas stratēģijas un dokumentu analīze sniedza ieskatu par projektu. Tika organizēta tikšanās ar pašvaldības policiju, kā arī sazināšanās ar pašvaldību, lai iegūtu vairāk informācijas par projektu. Tomēr secinājums bija tāds, ka ar šiem dokumentiem nepietiek, lai sniegtu kādas rekomendācijas. Nebija pietiekams vizualizācijas apjoms, kas ļautu labāk izprast, kā teritorija izskatīsies pēc pārbūves. Tā kā projekts pašlaik ir izpildes fāzē, tika pieņemts lēmums apmeklēt pārbūvēto teritoriju. Teritorijas apmeklējuma laikā tika savākta papildu informācija. Rekomendācijas un komentāri tika veidoti, balstoties uz CPTED principiem:

1. Teritorialitāte
2. Uzraudzība
3. Piekļuves kontrole
4. Mērķu aizsargātība
5. Tēls un uzturēšana
6. Pozitīvas lietošanas veicināšana

Teritorijas analīze tika veikta, izmantojot CEN/TR 14383-2 standarta D pielikumu.

Identificētās problēmas:

1. Nav fiziskas barjeras starp riteņbraucēju celiņu un gājēju celiņu. Tikai celiņa krāsa nodala gājēju daļu no riteņbraucēju daļas, un tas var radīt diskomfortu tieši gājējiem. Turklāt riteņbraucēju celiņš ir izbūvēts tikai parka teritorijā, un tas nevirzās uz pilsētas centru.

2. Satiksmes kustības un satiksmes noteikumu izmaiņas tika veiktas, ņemot vērā transportlīdzekļu vadītāju vajadzības, nevis gājēju vajadzības. Luksofora regulētais krustojums iepretim centrālajai dzelzceļa stacijai tika nomainīts ar satiksmes apli, un gājēju pāreja ir pārcelta citur (nevis vietā, kur iepriekš atradās luksofors). Tādējādi cilvēkiem iela jāšķērso citā vietā. Tas ir ērti, kad cilvēki izkāpj no vilciena, bet nav ērti, kad tie dodas pirkt biļetes. Šīs izmaiņas jau ir ieviestas, un tagad cilvēki šķērso ielu ierastajā vietā, kur tas vairs nav atļauts. Ļoti bieži cilvēki dodas uz dzelzceļa staciju cauri parkam, un tagad šajā vietā vairs nav iespējas šķērsot ielu, ja cilvēks nāk tieši no parka.

3. Parkā iepretim gājēju pārejai otrpus dzelzceļa stacijai nav gājēju ietves. Šī gājēju pāreja ir labi izvietota, bet būtu jānodrošina iespēja turpināt gājieni parkā. Parkā nav gājēju celiņa, tādēļ cilvēki iet cauri zaļajai zonai, un ziemas laikā tas var radīt kritiena risku, it īpaši vecāka gadagājuma cilvēkiem.
4. Satiksmes aplis dzelzceļa stacijas ieejas tuvumā ir nedaudz par mazu sabiedriskajam transportam.
5. Netālu no dzelzceļa stacijas atrodas apšaubāmas reputācijas vietējais bārs, kurā bieži sanāk alkohola reibumā esoši cilvēki, un tas ir sabiedriskās kārtības traucēšanas avots, bieži vien tas saistīts arī ar vardarbību.

6. Centrālās dzelzceļa stacijas tuvumā klīst daudz bezpajumtnieku, kā arī jauniešu grupas, kas var radīt cilvēkiem diskomfortu, it īpaši nakts stundās.
7. Otrpus parkam atrodas izolēta vieta, kas ir tumša un ēku ietverta (veikalu aizmugurē), kur ir tiešām tumšs un nav redzamības, dabiskās novērošanas un apgaismojuma. Dažkārt šajā vietā cilvēki cieš no uzbrukumiem un laupīšanām.

8. Plānotās stāvvietas atrašanās vieta nav īpaši labi izvēlēta drošības ziņā. Stāvvietā ir paredzēta visas šīs teritorijas malā. Pirmkārt, lai nokļūtu stāvvietā, ir jāiziet starp divām pašlaik pamestām ēkām, kas nav apgaismotas, un šajā ielā arī nav paredzēta CCTV novērošana. Otrkārt, stāvlaukums atradīsies šī rajona perimetrā, tādēļ tam apkārt ir tikai atklāta teritorija un stāvlaukuma priekšpusē ir ēkas, kas traucēs redzamību un nenodrošinās dabisko novērošanu un ieejas/izejas kontroli.
9. Parka teritorijā ir dabiskās barjeras, kas dažās vietās samazina redzamību. Ir arī vietas, kurās uzstādīti soliņi, bet nav apgaismojuma.
10. Parka teritorijā atrodas arī veci bunkuri, kas var būt bīstami bērniem. Bunkuri ir aizslēgti, bet dažreiz jaunieši vai bezpajumtnieki sabojā slēdzenes, un tad bērni var iekļūt iekšā.

Pozitīvie teritorijas un plāna aspekti:

1. Sabiedriskā transporta pietura atrodas ļoti tuvu centrālās dzelzceļa stacijas ieejai.

2. Autoostas pārvietošana tuvāk dzelzceļa stacijai padarīs sabiedriskā transporta izmantošanu ērtāku iedzīvotājiem.
3. Centrālā tirgus pārvietošana tuvāk dzelzceļa stacijai pārveidos šo teritoriju par sociālo centru, izveidojot vietu, kurā cilvēki pulcēsies, un, cerams, ka tas palielinās drošības sajūtu cilvēkos.

4. Satiksmes aplis ir labāks autovadītājiem, it īpaši pilsētas viesiem, jo iepriekš bija salīdzinoši grūti atrast izeju no pilsētas.

5. Redzamība un dabiskā novērošana parka teritorijā ir laba. Koki un krūmi ir pietiekamā augstumā un biežumā.
6. Lielākajā daļā teritorijas apgaismojums ir labs.

7. CCTV novērošana aptvers lielāko daļu visas teritorijas.
8. Ir skaidrs teritoriālais izkārtojums, un ir viegli atrast pareizo ceļu, pat ja cilvēks nav īpaši biežs viesis pilsētā.
9. Teritorija tiek labi uzturēta.
10. Centrālajā dzelzceļa stacijā patrulē policija.
11. CCTV novērošanas kameras tiks uzstādītas apšaubāmā bāra tuvumā, lai visus sabiedriskās kārtības traucējumus varētu ierakstīt.

Ieteikumi:

1. Jāizveido fiziska barjera starp riteņbraucēju celiņu un gājēju celiņu. Tā kā gājēji parasti iet pa riteņbraucēju celiņu, var notikt negadījumi.
2. Jāizveido fiziska barjera vietā, kur cilvēki šķērso ielu ieraduma pēc (būtu pat bijis labāk ņemt vērā šo problēmu agrāk, bet pašlaik šī projekta daļa ir jau pabeigta).
3. Izveidot vēl vienu gājēju celiņu iekšā parkā, kur tas savienojas ar pāreju, lai cilvēkiem nav jāšķērso zaļā zona.
4. Uzstādīt CCTV novērošanas kameras uz ielas, kas ved uz plānoto stāvlaukumu, kā arī uzlabot apgaismojumu šajā vietā. Ideālā gadījumā būtu jāparūpējas par pamestajām ēkām.
5. Jāuzlabo bunkuru uzturēšana (jo no tiem nav iespējams atbrīvoties). Jāveic regulāras pārbaudes, lai pārliecinātos, ka neviens nevar iekļūt bunkuros.
6. Gājēju un riteņbraucēju celiņu izvietojumu vajadzētu pārskatīt attiecībā uz to nepārtrauktību un savienojumiem. Piemēram, visiem gājēju celiņiem būtu jāvirzās arī ārpus parka teritorijas, un riteņbraucēju celiņam ir jāturpinās uz pilsētas centra pusi.
7. Parkā būtu jāuzstāda apgaismojums pie katra soliņa, citādi šeit radušās tumšās zonas izmanto jaunieši, lai lietotu alkoholiskus dzērienus utt.

Lai izveidotu sadarbību ar Jelgavas pašvaldību, drīzumā tiks organizēta tikšanās ar pašvaldības teritorijas plānotāju. Šis projekts tiks apspriests, un pēc tam pašvaldībai tiks sniegtas rekomendācijas.

Igaunija

Kopli Liniid (Kopli līnijas)

VI komanda

Toomas Paap; Martin Rist – austrumu prefektūra;

Marek Väljari – austrumu prefektūra; Maria Derlõš - NVA apkaimes sardze; NVO "Igaunijas pilsētvides laboratorija"

Projekta teritorija ir **23,13 ha**. Mērķis ir attīstīt pilsētas teritoriju par **drošu augstas kvalitātes dzīvojamo vidi** ar nepieciešamo infrastruktūru, kā arī izveidot vairāk zaļās zonas jaunu parku un atpūtas vietu veidā. Ir **iespējams uzbūvēt:**

- 527 dzīvokļus
- 38 viengimeņu mājas
- 5 sabiedriskās ēkas
- 3 komerciālās ēkas

Atlasītie attīstītāji ir *Pro Kapital un Fund Ehitus*.

SÜNDMUSTE VALIK

☐ ENNETATAVAD SÜÜTEOD	☒ KÕIK KURITEOD	☐ KÕIK VÄÄRTEOD	☐ KÕIK LIIKLU SÕNNETUSED
☒ GRUPEERITUD SÜÜTEOD	☒ VARGUSED	☐ LIIKLUSSEADUS	☐ VARALISE KAHJUGA LÕ-D
☐ SÜÜTEGUDE PARAGRAHVID	☒ RÕÕVIMISED	☐ ALKO- JA TUBAKASEADUS	☐ HUKKUNUGA LÕ-D
	☒ VÄGIVALLAKURITEOD	☐ MUUD VÄÄRTEOD	☐ VIGASTATUGA LÕ-D
	☒ MUUD KURITEOD		☐ INIMKANNATANUGA LÕ-D

LINN

Tallinna linn

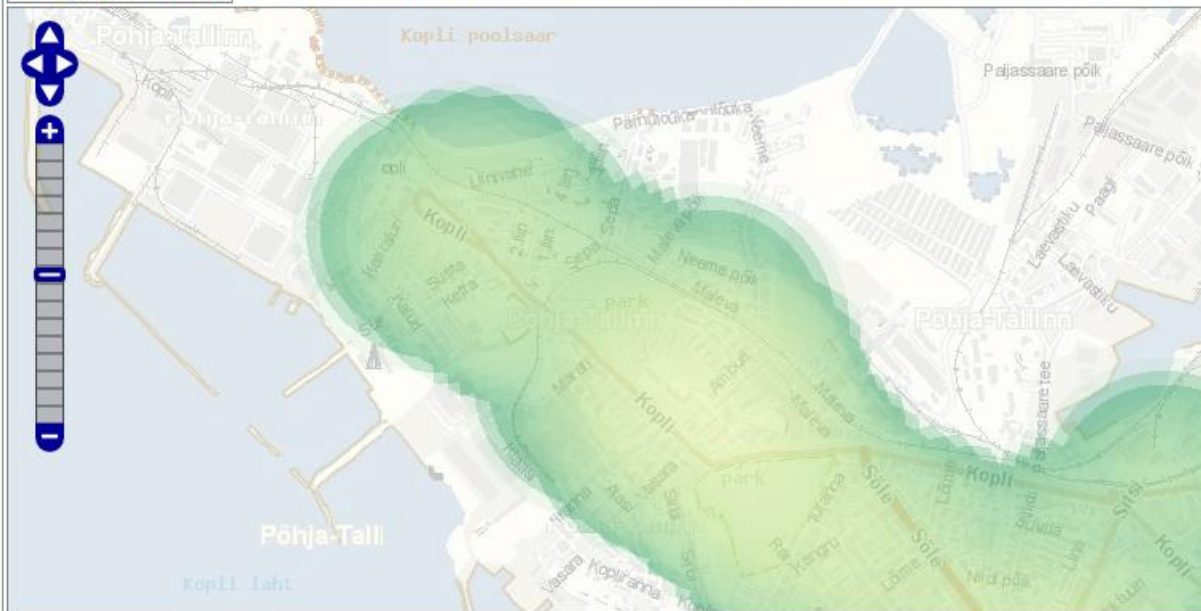
AEGREA SAMM

Nädalate kaupa

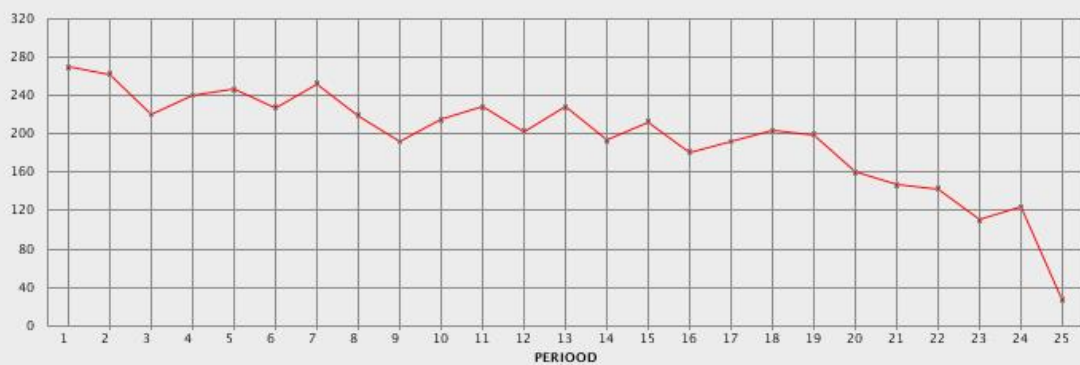
AVA ARUANNE

KAARDIL KUVATAV PERIOOD: 2014. aasta 32. nädal. Kokku **undefined** sündmust (XY orig.: **undefined%**).

VALITUD SÜNDMUSTE ARV PERIOODIDE KAUPA

VALITUD SÜNDMUSTE ARV PERIOODIDE KAUPA (TOP 10) SÜNDMUSTE LÕIKES

Nopietni liikumpärkärpumi vai tãdi, par kuriem jãziõo (*kuriteod*)

SÜNDMUSTE VALIK

☐ ENNETATAVAD SÜÜTEOD	☐ KÕIK KURITEOD	☒ KÕIK VÄÄRTEOD	☐ KÕIK LIIKLU SÕNNETUSED
☒ GRUPEERITUD SÜÜTEOD	☐ VARGUSED	☒ LIIKLUSSEADUS	☐ VARALISE KAHJUGA LÕ-D
☐ SÜÜTEGUDE PARAGRAHVID	☐ RÕÕVIMISED	☒ ALKO- JA TUBAKASEADUS	☐ HUKKUNUGA LÕ-D
	☐ VÄGIVALLAKURITEOD	☒ MUUD VÄÄRTEOD	☐ VIGASTATUGA LÕ-D
	☐ MUUD KURITEOD		☐ INIMKANNATANUGA LÕ-D

LINN

Tallinna linn

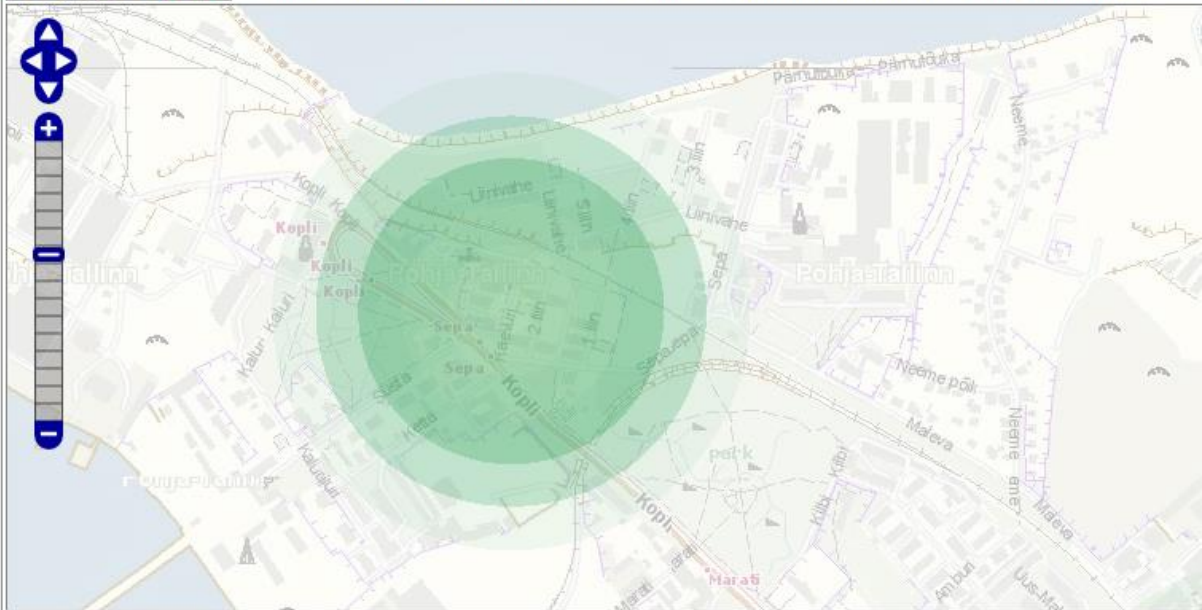
AEGREA SAMM

Nädalate kaupa

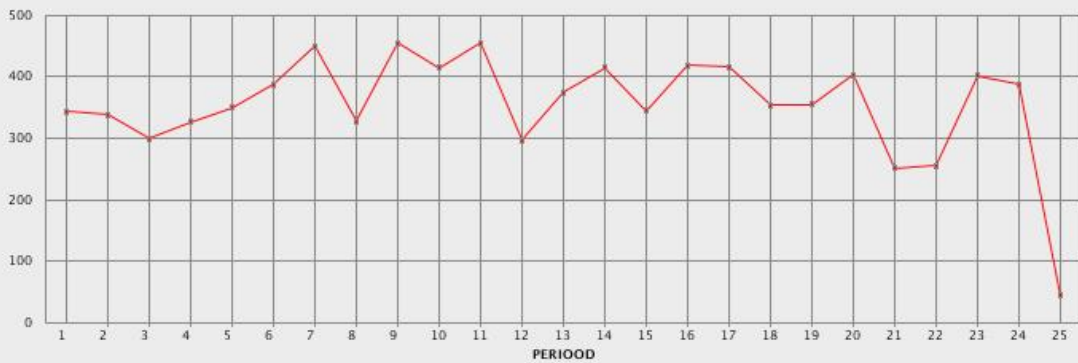
AVA ARUANNE

KAARDIL KUVATAV PERIOOD: 2014. aasta 32. nädal. Kokku undefined sündmust (XY orig.: undefined%).

VALITUD SÜNDMUSTE ARV PERIOODIDE KAUPA

VALITUD SÜNDMUSTE ARV PERIOODIDE KAUPA (TOP 10) SÜNDMUSTE LÕIKES

Likumpärkärpumi, par kuriem nav jāziņo (vārteod)

Slikti uzturēta apkārtnē uz sabrukšanas robežas, antisociālu personu pulcēšanās vieta, kurā "normāls" cilvēks nevar dzīvot. Lielākā daļa mājokļu nav apdzīvoti, bet ieņemti nelikumīgi.

Dzelzceļš sadala rajonu divās daļās
– augšējā un apakšējā kolonijā
(Ūlemine un Alumine)

20. gadsimta sākumā
būvētās mājas kuģubūves
rūpnīcas strādniekiem

CPTED attīstības plānā

Mūsdienās drošības sajūta ir viens no galvenajiem cilvēku apsvērumiem, izvēloties mājokli. Tādēļ viena no galvenajām plāna problēmām ir likumpārkāpumu novēršana ar vides dizaina starpniecību un noziedzības izstumšana, ieviešot plānošanas stratēģijas.

Teritorialitāte

Projektā:

1. dzīvojamo kvartālu iežogošana
2. patīkamas, visaptverošas arhitektoniskas un ainaviskas vides izveide, kas vienlaikus nav monotona
3. svešinieku iekļūšanas novēršana
4. cilvēciska mēroga nodrošināšana teritorijai, ir, sadalot to mazākās zonās

Ieteikumi:

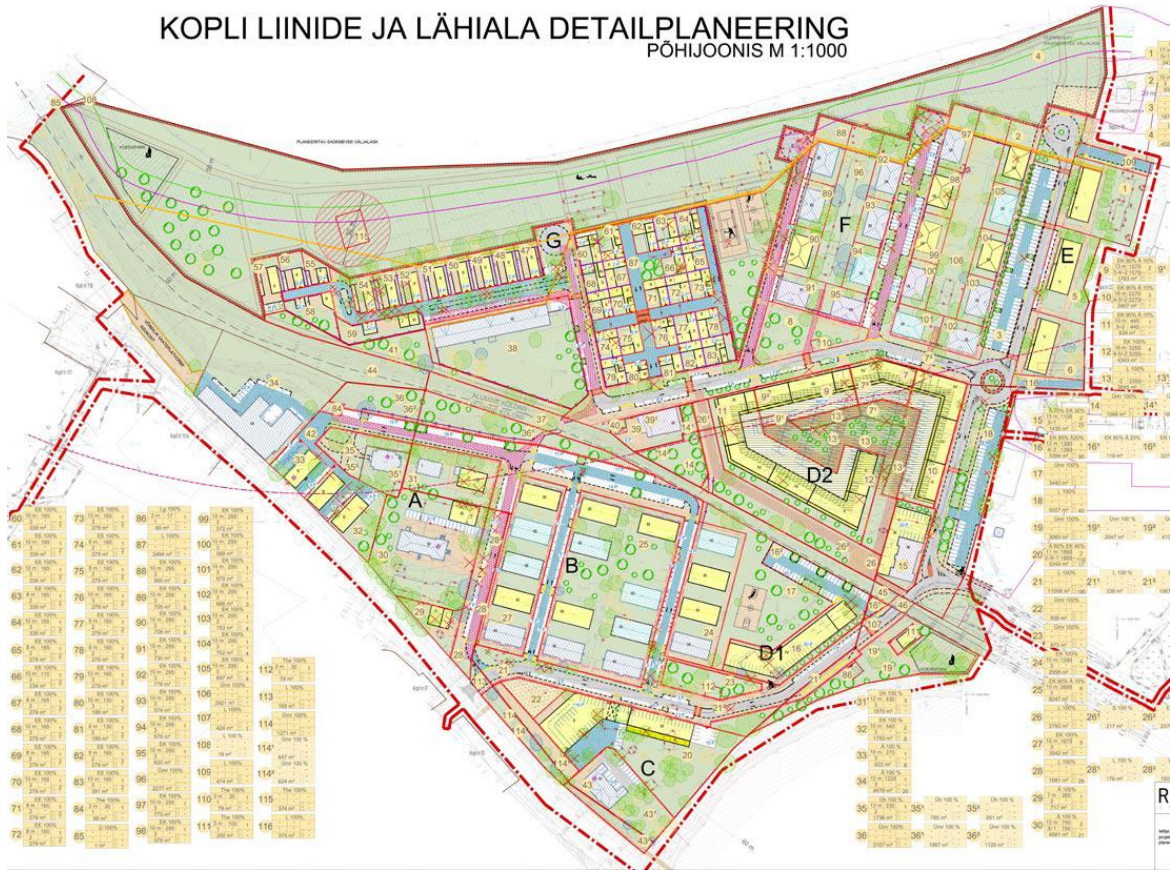
1. Skaidrāk norobežot un regulēt atšķirību starp sabiedriskajām un privātajām zonām
2. Ēku iežogošana:

Vienģimeņu mājām – caurredzams žogs (koka dēļu žogs) maksimāli 1,5 m augstumā

Daudzdzīvokļu namiem – noteikt daļēji privāto telpu robežas ar zemu nožogojumu (maksimāli 0,5 m augstumā) vai veģetāciju (dzīvžogi).

KOPLI LIINIDE JA LÄHIALA DETAILPLANEERING PÕHIJONIS M 1:1000

Uzraudzība

Projektā:

1. dažādu funkciju nodrošināšana teritorijā
2. redzamības nodrošināšana uz ieejām un skata koridoriem no logiem
3. apgaismojums teritorijās un uz ielas
4. novērošanas kameru izvietošana pie ieejām un stāvlaukumiem
5. ikdienas patruļu izveidošana
6. stāvvietu nodrošināšana lielākoties uz ielas un no ēkas redzamā vietā
7. ielu plānošana tā, lai uzņemtu gājējus, velosipēdus un auto satiksmi

Ieteikumi:

1. Radīt lielāku izmantošanas dažādību, nodrošinot dažādas funkcijas (komerciālajā zonā jābūt ne tikai birojiem, bet arī veikaliem un citiem pakalpojumiem)
2. Nodrošināt, ka pirmā stāva komercietpām ir laba redzamības līnija uz ielu, un izstrādāt noteikumus, kas prasa lielu logu izbūvi
3. Uzstādīt vienmērīgu ielas apgaismojumu, nevis ļoti spilgtu apgaismojumu dažās vietās.
4. Pārbūvēt bīstamās gājēju pārejas pāri dzelzceļam

5. Attīstīt iedzīvotāju atbildības sajūtu pret savu rajonu, izveidojot Apkaimes sardzi

Piekļuves kontrole

Projektā:

1. Ielu tīkls būs skaidrs un ņems vērā jau esošo struktūru
2. Piekļuves nodrošināšana rajonam no divām lielākām ielām, samazinot caurbraukšanu ar daudziem strupceļiem
3. Piekļuves nodrošināšana rajonam arī ar velosipēdu
4. Labi organizēta, skaidra un saskaņota gājēju celiņu tīkla izveidošana
5. Nodrošināt, ka atpūtas zonām ir vismaz divi piekļuves punkti

Ieteikumi:

1. Samazināt ātrumu uz taisniem ceļu posmiem, izvietojot ātruma ierobežotājus uz gājēju pārejām
2. Dzelzceļa pārbrauktuve jāpadara droša un pēc iespējas regulējama

Mērķu aizsargātība

Projektā:

1. Ēkām jābūt ar izturīgiem logiem un logu rāmjiem, durvīm un slēdzenēm
2. Nākotnes māju īpašniekiem jāuzstāda personiskā drošības sistēma

Tēls un uzturēšana

Projektā:

1. Saglabāt rajona vērtīgo vēsturisko mantojumu – jaunajā plānā ņemts vērā esošais tradicionālo koka ēku tēls
2. Izveidot saikni starp jauno un esošo pilsētas apbūvi
3. Izmantot izturīgus un stingrus, bet patīkamus un pievilcīgus materiālus
4. Fasādēm izmantot gaišas krāsas

Pozitīvas lietošanas veicināšana

Projektā:

1. Nodrošināt labu mājokļu iespēju dažādību

Ieteikumi:

1. Jāuzmanās no riska kļūt par norobežotu kopienu.
2. Jāregulē mājokļu veidi (piem., rajonā jāietver noteikta sociālo mājokļu proporcija)
3. Iedzīvotājiem jābūt labi informētiem par drošības pasākumiem, zināt, ko viņi paši var darīt (piem., ziņot policijai, novērot, būt piesardzīgiem pret svešiniekiem u.c.)
4. Regulāras rajona iedzīvotāju sapulces varētu būt labs veids, kā radīt savstarpējo uzticēšanos un drošību rajonā

No ierosinājumiem uz konkrētām prasībām

5 GAIDĀMIE REZULTĀTI

Redkolēģijas locekļu starpā mēs dalījāties ar idejām par pozitīvu CPTED pasākumu ieviešanas nākotni katrā valstī. Šajā nobeiguma sadaļā mēs sniegsim pārskatu par to, ko sagaidām nākotnē.

Lietuva

Kā jau iepriekš minēts, projekta laikā 8 dalībnieki no Lietuvas apgūs pamata zināšanas par CPTED. Galvenais dalībnieku uzdevums būs apmainīties ar informāciju un zināšanām ar kolēģiem un citiem interesentiem. Mēs ceram, ka dalībnieki kļūs par CPTED vēstnešiem savā valstī, un ne tikai izplatīs informāciju par CPTED principu efektivitāti, bet arī aktīvi piedalīsies jaunu teritoriālo projektu izstrādē, kā arī jau esošo projektu uzlabošanā. Mēs ceram, ka tas veicinās valdības un vietējo institūciju iesaistīšanos CPTED ieviešanā. Mēs vēlamies pieminēt, ka pirmie soļi jau ir sperti, un ir sagatavotas rekomendācijas CPTED principu ieviešanai *Naujininkai* apkaimes centrālajā daļā, un tās ir iesniegtas Viļņas pilsētas pašvaldībā. Mēs sagaidām, ka nākotnē ikviens policijas inspektors būs spējīgs sagatavot vienkāršas CPTED rekomendācijas un iesniegt tās vietējās institūcijās, kas ir atbildīgas par drošākas vides attīstīšanu.

Latvija

Visas gūtās zināšanas par noziedzīgu nodarījumu novēršanu ar vides dizaina palīdzību, tiks nodotas Latvijas Valsts policijas inspektoriem viņu apmācību laikā. Zināšanas par CPTED tiks nodotas arī speciālistiem Latvijā, ar šī projekta laikā izstrādātās CPTED rokasgrāmatas starpniecību. Apmācības kopā ar CPTED rokasgrāmatu dos iespēju iepazīstināt ar CPTED speciālistus, kuri tad varēs nodrošināt projekta aktivitāšu ilgtspējību. Tomēr zināšanas par CPTED pamatiem nav pietiekamas, lai ieviestu šo profilakses metodi.

CPTED ieviešanai nepieciešama sadarbība starp daudzām ieinteresētajām pusēm: pašvaldībām, izglītības iestādēm, plānotājiem, arhitektiem, būvprojektu apstiprinātājiem, policijas inspektoriem, sabiedrību u.c. Nepieciešamas arī ievērojamas izmaiņas normatīvajos un plānošanas dokumentos. Šie ir ilgtermiņa mērķi, un tos nav iespējams sasniegt tikai ar šajā

projektā gūto zināšanu palīdzību. Latvijā darbu ir uzsākusi NVO "*Pro-Police*", sadarbojoties ar izglītības iestādi plānotājiem, lai ieviestu CPTED principus jaunajiem plānotājiem - tomēr šis bija tikai pilotprojekts. Latvija vēl nav gatava šādām fundamentālām pārmaiņām plānošanas sistēmā, tāpēc būs nepieciešams ilgs laiks šīs preventīvās metodes pieņemšanai.

Somija

Apmācības ir sniegušas nozīmīgas pamatzināšanas par CPTED principiem. Uzlabojusies katra dalībnieka spēja sadarboties ilgtermiņā noziedzības novēršanas plānošanā.

Ar šo pamatu mēs esam entuziasma pilni uzsākt CPTED koncepcijas ieviešanu valsts līmenī. Nīderlandes policijas apzīmējuma "Drošas mājvietas" projekts izrādījies lielisks veids, kā pārliecināties, ka drošības apsvērumi tiek ņemti vērā it visās plānošanas projekta daļās. Tādēļ nav šaubu, ka mēs varam uzlabot savu darbu šajā jomā arī Somijā.

Pieci dalībnieki no Somijas bija iesaistīti projekta apmācībās, katrs no citas Somijas daļas. Tas palīdz mūsu darbam, izplatot informāciju visā valstī. Katram dalībniekam ir jāturpina darbs, izplatot zināšanas par CPTED principiem visās nodaļās un vienībās vietējā līmenī.

Nākamais solis mums būs uzsākt uz mijiedarbību balstītas apmācību programmas, lai iesaistītu šajā projektā pēc iespējas vairāk cilvēku Somijā. Mēs ar interesi gaidām, kad varēsim organizēt apmācības interešu grupām. Pirmā apmācību diena notiks Somijas Policijas koledžā, un sagatavošanās darbi jau ir uzsākti.

Lai izveidotu drošākas pilsētas, mums ir nepieciešama plaša sadarbība starp ierēdņiem un dažādām interešu grupām. Mēs ar nepacietību gaidām, kad varēsim iedrošināt arvien vairāk cilvēku iesaistīties noziedzības novēršanas plānošanā.

Igaunija

Šajā projektā bija iesaistīti dažādas policijas prefektūras no visas Igaunijas, kopā apmēram 40 cilvēku. Lielākā daļa no viņiem bija policijas inspektori, bet piedalījās arī divi pasniedzēji, kā arī arhitekti un ministriju konsultanti. Šīs apmācības palīdzēja mums apzināties, ka mūsu zemē ir nepieciešams lielāks skaits apmācību kursu un ka mūsu topošajiem policijas

inspektoriem nepieciešama izglītība par šo tēmu, kā arī ir nepieciešamas grāmatas Igaunijas Drošības Zinātņu akadēmijai, lai veicinātu mācīšanās procesu. Mēs vēlamies apmācīt policijas inspektoros, lai viņi varētu sadarboties ar arhitektiem un pilsētplānotājiem. Arhitektu mācību programmās ir jāiekļauj arī darbs ar CPTED pamata principiem.